

Agenda – Y Pwyllgor Cyllid

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Fideogynhadledd drwy Zoom	Bethan Davies
Dyddiad: Dydd Mercher, 13 Ionawr 2021	Clerc y Pwyllgor 0300 200 6372
Amser: 09.00	SeneddCyllid@senedd.cymru

Yn unol â Rheol Sefydlog 34.19, mae'r Cadeirydd wedi penderfynu bod y cyhoedd wedi'u gwahardd o gyfarfod y Pwyllgor er mwyn diogelu iechyd y cyhoedd. Bydd y cyfarfod hwn yn cael ei ddarlledu'n fyw ar www.senedd.tv

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

2 Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021–22: Sesiwn dystiolaeth 2

(09.00–10.00)

(Tudalennau 1 – 69)

Richard Hughes, Cadeirydd, Y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol

Andy King, Aelod o'r Pwyllgor Cyfrifoldeb Cyllidebol, Y Swyddfa Cyfrifoldeb
Cyllidebol

Papurau ategol:

FIN(5)–02–21 P1 – Rhagolygon trethi Cymru (Rhagfyr 2020)

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

EGWYL (10.00–10.10)

3 Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021–22: Sesiwn dystiolaeth 3

(10.10–11.10)

(Tudalennau 70 – 121)

Jon Rae, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Dilwyn Williams, Prif Weithredwr Cyngor Gwynedd
Darren Hughes, Cyfarwyddwr, Conffederasiwn GIG Cymru

Papurau ategol:

FIN(5)-02-21 P2 – Tystiolaeth ysgrifenedig: Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

FIN(5)-02-21 P3 – Tystiolaeth ysgrifenedig: Conffederasiwn GIG Cymru
Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

EGWYL (11.10–11.20)

4 Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021–22:

Sesiwn dystiolaeth 4

(11.20–12.20)

(Tudalennau 122 – 153)

Dr Ed Poole, Uwch Ddarlithydd, Canolfan Llywodraethiant Cymru (Dadansoddi Cyllid Cymru)

Guto Ifan, Cymrawd Ymchwil, Canolfan Llywodraethiant Cymru (Dadansoddi Cyllid Cymru)

David Phillips, Cyfarwyddwr Cyswllt, y Sefydliad Astudiaethau Cyllid

Papurau ategol:

FIN(5)-02-21 P4 – Tystiolaeth ysgrifenedig: Uwch Ddarlithydd, Canolfan Llywodraethiant Cymru (Dadansoddi Cyllid Cymru)

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 (ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod hwn

(12.20)

6 Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021–22:

Trafod y dystiolaeth

(12.20–12.30)

Office for
**Budget
Responsibility**

Rhagolwg trethi Cymreig

Rhagfyr 2020

Cynnwys

Pennod 1	Cyflwyniad.....	1
	Cefndir.....	1
	Amserlen rhagolygon.....	2
	Strwythur y ddogfen.....	2
Pennod 2	Cyfraddau treth incwm Cymru.....	3
	Beth yw 'cyfraddau treth incwm Cymru'?	3
	Methodoleg.....	5
	Blwch 2.1: Newidiadau yng nghyfran Cymru o rwymedigaethau treth incwm dros amser.....	13
	Y rhagolwg diweddaraf.....	15
	Ansicrwyddau allweddol.....	19
Pennod 3	Treth trafodiadau tir.....	23
	Cyflwyniad.....	23
	Beth yw 'treth trafodiadau tir'?	23
	Methodoleg rhagolygu.....	24
	Penderfynyddion marchnad eiddo'r rhagolwg.....	24
	Tueddiadau mewn derbyniadau LTT.....	28
	Blwch 3.1: Gwerthuso ein rhagolygon ar gyfer LTT yn 2019-20.....	29
	Rhagolygon LTT diweddaraf.....	30
	Risgiau ac ansicrwydd.....	33
Pennod 4	Treth gwarediadau tirlenwi.....	35
	Cyflwyniad.....	35
	Beth yw'r 'dreth gwarediadau tirlenwi'?	35
	Methodoleg y rhagolwg.....	35
	Rhagolwg treth gwarediadau tirlenwi.....	39
	Risgiau ac ansicrwyddau.....	41

Atodiad A Rhagolygon sy'n ofynnol ar gyfer yr addasiadau grant bloc..... 43

Mynegai siartiau a thablau 47

Mae data siartiau a thablau ar gael ar ein gwefan.

Tudalen y pecyn 4

1 Cyflwyniad

Cefndir

- 1.1 Sefydlwyd y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol (OBR) yn 2010 i ddarparu dadansoddiad annibynnol ac awdurdodol o gyllid cyhoeddus y DU. Ochr yn ochr â Chyllidebau Llywodraeth y DU a datganiadau cyllidol eraill, rydym yn cynhyrchu rhagolygon ar gyfer yr economi a'r cyllid cyhoeddus. Rydym yn cyhoeddi'r rhain yn ein *rhagolwg Economaidd a Chyllidol (EFO)*.
- 1.2 Ym mis Rhagfyr 2016 cytunodd Llywodraethau Cymru a'r DU ar fframwaith cyllidol Llywodraeth Cymru. Sefydlodd hyn fecanwaith ar gyfer addasu'r cyllid grant bloc y mae Llywodraeth Cymru yn ei dderbyn gan Lywodraeth y DU i adlewyrchu datganoli pwerau trethu. Sefydlodd y fframwaith cyllidol ofyniad hefyd ar gyfer rhagolygon annibynnol, gan nodi "y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu penderfynu a ddylid defnyddio rhagolygon yr OBR neu roi trefniadau rhagolygu annibynnol amgen ar waith".¹ Fel mae'n digwydd, dewisodd Llywodraeth Cymru ddefnyddio ein rhagolygon i ddiwallu'r gofyniad hwn.²
- 1.3 Fe wnaethom ymgymryd â'r rôl hon yn ffurfiol ym mis Ebrill 2019, a chytunwyd ar Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth, Cylch Gorchwyl a Fframwaith Ariannol gyda Llywodraeth Cymru er mwyn arwain y gwaith a sicrhau y gallwn ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth gynhyrchu ein rhagolygon. Rydym wedi adolygu'r trefniadau hyn ar y cyd er mwyn sicrhau eu bod yn adlewyrchu unrhyw wersi a ddysgwyd yn ein blwyddyn gyntaf o ragolygu.³ Fe wnaethom gyhoeddi'r *rhagolwg trethi Cymru (WTO)* cyntaf ochr yn ochr â Chyllideb Ddrafft 2020-21 Llywodraeth Cymru ym mis Rhagfyr 2019.
- 1.4 Yn y WTO hwn, a gyhoeddwyd ochr yn ochr â Chyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru, rydym yn disgrifio ein rhagolygon diweddaraf ar gyfer tair ffynhonnell refeniw:
- **cyfraddau treth incwm Cymru;**
 - **treth trafodiadau tir; a**
 - **threth gwarediadau tirlenwi**, yn ogystal â sut mae pob un wedi newid ers y rhagolwg blaenorol.
- 1.5 Fel y nodwyd ym Mhennod 1 WTO y llynedd, rydym yn canolbwyntio'n gyfan gwbl ar y trethi datganoledig hyn o ystyried eu rôl yn y fframwaith cyllidol. Mae rhai meysydd sydd y tu hwnt i gwmpas ein rôl felly yn cynnwys: rhagolwg macro-economaidd llawn ar gyfer

¹ Mae gwybodaeth fanylach am y ddeddfwriaeth a'r llywodraethu perthnasol ar gael ar ein gwefan.

² Datganiad ysgrifenedig gan Ysgrifennydd Cyllid y Cabinet, *Darparu rhagolygon trethi Cymru gan y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol*.

³ Cyhoeddwyd y cyd-adolygiad ar ein gwefan ochr yn ochr â'r rhagolwg trethi Cymru hwn.

Cyflwyniad

Cymru; rhagolwg ar gyfer gwariant Llywodraeth Cymru; ac asesiad o unrhyw gynigion polisi (yn hytrach na pholisïau a nodwyd).

- 1.6 Mae'r rhagolygon hyn yn gyson â'r rhagolwg canolog ar gyfer economi'r DU a chyllid cyhoeddus a gyflwynir yn ein *EFO* ym mis Tachwedd 2020. Fel yr eglurodd hyn, roedd natur yr ansicrwydd ynghylch llwybr y pandemig coronafeirws, y cyfyngiadau iechyd cyhoeddus sydd ar waith ledled y DU i'w reoli, amseriad ac effeithiolrwydd brechlynnau sy'n cael eu datblygu, a beth oedd ar y pryd yn negodiadau parhaol ynghylch Brexit, yn golygu mai'r ffordd orau o ddehongli'r rhagolwg canolog oedd fel un a oedd yn cynrychioli senario ganolraddol yn hytrach na rhagolwg canolrifol (neu gymedrig) fel y byddai fel arfer.
- 1.7 Mae'r fethodoleg a'r rhagolygon yn cynrychioli barn gyfunol tri aelod annibynnol Pwyllgor Cyfrifoldeb Cyllidebol (BRC) yr OBR. Rydym yn cymryd cyfrifoldeb llawn am y dyfarniadau sy'n sail iddynt. Mae'r holl siartiau a thablau a gyflwynir yn y ddogfen hon, ynghyd â deunydd rhagolygon atodol, ar gael ar ffurf taenlen ar ein gwefan.

Amserlen rhagolygon

1.8 Er mwyn cynhyrchu'r rhagolygon a gyflwynir yn y ddogfen hon:

- Fe wnaeth swyddogion OBR ac aelodau'r BRC gwrdd â swyddogion Llywodraeth Cymru ar 17 Gorffennaf, i adolygu a diweddarau'r modelau rhagolwg.
- Fe wnaeth dadansoddwyr o Lywodraeth Cymru a Chyllid a Thollau EM gynhyrchu rhagolygon treth drafft i Gymru, gan ddefnyddio penderfynyddion a gyhoeddwyd yn ein *EFO* ym mis Tachwedd 2020, ynghyd â'r data diweddaraf ynghylch rhwymedigaethau a derbyniadau sydd ar gael. Fe wnaeth y BRC graffu ar y rhagolygon hyn ar 20 Hydref.
- Ar 15 Rhagfyr, fe wnaethom gwblhau ein rhagolwg trethi Cymru, gan ymgorffori effeithiau cyhoeddiadau polisi Llywodraeth y DU hyd at a chan gynnwys Adolygiad o Wariant 2020, yn ogystal â data alldro wedi'i ddiweddarau a gyhoeddwyd ers hynny. Mae ein rhagolygon LTT hefyd yn cynnwys effeithiau polisïau a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn ei Chyllideb Ddrafft.

Strwythur y ddogfen

1.9 Mae gweddill y ddogfen hon wedi'i strwythuro fel sy'n dilyn:

- **Pennod 2:** treth incwm ar incwm nad yw'n gynilion, incwm nad yw'n ddifidend o'r cyfraddau Cymreig.
- **Pennod 3:** treth trafodiadau tir.
- **Pennod 4:** treth gwarediadau tirlenwi.
- **Atodiad A:** crynodeb o'r rhagolygon sy'n ofynnol ar gyfer yr addasiadau grant bloc.

2 Cyfraddau treth incwm Cymru

2.1 Mae'r bennod hon yn:

- disgrifio **cyfraddau treth incwm Cymru** a sut maent yn cael eu codi ar incwm nad yw'n gynilion, nad yw'n ddifidend yn ôl band treth;
- nodi ein **methodoleg** ar gyfer rhagweld rhwymedigaethau treth incwm y DU a chyfran Cymru o'r cyfanswm hwn, cyn rhannu'r gyfran hon yn ôl band treth;
- cyflwyno ein **rhagolygon diweddaraf** ar gyfer cyfraddau Cymru ac ar gyfer rhwymedigaethau treth incwm y DU; ac yn
- amlinellu rhai o'r **risgiau a'r ansicrwyddau** ynghylch ein rhagolwg ar gyfer cyfraddau Cymreig.

Beth yw 'cyfraddau treth incwm Cymru'?

2.2 Daeth cyfraddau treth incwm Cymru i rym ym mis Ebrill 2019. Maent yn cael eu gweinyddu a'u casglu gan Gyllid a Thollau EM. Mae pedair agwedd bwysig ar gynllunio a gweithredu'r cyfraddau hyn yng Nghymru sy'n eu gwahaniaethu oddi wrth ein rhagolygon ar gyfer treth incwm ledled y DU:

- Yn gyntaf, maent yn berthnasol i drethdalwyr Cymru yn unig, a ddiffinnir fel **unigolion y mae eu prif le preswyl yng Nghymru** am fwyafrif y flwyddyn dreth. Mae unigolion sydd wedi'u dosbarthu fel preswlydd o Gymru yn cael baner 'C' ar eu dynodydd treth Cyllid a Thollau EM.
- Yn ail, dim ond y **10c cyntaf yn y bunt ar gyfer pob band treth** y mae cyfraddau Cymru yn ei gynrychioli. Bob blwyddyn, mae'n ofynnol i Lywodraeth Cymru osod y cyfraddau treth ar gyfer pob un o'r cyfraddau treth sylfaenol, uwch ac ychwanegol, sy'n disodli gostyngiad o 10c yn elfen neilltuedig Llywodraeth y DU o bob band treth. Ar gyfer 2019-20 a 2020-21 gosodwyd y cyfraddau hyn fel bod cyfraddau treth incwm cyffredinol a delir gan drethdalwyr Cymru yn parhau i fod yn gyson â'r rhai yn Lloegr a Gogledd Iwerddon. Mae'r dreth incwm sy'n weddill a godir gan drethdalwyr Cymru - h.y. 10c yn y bunt gan dalwyr cyfradd sylfaenol, 30c gan dalwyr cyfradd uwch a 35c gan dalwyr cyfradd ychwanegol – wedi'i neilltuo i Lywodraeth y DU.
- Yn drydydd, codir cyfraddau Cymru ar **incwm nad yw'n gynilion, nad yw'n ddifidend (NSND)**. Mae incwm NSND yn cyfrif am ychydig dros 90 y cant o rwymedigaethau treth incwm ledled y DU, ac oddeutu 95 y cant yng Nghymru.

- Yn olaf, asesir cyfraddau Cymru ar **sail rhwymedigaethau** yn hytrach na sail Cyfrifon Cenedlaethol. Mae hyn yn golygu y bydd ein rhagolwg o dreth incwm hunanasesu (SA) a ddefnyddir ar gyfer cyfraddau Cymru yn wahanol i'r sail arian parod a ddefnyddir yn ein rhagolwg treth incwm SA ledled y DU, oherwydd yr oedi rhwng rhwymedigaethau sy'n cael eu tynnu a threth yn cael ei thalu (sydd hefyd pan gaiff ei gofnodi yn y Cyfrifon Cenedlaethol).

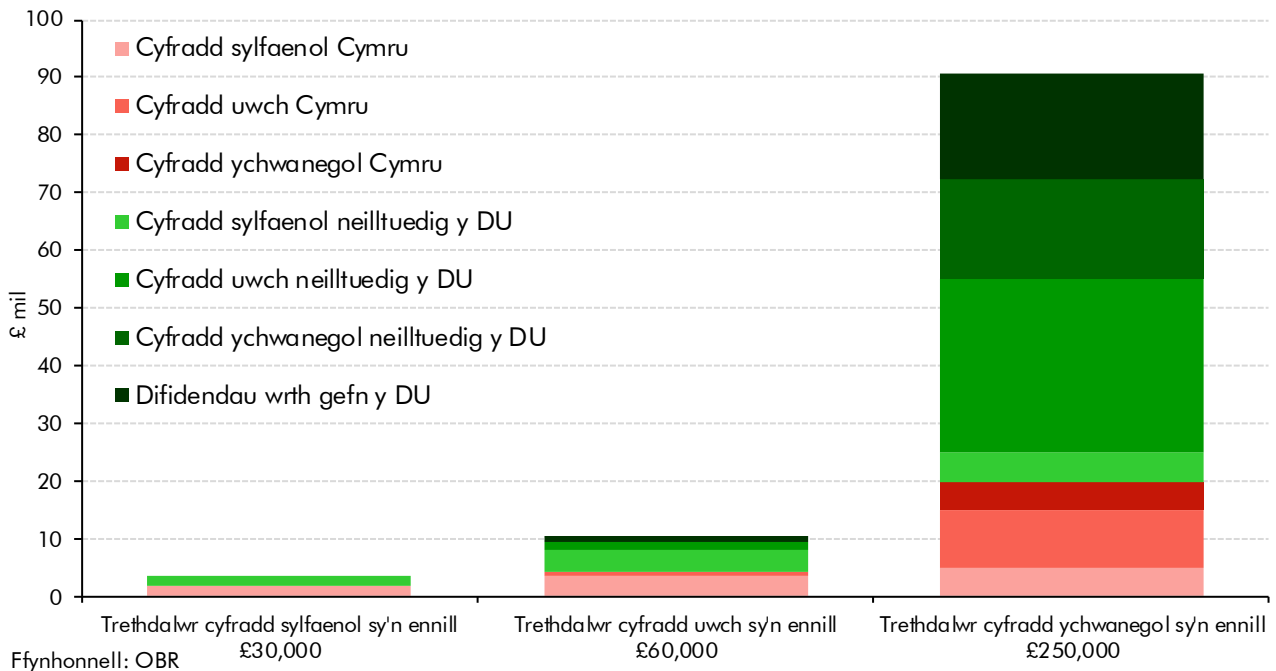
2.3 Mae Siart 2.1 yn dangos sut y byddai rhwymedigaeth dreth incwm 2020-21 ar gyfer tri threthdalwr Cymreig enghreifftiol yn cael ei rannu rhwng Llywodraethau'r DU a Chymru:¹

- **Ar gyfer trethdalwr cyfradd sylfaenol sy'n ennill £30,000** o un ffynhonnell incwm cyflogaeth yn unig, byddai ei rwymedigaeth o £3,500 yn cael ei rhannu'n gyfartal rhwng y ddwy weinyddiaeth. Mae hyn yn arwain at gyfradd treth incwm effeithiol a delir gan yr unigolyn hwn o 11.7 y cant (yn is na'r gyfradd sylfaenol o 20 y cant diolch i'r lwfans personol di-dreth o £12,500).
- **Ar gyfer trethdalwr cyfradd uwch sy'n ennill £60,000**, gyda £55,000 yn dod o gyflogaeth a £5,000 o ddifidendau o gyfranddaliadau cwmnïau, byddai 41 y cant o'u rhwymedigaeth o £10,475 yn ymwneud â chyfraddau Cymru a byddai 59 y cant yn cael ei neilltuo i Lywodraeth y DU, gan gynnwys yr holl £975 sy'n ddyledus ar eu hincwm difidend. Y gyfradd treth incwm effeithiol a delir gan yr unigolyn hwn yw 17.5 y cant.
- Byddai gan **drethdalwr cyfradd ychwanegol sy'n ennill £250,000**, gyda £200,000 o incwm cyflogaeth a £50,000 mewn difidendau, gyfanswm rhwymedigaeth treth o £90,788. O hyn, dim ond 22 y cant a fyddai'n ymwneud â chyfraddau Cymru, tra byddai 78 y cant yn mynd i Lywodraeth y DU. Ar y lefel incwm hon ni fyddai trethdalwr yn derbyn unrhyw lwfans personol. Mae'r gyfran uwch ar gyfer Llywodraeth y DU yn adlewyrchu dau ffactor: yn gyntaf, byddai'r holl enillion sy'n uwch na £37,500 yn cael eu trethu ar y cyfraddau uwch neu ychwanegol lle mae cyfran Llywodraeth y DU yn llawer mwy; ac yn ail, mae gan y trethdalwr rwymedigaeth o £18,288 o'u hincwm difidend, y cyfan ohoni'n cael ei gadw gan Lywodraeth y DU. Y gyfradd treth incwm effeithiol a delir gan yr unigolyn hwn yw 36.3 y cant.

2.4 Mae'r enghreifftiau hyn yn dangos pwysigrwydd cymharol enillwyr uwch ar gyfer derbyniadau treth, ond bod hyn yn llawer llai yn achos cyfraddau Cymru. Mae'r trethdalwr cyfradd uwch yn ennill dwywaith cymaint â'r trethdalwr cyfradd sylfaenol, ond mae ganddo rwymedigaeth dreth gyffredinol sydd dair gwaith yn fwy ac atebolrwydd ardrethi yng Nghymru sydd ddim ond ychydig dros ddwywaith mor fawr. Mae'r trethdalwr cyfradd ychwanegol yn ennill bedair gwaith cymaint â'r trethdalwr cyfradd uwch, ond mae ganddo rwymedigaeth treth sydd fwy nag wyth gwaith yn fwy a rhwymedigaeth ardrethi yng Nghymru sydd ychydig yn llai na phum gwaith yn fwy. Felly mae refeniw treth Llywodraeth y DU yn fwy sensitif i newidiadau mewn incwm uchel-enillwyr nag y mae refeniw Llywodraeth Cymru.

¹ Yn ychwanegol at y paramedrau treth incwm a adroddir yn Nhabl 2.2, mae hyn hefyd yn adlewyrchu'r tapr lwfans personol sy'n tynnu £1 o lwfans personol am bob £2 o enillion sy'n uwch na £100,000; y lwfans difidend o £2,000; a chyfraddau treth ar enillion difidend o 7.5 y cant ar gyfer trethdalwyr cyfradd sylfaenol, 32.5 y cant ar gyfer trethdalwyr cyfradd uwch a 38.1 y cant ar gyfer trethdalwyr cyfradd ychwanegol. Mae'r enghreifftiau enghreifftiol hyn yn eglurhaol ac nid ydynt yn cynnwys pob agwedd ar y drefn treth incwm, er enghraifft defnyddio rhyddhadau i leihau rhwymedigaeth.

Siart 2.1: Rhaniadau darluniadol rhwng rhwymedigaethau treth incwm Llywodraeth Cymru a'r DU

2.5 Roedd cytundeb fframwaith cyllidol Rhagfyr 2016 rhwng Llywodraethau Cymru a'r DU yn manylu ar sut y byddai cyfraddau Cymru yn gweithredu.² Wrth wneud hynny, fe wnaeth osod gofyniad arnom i ragweld rhwymedigaethau treth incwm yng Nghymru, ac yn Lloegr a Gogledd Iwerddon gyda'i gilydd, wedi'u rhannu yn ôl band treth. Nid oedd hyn yn rhywbeth a oedd wedi bod yn angenrheidiol neu'n bosibl o'r blaen.³

Methodoleg

2.6 Cynhyrchir ein rhagolygon treth incwm ar gyfer Cymru ar sail 'o'r brig i lawr'.⁴ Y prif gamau yw:

- Yn gyntaf, rydym yn sefydlu rhagolwg **rhwymedigaethau treth incwm NSND y DU gyfan**.
- Nesaf, rydym yn cyfrifo'r **gyfran rhwymedigaethau treth incwm NSND yn ddarostyngedig i gyfraddau Cymru**, gan ystyried y sylfaen dreth berthnasol yng Nghymru a sut mae hyn yn mapio i'r drefn dreth a gyhoeddwyd. Mae llawer o'n dadansoddiad yn edrych yn gyntaf ar gyfanswm cyfran y dreth incwm o Gymru - gan gynnwys symiau a delir gan drethdalwyr Cymru ond sydd wedi'u neilltuo i Lywodraeth y DU - cyn amcangyfrif y gyfran sy'n destun cyfraddau Cymru.

² Llywodraeth EM a Llywodraeth Cymru, *Y cytundeb rhwng Llywodraeth Cymru a'r Deyrnas Unedig ar fframwaith cyllidol Llywodraeth Cymru*, Rhagfyr 2016.

³ I weld rhagor o wybodaeth am ein hymagwedd, gweler Mathews, P. *Papur gwaith rhif. 14: Treth incwm datganoledig: rhagweld yn ôl bandiau treth*, Medi 2018.

⁴ I weld rhagor o fanylion am ein methodoleg ar gyfer rhagweld gweler Pennod 2 o'n rhagolwg trethi Cymreig ym mis Rhagfyr 2019 a thudalen 'Rhagolwg trethi Cymreig' ar ein gwefan.

Cyfraddau treth incwm Cymru

- Yn olaf, rydym yn ychwanegu ein hamcangyfrifon o effaith **polisiau newydd** a gyhoeddwyd ers ein rhagolwg blaenorol ar rwymedigaethau cyfraddau Cymru.

Rhag-fesurau rhagolwg ledled y DU

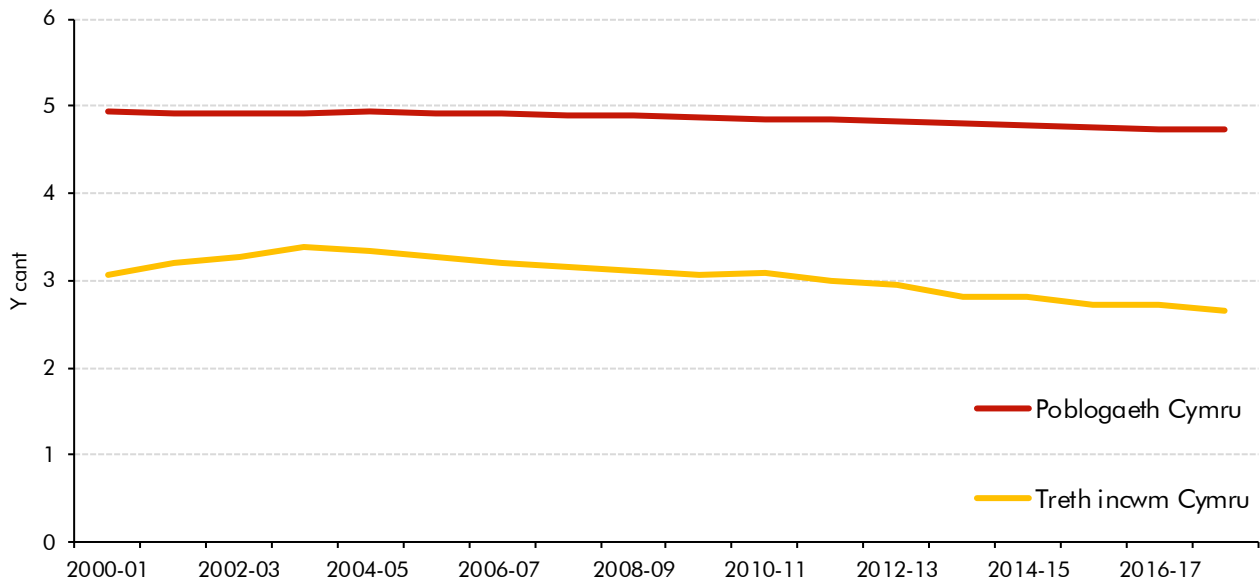
- 2.7 Rydym yn defnyddio alldro rhwymedigaethau treth incwm NSND ledled y DU a gyhoeddwyd ddiwethaf fel man cychwyn ein rhagolwg rhag-fesurau. Mae hyn yn ymwneud â blwyddyn dreth gryn bellter yn y gorffennol (2017-18 ar hyn o bryd), o ystyried yr oedi rhwng rhwymedigaethau yn cael eu tynnu a threth yn cael ei thalu. Er mwyn rhagamcanu rhwymedigaethau rhwng y flwyddyn alldro honno a'r flwyddyn sydd ar y gweill, rydym yn cynhyrchu amcangyfrif mewn-blwyddyn yn seiliedig ar ddata derbyniadau treth misol diweddaraf Cyllid a Thollau EM.
- 2.8 Rydym yn rhagolygu twf yn sylfaen treth incwm y DU yn unol â'n rhagolwg ar gyfer yr economi ehangach. Y penderfynyddion allweddol yw cyflogaeth a thwf enillion cyfartalog, sy'n pennu faint o incwm llafur y gellir ei drethu, a chwyddiant CPI, a ddefnyddir i uwchraddio trothwyon treth yn absenoldeb polisiau penodol eraill.
- 2.9 Rydym yn rhagolygu treth incwm ar lefel y DU yn unol â'r gwahanol ddulliau y mae Cyllid a Thollau EM yn casglu'r dreth trwyddynt. Mae treth incwm PAYE yn cyfrif am dros 80 y cant o'r refeniw, gyda bron yr holl sy'n weddill yn cael ei gasglu trwy'r system SA. Mae incwm PAYE yn cynrychioli enillion cyflogeion yn bennaf, tra bod incwm yr SA yn cynnwys elw o hunangyflogaeth ac incwm o ddifendau, tir ac eiddo, a chynilion.

Y gyfran o rwymedigaethau treth incwm ledled y DU yn ddarostyngedig i gyfraddau Cymru

Cyfran gyffredinol Cymru o rwymedigaethau treth incwm ledled y DU

- 2.10 Gyda'n rhagolwg ar gyfer rhwymedigaethau treth incwm NSND y DU, yna mae angen i ni gyfrifo'r gyfran a fydd yn destun cyfraddau Cymru a gweithredu hyn i ragolwg y DU. Gwneir hyn mewn dau gam. Yn gyntaf, rydym yn cyfrifo cyfran gyffredinol Cymru o dreth incwm fel mae'n cael ei gipio gan arolwg Cyllid a Thollau EM o incwm personol (SPI). Mae hwn yn arolwg blynyddol sy'n seiliedig ar sampl o oddeutu 745,000 o unigolion sydd mewn cysylltiad â Chyllid a Thollau EM. Fe'i cyhoeddir ag oedi hir, ac SPI 2017-18 yw'r flwyddyn ddiweddaraf sydd ar gael. Mae hyn yn rhagddyddio'r dyddiad y mae cyfraddau Cymru'n dod i rym, felly mae'n cyfeirio at yr holl dreth incwm a delir gan drethdalwyr Cymru. Mae Cyllid a Thollau EM yn disgwyl cyhoeddi SPI 2018-19 yn gynnar yn 2021.
- 2.11 Mae Siart 2.2 yn cymharu cyfran Cymru o rwymedigaethau treth incwm y DU â chyfran Cymru o boblogaeth y DU. Mae'r ddau wedi bod yn gostwng – cyfran Cymru o dreth incwm yn gyflymach. Efallai mai nodwedd fwyaf trawiadol y siart yw faint yn is yw cyfran treth incwm Cymru o gymharu â'i chyfran o'r boblogaeth (2.6 yn erbyn 4.7 y cant yn 2017-18). Ar y sail hon, roedd rhwymedigaethau treth incwm fesul pen yng Nghymru yn 2017-18 44 y cant yn is nag yn y DU gyfan (£1,539 yn erbyn £2,757).

Siart 2.2: Cyfran Cymru o rwymedigaethau treth incwm a phoblogaeth y DU

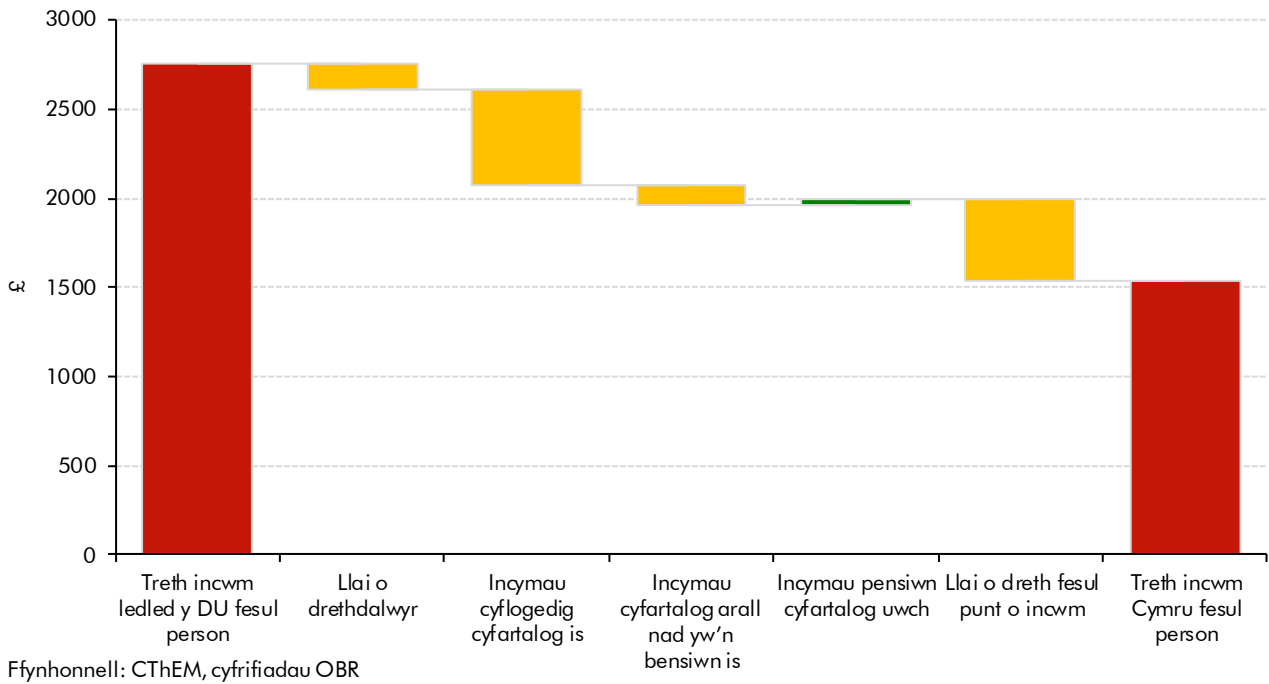

Sylwch: Data treth ddim ar gael ar gyfer 2008-09 felly mae'r cyfranddaliadau cyfrannol yn seiliedig ar ryngosodiad o'r blynyddoedd cyfagos.

Ffynhonnell: ONS, CThEM

- 2.12** Gallwn ymgorffori'n hawdd y gwahaniaethau yn nhwf disgwylidig y boblogaeth yn ein rhagolygon gan fod yr ONS yn cyhoeddi'r rhain, ond gall deall pam mae treth fesul pen yng Nghymru yn is nag yn y DU, a sut mae wedi esblygu dros y gorffennol, helpu i lywio rhagdybiaethau eraill a wnawn ynghylch cyfran dreth Cymru yn y dyfodol. Er mwyn ymchwilio i hyn, rydym yn diweddarau'r dadansoddiad o *ragolwg trethi Cymru* ym mis Rhagfyr y llynedd ac yn ei ymestyn i edrych ar newidiadau dros nifer o flynyddoedd (Blwch 2.1).
- 2.13** Yn Siart 2.3 rydym yn defnyddio'r data SPI diweddaraf i ddangos sut y gellir priodoli'r gwahaniaeth mewn rhwymedigaethau treth fesul pen i dri ffactor sylfaenol: cyfran y boblogaeth sy'n drethdalwyr; incymau cyfartalog y trethdalwyr hynny (wedi'u rhannu'n wahanol ffynonellau); a swm y dreth a delir fesul punt o incwm (h.y. y gyfradd dreth effeithiol (ETR)). Mae dadansoddi'r gwahaniaeth fel hyn yn hwyluso unrhyw ddyfarniadau rhagweld y gallem ddymuno eu gwneud ynglŷn â sut y bydd cyfran Cymru o dreth incwm yn esblygu.

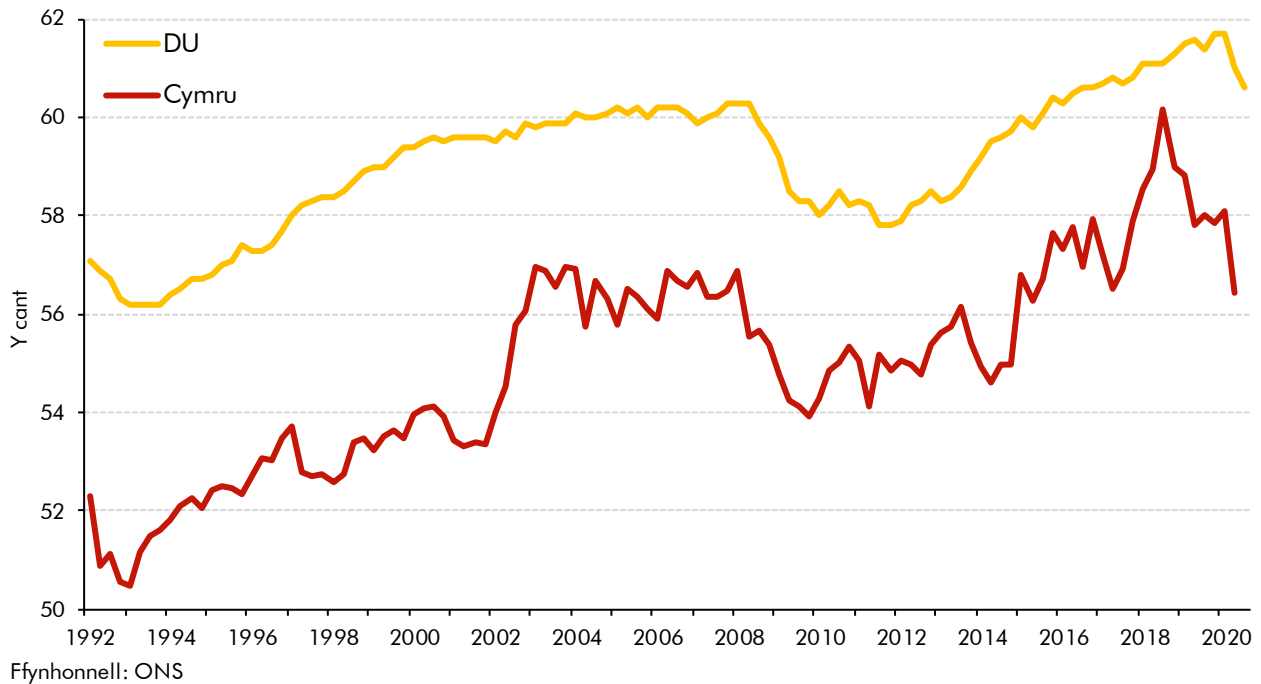
Siart 2.3: Rhwymedigaethau treth incwm Cymru a'r DU fesul person yn 2017-18

Cyfran y boblogaeth sy'n talu treth incwm

- 2.14 Mae'r tebygolrwydd y bydd unigolyn yn talu treth incwm yn is yng Nghymru nag ydyw yn y DU gyfan. Yn ôl SPI 2017-18, talodd 43 y cant o boblogaeth Cymru dreth incwm, o'i gymharu â 48 y cant o boblogaeth y DU, gan gyfrif am oddeutu 12 y cant o'r bwch rhwng rhwymedigaethau treth incwm Cymru a'r DU fesul person.
- 2.15 Mae dau brif ffactor sy'n debygol o esbonio'r gyfran is o drethdalwyr yn y boblogaeth yng Nghymru. Yn gyntaf, mae'r gyfradd gyflogaeth yng Nghymru yn is nag yn y DU gyfan. Mae Siart 2.4 yn dangos bod y gyfradd gyflogaeth yng Nghymru wedi bod yn gyson is na'r gyfradd yn y DU yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Ar gyfartaledd ers 1992, mae'r gyfradd yng Nghymru wedi bod 4.2 pwynt canran yn is na'r gyfradd yn y DU gyfan. Yn 2017-18 roedd 3.7 pwynt canran yn is.

Siart 2.4: Cyfradd cyflogaeth y DU a Chymru

2.16 Yn ail, mae codiadau olynol yn y lwfans personol di-dreth - o £6,475 yn 2010-11 i £11,500 yn 2017-18 - yn debygol o fod wedi tynnu mwy o drigolion Cymru allan o dreth incwm yn gyfan gwbl oherwydd gwahaniaethau yn y dosbarthiad enillion rhwng Cymru a'r DU gyfan. Mae hyn yn helpu i egluro pam yr arhosodd nifer y trethdalwyr yn wastad yn y DU rhwng 2010-11 a 2017-18, ond gostyngodd 6 y cant yng Nghymru, er gwaethaf cynnydd yn y boblogaeth a'r cyfraddau cyflogaeth yn y ddwy.

Incwm cyfartalog fesul trethdalwr

- 2.17** Y rheswm pwysicaf dros y bwll rhwng treth y DU a Chymru fesul person fel y'i cofnodir yn yr SPI yw bod gan drethdalwyr Cymru incymau cyfartalog is. Mae hyn yn esbonio oddeutu hanner y diffyg treth fesul person yn 2017-18.
- 2.18** Mae Tabl 2.1 yn dangos gwahanol ffynonellau incwm ar gyfartaledd ar draws yr holl drethdalwyr incwm. Mae'n dangos bod y mwyafrif helaeth o incwm trethdalwyr yn y DU a Chymru yn dod o swyddi cyflogaeth, felly nid yw'n syndod bod hyn yn cynrychioli'r ffynhonnell fwyaf o wahaniaeth mewn rhwymedigaethau treth fesul trethdalwr (fel y dangosir yn Siart 2.3). Mae hefyd yn dangos bod incwm cyfartalog ymhlyg SPI yng Nghymru 19 y cant yn is nag yn y DU gyfan, gyda'r gwahaniaeth wedi'i nodi'n arbennig mewn hunangyflogaeth ac incwm arall nad yw'n bensiwn (gan gynnwys cynilion a dididendau). Mewn cyferbyniad, mae'r incwm cyfartalog o bensiwnau 8 y cant yn uwch yng Nghymru. Bydd y gyfran uwch o boblogaeth Cymru sydd o oedran pensiwn (21 y cant yn 2017 yn erbyn 18 y cant yn y DU gyfan), a'r gyfran uwch o weithwyr y sector cyhoeddus yng Nghymru, ill dau yn cyfrannu at y gwahaniaeth hwn.

Tabl 2.1: Incymau cyfartalog yn 2017-18 yn ôl math

	DU	Cymru	Gwahaniaeth	
	£ fesul trethdalwr		£	Y cant
Incwm cyflogeion	23,910	19,333	-4,577	-19
Incwm o hunangyflogaeth ac incwm arall nad yw'n bensiwn	5,974	3,615	-2,360	-39
Incwm o bensiwn	4,840	5,207	368	8
Cyfanswm incwm	34,615	28,148	-6,467	-19

2.19 Mae Tabl 2.2, sy'n canolbwyntio ar incwm cyflogeion yn unig, yn dangos bod y bwlch mawr hwn mewn enillion cyfartalog hefyd yn cael ei adlewyrchu mewn ffynonellau eraill o ddata incwm llafur. Mae cwmpas pob un yn wahanol felly nid oes modd eu cymharu'n llawn, ond er bod lefel yr enillion cyfartalog a adroddir gan bob un yn wahanol, mae pob un yn dangos bod incwm cyflogeion ar gyfartaledd yng Nghymru yn sylweddol is na'r rheini ar gyfer y DU gyfan.⁵

Tabl 2.2: Mesurau gwahanol o enillion cyflogeion ar gyfartaledd yn 2017-18

	DU	Cymru	Gwahaniaeth	
	£ fesul cyflogeion		£	Y cant
Arolwg o incymau personol	31,610	26,126	-5,484	-17
Gwybodaeth amser real	28,214	23,563	-4,651	-16
Arolwg blynyddol o oriau ac enillion	28,193	24,479	-3,714	-13
Arolwg o'r gweithlu	31,353	27,749	-3,603	-11

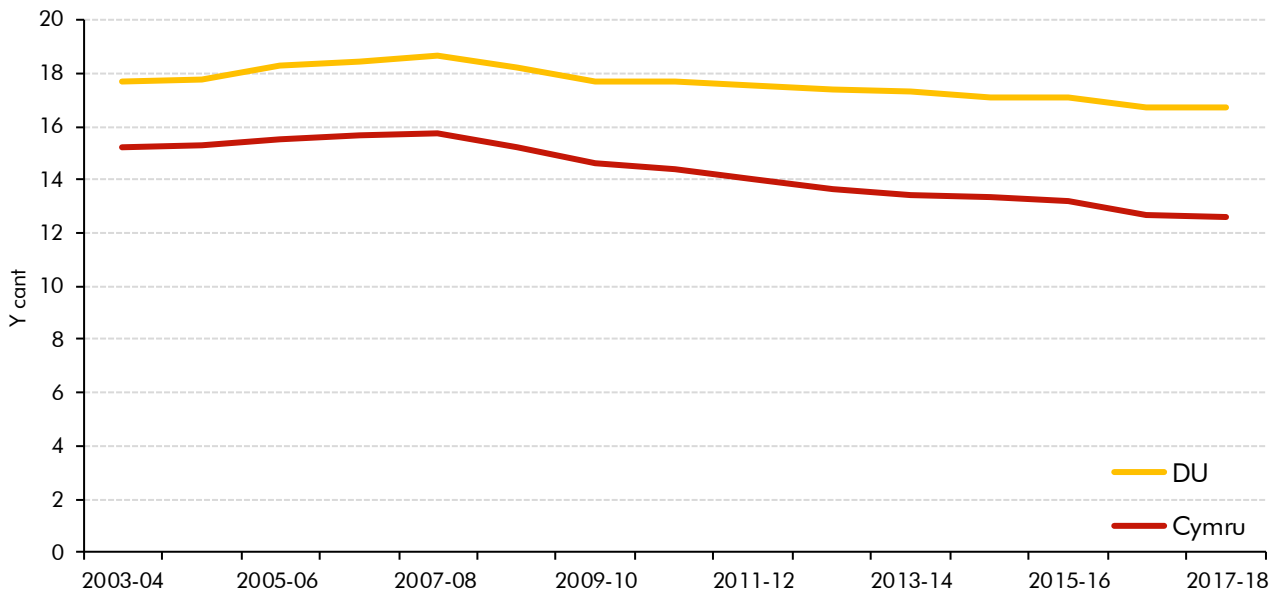
Symiau cyfartalog y dreth a delir fesul punt o incwm

2.20 Hyd yn oed ar ôl i ni gyfrif am wahaniaethau yn nifer y trethdalwyr fesul person a'r incwm cyfartalog fesul trethdalwr, mae treth incwm fesul person yng Nghymru yn llawer is na'r incwm yn y DU oherwydd bod llai o dreth yn cael ei thalu am bob punt o incwm. Mae'r gyfradd dreth effeithiol is hon yn egluro mwy na thraean o'r gwahaniaeth. Yn rhannol, mae hyn yn adlewyrchu bod y strwythur treth incwm cynyddol yn rhyngweithio ag incwm cyfartalog is - er enghraifft, os yw popeth arall yn gyfartal bydd cyfran uwch o'r dreth yn cael ei thalu ar y gyfradd sylfaenol yng Nghymru nag sy'n wir yn y DU gyfan. Ond mae hefyd yn adlewyrchu siâp y dosbarthiad enillion. Yn y DU gyfan, fe ddaw treth incwm gymharol uwch oddi wrth drethdalwyr pen uchaf sy'n wynebu'r cyfraddau treth ymylol uchaf.

2.21 Mae Siart 2.5 yn dangos bod y gyfradd treth incwm effeithiol yng Nghymru wedi bod yn sylweddol is na'r gyfradd yn y DU dros y degawd diwethaf. Mae hefyd wedi gostwng rhywfaint yn gyflymach, 3 phwynt canran rhwng yr uchafbwynt yn 2007-08 a 2017-18 o'i gymharu â 2 bwynt canran yn y DU gyfan.

⁵ Y gwahaniaeth yng nghyfartaledd yr SPI rhwng Tablau 2.1 a 2.2 yw oherwydd bod yr olaf ond ar gyfartaledd ar draws yr unigolion hynny sydd ag incwm cyflogaeth, tra bod y cyntaf yn gwneud hynny ar draws pob unigolyn. Mae hyn yn esbonio pam mae'r cyfartaledd yn is yn Nhabl 2.1, gan ei fod yn cynnwys rhai unigolion, er enghraifft pensïnwyr, heb unrhyw incwm cyflogaeth.

Siart 2.5: Cyfraddau treth incwm effeithiol yng Nghymru a'r DU

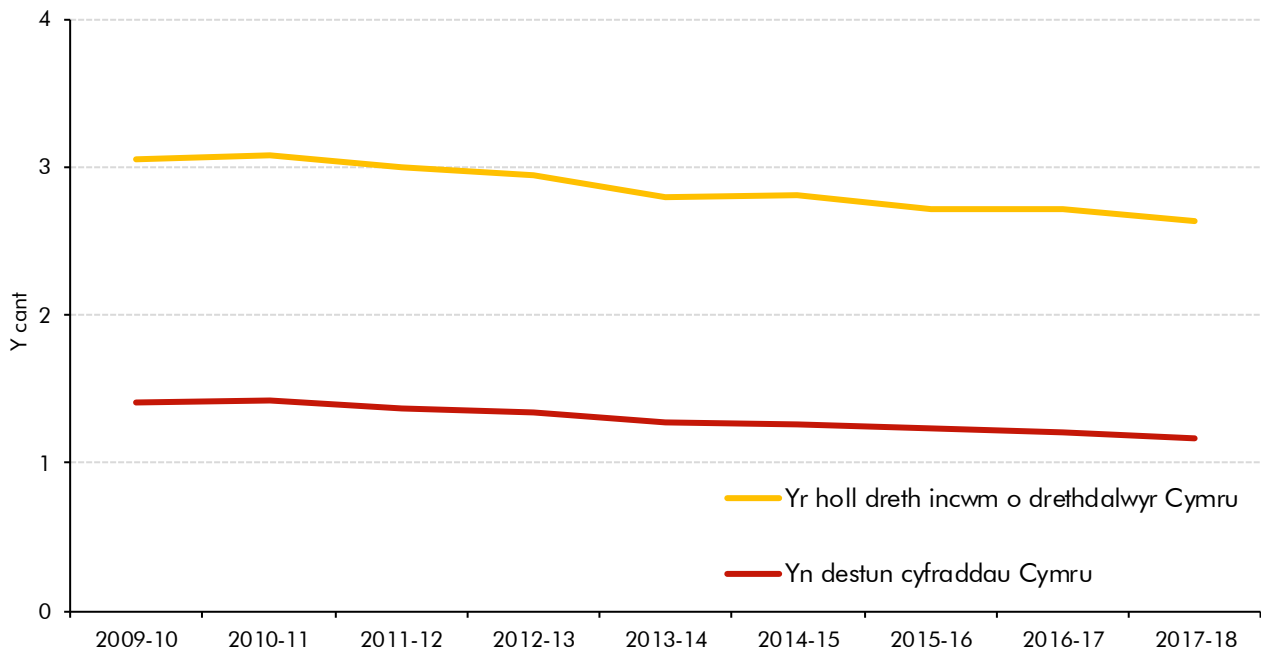

Note: Sylwch: Data ddim ar gael ar gyfer 2008-09 felly mae'r cyfranddaliadau cyfrannol yn seiliedig ar ryngosodiad o'r blynyddoedd cyfagos.
Ffynhonnell: CThEM

Cyfran rhwymedigaethau treth incwm Cymru sy'n destun i gyfraddau Cymru

2.22 Y cam olaf wrth amcangyfrif cyfran rhwymedigaethau treth incwm y DU a fydd yn destun cyfraddau Cymru yw un mecanyddol. Rydym yn amcangyfrif y gyfran o incwm NSND Cymru a fydd yn cael ei drethu ym mhob band treth ac yna'n cyfrifo'r ffracsiwn perthnasol ohono a fyddai'n cael ei gwmpasu gan y 10c cyntaf - h.y. 50 y cant ar gyfer incwm sy'n cael ei drethu ar y gyfradd sylfaenol, ac ati. Mae Siart 2.6 yn dangos yr holl dreth incwm a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr Cymru fel cyfran o gyfanswm treth incwm y DU (2.6 y cant yn 2017-18) ac mae'n ei chymharu â'r swm a ddatganolwyd mewn gwirionedd – h.y. y gyfran a fyddai'n destun cyfraddau Cymru (1.17 y cant yn 2017-18).

Siart 2.6: Cyfrannau Cymru o gyfanswm rhwymedigaethau treth incwm y DU: yr holl dreth oddi wrth drethdalwyr Cymru yn erbyn cyfraddau treth incwm Cymru

Ffynhonnell: CThEM

Rhagweld cyfran y rhwymedigaethau treth incwm sy'n destun cyfraddau Cymru

2.23 O'r manau cychwyn hyn, rydym yn addasu ein rhagolwg ar gyfer cyfran gyffredinol Cymru mewn tair ffordd:

- **Enillion RTI:** rydym yn llenwi'r cyfnod rhwng 2017-18 a 2019-20 gan ddefnyddio data RTI ar gyfran Cymru o gyfanswm enillion cyflogeion cyn treth (h.y. cynnyrch niferoedd cyflogeion ac enillion cyfartalog). Yn absenoldeb gwybodaeth amserol ar fathau eraill o incwm NSND, rydym yn rhagdybio bod y data enillion RTI yn gynrychioliadol o'r gyfanswm. Mae defnyddio'r dull hwn yn ein rhagolygon treth incwm yn yr Alban wedi awgrymu ei fod yn darparu canllaw rhesymol i symudiadau mewn cyfrannau incwm NSND.
- **Poblogaeth:** y tu hwnt i 2019-20, rydym yn cynnwys cyfraddau twf poblogaeth cymharol yn seiliedig ar brif ragamcanion poblogaeth diweddaraf yr ONS.⁶ Mae'r rhain yn dangos bod cyfran Cymru o boblogaeth y DU yn parhau i ostwng, a byddem yn disgwyl i hyn leihau cyfran Cymru o dalwyr treth incwm.⁷ Rydym yn addasu ar gyfer hyn gan ddefnyddio mynegai o gyfran Cymru o boblogaeth oedolion y DU.
- Rydym yn cynnwys addasiadau ar gyfer **cymorth rhodd a'r polisïau hynny a gyhoeddwyd yn flaenorol** sydd wedi neu a fydd yn cael eu gweithredu rhwng y

⁶ Diweddarodd yr ONS ei ragamcanion ar gyfer Cymru ar 23 Mehefin, sydd wedi'i ymgorffori yn y rhagolwg hwn.

⁷ Gweler Blwch A.2 yn Atodiad A o'n *hadroddiad cynaliadwyedd cyllidol 2018* i weld trafodaeth o'r risgiau cyllidol a allai fod yn gysylltiedig â thueddiadau demograffig yng nghanhedloedd cyfansoddol y DU.

flwyddyn sylfaen SPI (2017-18) a diwedd ein rhagolygon ac y disgwylir iddynt effeithio ar gyfran Cymru.

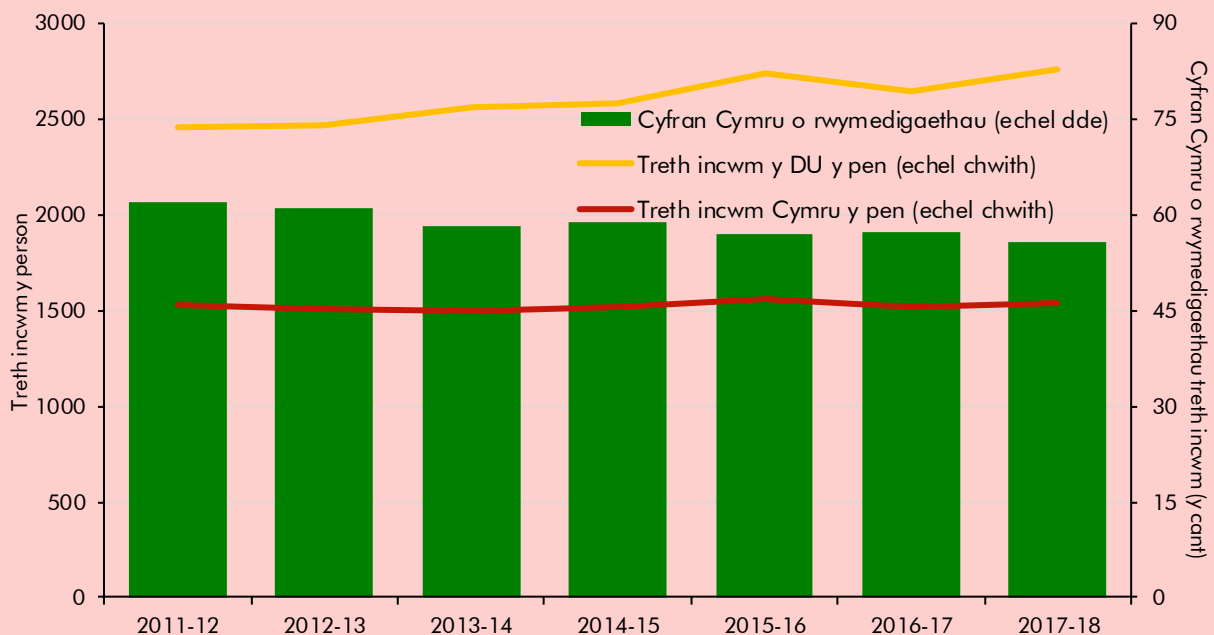
- 2.24 Yn olaf, rydym yn cyfrifo cyfran holl dreth incwm Cymru sy'n destun cyfraddau Cymru. Ar gyfer y blynyddoedd a ragwelir, gwneir hyn trwy 'fodel treth bersonol' Cyllid a Thollau EM, sy'n seiliedig ar ddata SPI alldro, ac sy'n dilyn yr un fethodoleg ag a ddefnyddiwyd i amcangyfrif y gyfran sy'n destun cyfraddau Cymru mewn alldro.

Blwch 2.1: Newidiadau yng nghyfran Cymru o rwymedigaethau treth incwm dros amser

Gallwn ddefnyddio data Arolwg Incwm Personol Cyllid a Thollau EM i ymchwilio i ysgogwyr newidiadau mewn treth incwm gymharol fesul person rhwng Cymru a'r DU gyfan dros amser. Gall hyn ein helpu i nodi unrhyw dueddiadau y gellid disgwyl iddynt barhau ac y dylid eu hymgorffori felly yn ein rhagamcanion, yn ychwanegol at y tueddiadau poblogaeth sydd eisoes wedi'u dal.

Rhwng 2011-12 a 2017-18, cynyddodd rhwymedigaethau treth incwm y person £300 (12.1 y cant) yn y DU ond dim ond £13 (0.8 y cant) yng Nghymru (Siart A). O ganlyniad, fe wnaethant ostwng o 62 y cant o'r cyfartaledd ledled y DU yn 2011-12 i 56 y cant yn 2017-18.

Siart A: Rhwymedigaethau treth incwm y person yng Nghymru a'r DU dros amser

Ffynhonnell: CThEM, OBR

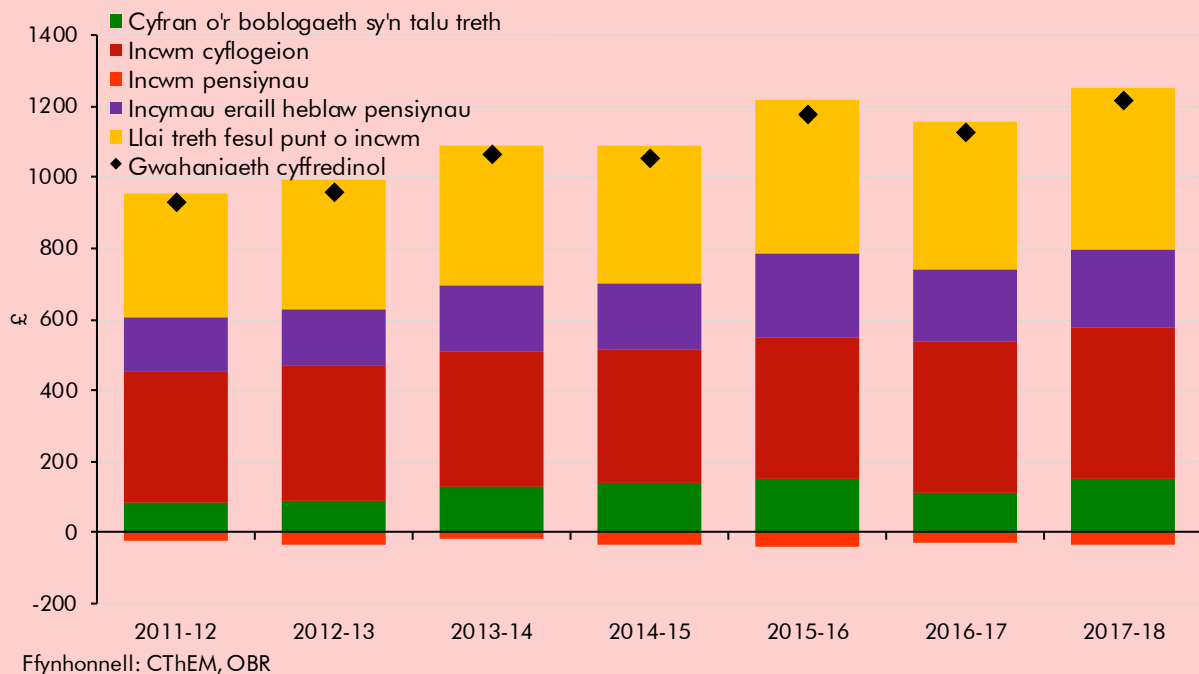
Mae Siart 2.B yn dadansoddi'r gwahaniaethau mewn rhwymedigaethau treth incwm y person dros saith mlynedd. Gan ganolbwyntio ar y cynnydd o £285 yn y gwahaniaeth rhwng 2011-12 a 2017-18, mae'n dangos:

- Mae £65 o'r gwahaniaeth (23 y cant) yn ymwneud â'r ffaith bod **cyfran y boblogaeth sy'n talu treth** yn gostwng ychydig yn gyflymach yng Nghymru na'r DU (o 46 i 43 y cant yn erbyn 49 i 48 y cant yn y drefn honno). Bydd hyn yn adlewyrchu'n rhannol y cynnydd

cyson yn y lwfans personol di-dreth, felly nid yw'n ffactor y dylid ei adlewyrchu yn ein rhagolwg ar bolisi cyfredol.

- Mae £117 o'r gwahaniaeth (41 y cant) yn ymwneud ag **incymau cyfartalog fesul trethdalwr** sy'n codi'n gyflymach yn y DU nag yng Nghymru ar gyfer y rhan fwyaf o gydrannau incwm trethadwy cyfartalog. Mae'r gydran fwyaf yn ymwneud ag incymau cyfartalog cyflogeion (£60 o'r gwahaniaeth), ond mae incymau hunangyflogaeth cyfartalog hefyd wedi codi'n gyflymach (£34 o'r gwahaniaeth). Nid yw'n glir i ba raddau y mae'r gwahaniaethau hyn yn cynrychioli tueddiadau a fydd yn parhau. Mae 'incymau eraill', sy'n cynnwys cynilion a dididendau nad ydynt yn destun cyfraddau Cymru ac nad ydynt felly'n berthnasol i'n dyfarniadau rhagolwg ar gyfer treth incwm Cymru, hefyd wedi codi'n sylweddol gyflymach yn y DU (gan gyfrif am £35 o'r gwahaniaeth). Dim ond ychydig yn gyflymach y mae incwm pensiwn wedi tyfu yng Nghymru nag yn y DU gyfan.
- Ffynhonnell fwyaf y gwahaniaeth uwch yw'r **gyfradd dreth effeithiol**, sy'n cyfrif am £103 o'r codiad (36 y cant). Yn rhannol mae hyn yn ganlyniad mecanyddol twf incwm cyflymach ac amserlen dreth gynyddol, ond mae hefyd yn adlewyrchu twf cyflymach yn y gyfran o drethdalwyr cyfradd uwch ac ychwanegol yn y DU nag yng Nghymru oherwydd newidiadau yn y dosbarthiad incwm y tu hwnt i'r effeithiau mecanyddol hyn o lusgo cyllidol. Mae newidiadau yn y dosbarthiad incwm wedi bod yn ffynhonnell barhaol o risg i'n rhagolygon treth incwm ledled y DU ac mae'r dadansoddiad hwn yn awgrymu y bydd hyn yn wir ar gyfer ein rhagolygon Cymreig hefyd.

Siart B: Esbonio'r gwahaniaeth mewn treth incwm fesul pen

Ar hyn o bryd nid ydym wedi ystyried unrhyw addasiadau pellach i'n rhagolygon ar gyfer y gyfran o dreth incwm ledled y DU a fydd yn destun cyfraddau Cymru o ganlyniad i'r dadansoddiad hwn, ond byddwn yn parhau i ddefnyddio'r fframwaith hwn i archwilio'r ysgogwyr o newidiadau ac i ddeall pa rai y gellid disgwyl iddynt barhau dros y blynyddoedd i ddod.

Costiadau polisi newydd

- 2.25** Cynhyrchir ein rhagolwg ôl-fesurau trwy ychwanegu effeithiau polisiâu newydd a gyhoeddwyd ers ein rhagolwg blaenorol. Mae cyflwyno cyfraddau Cymru a thelerau cysylltiedig y fframwaith cyllidol wedi golygu bod angen i ni nawr asesu effaith polisiâu newydd ar fandiau unigol treth incwm yn hytrach na dim ond eu cost neu gynnyrch cyffredinol.
- 2.26** Mae llawer o'r ffynonellau cyffredinol o ansicrwydd ynghylch costiadau polisi yr ydym yn eu hamlygu'n rheolaidd yn ein cyhoeddiadau rhagolwg yn debygol o gael eu chwyddo wrth i ni ddadgyfuno costiadau yn ôl daearyddiaeth a band treth. Am y rheswm hwnnw, credwn fod dull cymharol syml sy'n caniatáu'n ddigonol ar gyfer effeithiau anghymesur ar draws gwledydd a bandiau, er nad yw'n ceisio manylrwydd ffug, yn briodol. Yn rhannol, mae hyn yn adlewyrchu'r symiau cymharol fach dan sylw - o'i gymharu â'n rhagolwg ledled y DU - a'r ffaith bod angen cynhyrchu'r amcangyfrifon hyn yn aml yn ystod y cyfnod sydd fwyaf dan bwysau o ran amser o broses ragweld Cyllideb y DU.

Y rhagolwg diweddaraf

Rhagolwg treth incwm y DU

- 2.27** Fel y nodwyd ym Mhennod 1, mae ein rhagolwg diweddaraf ar gyfer treth incwm NSND y DU yn seiliedig ar y rhagolwg economaidd a gyhoeddwyd yn ein *Rhagolwg Economaidd a Chyllidol (EFO)* ym mis Tachwedd. Mae Tabl 2.3 yn dangos cyfraddau a throthwyon y DU a Chymru yr ydym wedi'u defnyddio yn y rhagolwg hwn. Yn unol â rhagdybiaethau polisi mynegeio diofyn datganedig Llywodraeth y DU, mae'r mwyafrif o drothwyon treth y DU yn codi yn unol â chwyddiant CPI o 2021-22 ymlaen, ond mae'r trothwy cyfradd ychwanegol yn parhau i fod yn sefydlog o ran arian parod. Mae'r lwfans personol a'r trothwy cyfradd uwch ychydig yn is nag yn ein rhagolwg ym mis Mawrth gan fod yr alldro chwyddiant CPI ar gyfer Medi 2020 yn is na'r disgwyl ac rydym wedi diwygio ein rhagolwg chwyddiant i lawr ar gyfartaledd yn y blynyddoedd i ddod.

Tabl 2.3: Paramedrau treth incwm Llywodraeth y DU a Chymru

	Y cant					
	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25	2025-26
Cyfraddau treth Llywodraeth y Deyrnas Unedig ar gyfer trethdalwyr Cymru						
Cyfradd sylfaenol	10	10	10	10	10	10
Cyfradd uwch	30	30	30	30	30	30
Cyfradd ychwanegol	35	35	35	35	35	35
Cyfraddau treth incwm Cymru						
Cyfradd sylfaenol	10	10	10	10	10	10
Cyfradd uwch	10	10	10	10	10	10
Cyfradd ychwanegol	10	10	10	10	10	10
Cyfanswm cyfraddau treth incwm						
Cyfradd sylfaenol	20	20	20	20	20	20
Cyfradd uwch	40	40	40	40	40	40
Cyfradd ychwanegol	45	45	45	45	45	45
£						
Trothwyon treth (neilltuedig i Lywodraeth y Deyrnas Unedig)						
Lwfans personol	12,500	12,570	12,750	12,950	13,190	13,450
Cyfradd uwch	50,000	50,270	51,050	51,850	52,790	53,850
Cyfradd ychwanegol	150,000	150,000	150,000	150,000	150,000	150,000

Sylwch: Mae celloedd sydd wedi'u graddliwio yn cynrychioli llinellau sylfaen polisi amcangyfrifedig at ddiobenion rhagolygu. Rhagdybiwn y bydd cyfraddau Cymru yn aros yr un fath nes bod Llywodraeth Cymru yn nodi fel arall.

2.28 Mae Tabl 2.4 yn nodi'r rhagolwg ar gyfer rhwymedigaethau treth incwm NSND y DU sy'n sail i'n rhagolwg ar gyfer cyfraddau Cymru. Mae'r pandemig yn golygu bod derbyniadau'n codi'n gymedrol eleni ac yn disgyn ychydig y flwyddyn nesaf, ond yn tyfu wedi hynny wrth i'r economi wella. Maent £11.5 biliwn yn is yn 2020-21 o gymharu â'n rhagolwg ym mis Mawrth, a £20 biliwn (10 y cant) yn is ar gyfartaledd yn y blynyddoedd dilynol. Yn y tymor agos, mae hyn yn cael ei sbarduno gan ddiwygiadau ar i lawr sy'n gysylltiedig â'r feirws i dwf cyflogaeth ac enillion, sy'n fwy yn 2021-22 pan dynnir y gwahanol fesurau cymorth cyflogaeth 2020-21. Wedi hynny, mae derbyniadau'n cael eu lleihau gan dwf gwannach o ran enillion real a'r golled gysylltiedig o lusgo cyllidol, gan adlewyrchu'r rhagdybiaeth o greithio 3 y cant i lefel GDP real erbyn diwedd cyfnod y rhagolwg. Rydym hefyd wedi diwygio rhwymedigaethau NSND y DU yn 2019-20, sy'n gostwng y rhagolwg ym mhob blwyddyn.

2.29 Yn 2020-21 mae'r Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws (CJRS) wedi cefnogi incymau cyflogaeth yn ystod y pandemig. Mae rhai o'r grantiau CJRS yn dychwelyd yn uniongyrchol i'r Trysorlys gan eu bod yn cwmpasu rhwymedigaethau treth incwm. Cefnogir derbyniadau arian parod a delir trwy hunanasesu yn 2021-22 gan gynllun gohirio Llywodraeth y DU, sy'n caniatáu i drethdalwyr ohirio taliadau 2020-21 i 2021-22, a'r Cynllun Cymorth Incwm i'r Hunangyflogedig drwy gyfnod Coronafeirws (SEISS), y bydd y dreth arno hefyd yn ddyledus yn 2021-22. Mae'r cynllun gohirio yn ymwneud â rhwymedigaethau 2019-20 ac fe ddaw ei unig effaith ar sail rhwymedigaethau trwy'r rhagdybiaeth na fydd rhywfaint o dreth ohiriedig yn cael ei thalu mewn gwirionedd pan ddaw'n ddyledus. Mae'r SEISS yn rhoi hwb i rwymedigaethau 2020-21. Codir rhwymedigaethau hefyd gan effeithiau anuniongyrchol polisiau diweddaraf Llywodraeth y

DU, sy'n ymwneud â'r esmwytho cyllidol pellach sydd wedi digwydd ers Diweddariad Economaidd Haf (SEU) y Canghellor, ac sy'n hybu derbyniadau trwy eu heffeithiau ar gyflogaeth ac enillion.

Tabl 2.4: Rhagolwg y DU gyfan o rwymedigaethau treth ar incwm nad yw'n gynilion, nad yw'n ddifidendau

	£ biliwn							
	Alldro	Rhagolwg						
	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25	2025-26
Rhagolwg Mawrth	174.0	176.6	187.7	197.1	206.7	214.9	223.8	
Rhagolwg Rhagfyr	172.3	174.7	176.3	178.1	185.9	194.3	204.0	213.8
Newid	-1.7	-1.8	-11.4	-19.0	-20.8	-20.6	-19.8	
<i>gan gynnwys:</i>								
Aliniad alldro NSND y DU		-0.7	-0.7	-0.6	-0.7	-0.7	-0.8	
Rhagolwg cyn-fesurau ¹		-0.7	-15.5	-20.5	-22.0	-20.9	-19.8	
Effeithiau uniongyrchol polisiau Llywodraeth y DU		-0.4	3.5	-0.1	0.0	0.0	0.1	
Effeithiau anuniongyrchol polisiau Llywodraeth y DU		0.0	1.2	2.1	1.9	1.0	0.7	

Sylwer: Rydym wedi diweddaru ein rhagolwg treth incwm NSND i'r DU i gywiro gwall yn Nhabl 2.1 o'r rhagolwg a gyhoeddwyd yn ein *Rhagolygon treth a gwariant Datganoledig* a gyhoeddwyd ar 25 Tachwedd. Mae'r cywiriad hwn yn didynnu £2.4 biliwn o'n rhagolwg yn 2020-21 ac yn newid y dadansoddiad o newidiadau yn ein rhagolwg ers mis Mawrth.

¹Yn cynnwys mesurau cymorth rhodd.

Cyfran sy'n destun cyfraddau Cymru

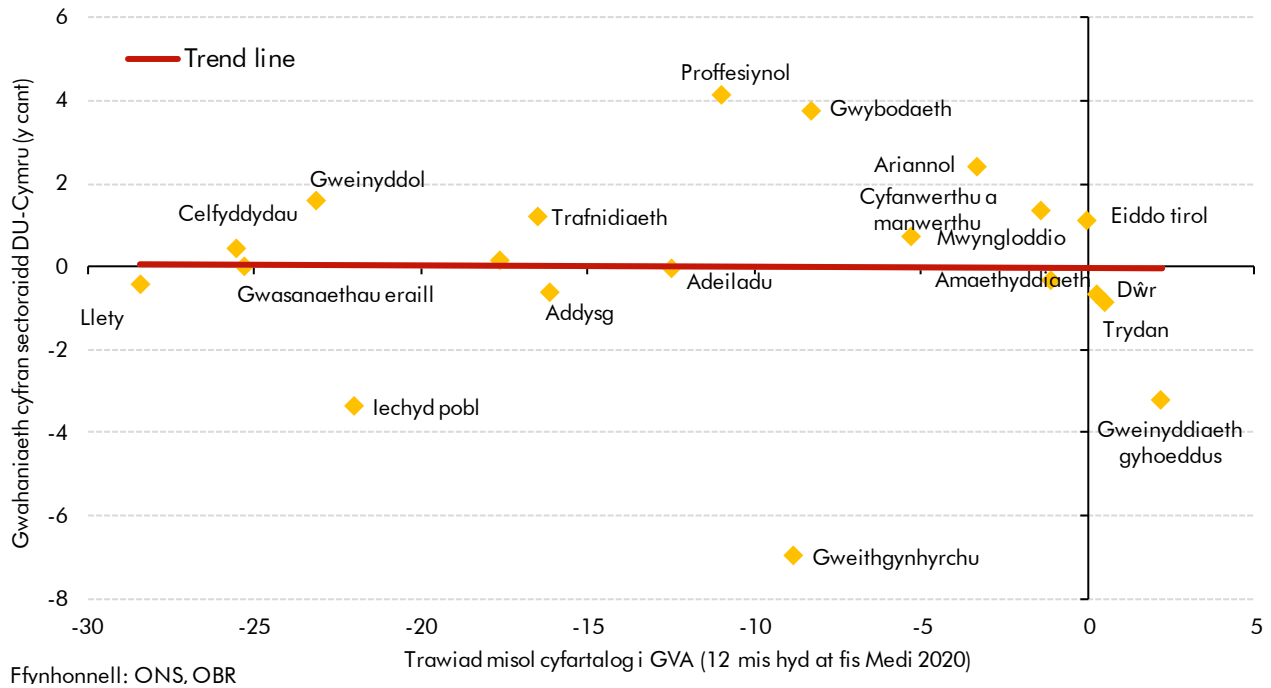
2.30 Mae Tabl 2.5 yn dangos ein rhagolwg ar gyfer y gyfran o rwymedigaethau NSND y DU a fydd yn destun cyfraddau Cymru, yr ydym wedi'u hadolygu i lawr ychydig yn 2020-21 ond i fyny ychydig yn y blynyddoedd dilynol, o'i gymharu â'n rhagolwg ym mis Mawrth. Mae hyn yn bennaf oherwydd diweddariad yr ONS ym mis Mehefin i'w ragamcanion poblogaeth ar gyfer Cymru, sy'n ychwanegu 36,000 o drethdalwyr ychwanegol yn fecanyddol erbyn diwedd cyfnod y rhagolwg.

2.31 Fe wnaethom ystyried a ddylid gweithredu addasiad pellach i adlewyrchu crynhoad sectoraidd trawiad y coronafeirws i allbwn ledled y DU, o ystyried gwahaniaethau yng nghyfansoddiad sectoraidd economi Cymru o'i gymharu â'r DU gyfan. Ond fel y dengys Siart 2.7 nid oes bron unrhyw gydberthynas rhwng y rhain a fyddai'n awgrymu y caiff rhwymedigaethau treth incwm eu taro gan fwy neu lai na'r cyfartaledd yng Nghymru. Yn benodol, mae'r sectorau a gafodd eu taro waethaf megis llety a gwasanaethau bwyd, a'r celfyddydau ac adloniant, yr un mor bwysig i'r economïau yng Nghymru a'r DU gyfan. O'r herwydd, nid ydym wedi rhagdybio unrhyw effeithiau anghymesur yng nghyfrannau treth incwm Cymru oherwydd y pandemig.

Tabl 2.5: Cyfran y rhwymedigaethau cyn-fesurau yn sy'n destun cyfraddau Cymru

	Canran cyfanswm y Deyrnas Unedig ar gyfer atebolrwydd di-gynilion, di-ddifidend							
	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25	2025-26
Rhagolwg Mawrth (cyn-fesurau)	1.16	1.16	1.16	1.15	1.15	1.15	1.14	
Rhagolwg Rhagfyr	1.17	1.16	1.13	1.16	1.16	1.16	1.15	1.15
Newid	0.00	0.00	-0.03	0.01	0.01	0.01	0.01	
Memo: Mynegai poblogaeth		100.0	99.7	99.6	99.5	99.3	99.1	98.9
Memo: Mynegai RTI (2017-18 = 100)	99.9	99.3	99.3	99.3	99.3	99.3	99.3	99.3
Memo: Mynegai cyfunol	100.0	99.3	99.0	98.9	98.8	98.6	98.4	98.2

Siart 2.7: Cyfrannau sectoraidd GVA y DU-Cymru yn erbyn twf yn GVA

Y rhagolwg diweddaraf ar gyfer cyfraddau treth incwm Cymru

2.32 Mae Tabl 2.6 yn nodi ein rhagolwg diweddaraf ar gyfer treth a godwyd gan gyfraddau Cymru. Mae derbyniadau £158 miliwn (7 y cant) y flwyddyn yn is ar gyfartaledd, yn fwy nag a eglurwyd gan ragolwg gwannach cyn-fesurau NSND y DU. Mae hyn yn gorbwyso effaith gyfunol y gyfran Gymreig ychydig yn uwch a mesurau polisi Llywodraeth y DU, gan gynnwys y CJRS a SEISS.

Tabl 2.6: Rhagolwg cyfraddau treth incwm Cymru

	£ miliwn							
	Amcangyfrif o'r alldro	Rhagolwg						
		2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Rhagolwg Mawrth	2,021	2,041	2,170	2,273	2,377	2,466	2,558	
Rhagolwg Rhagfyr	2,010	2,026	2,045	2,064	2,152	2,247	2,356	2,463
Newid		-15	-125	-209	-225	-220	-203	
o hyn:								
Cyfran Cymru		6	7	10	14	17	24	
Aliniad alldro NSND y DU		-8	-8	-8	-8	-8	-9	
Rhagolwg NSND y DU a newidiadau eraill ¹		-15	-217	-236	-253	-240	-227	
Effeithiau uniongyrchol polisïau Llywodraeth y DU		2	78	-1	0	0	1	
Effeithiau anuniongyrchol polisïau Llywodraeth y DU		0	14	25	22	11	9	

Sylwer: Rydym wedi diweddarau ein rhagolwg ar gyfer cyfraddau Cymru, i gywiro gwall yn Nhabl 2.6 o'r rhagolwg a gyhoeddwyd yn ein Rhagolygon treth a gwariant Datganoledig a gyhoeddwyd ar 25 Tachwedd. Mae'r cywiriad hwn yn didynnu £46 miliwn o'n rhagolwg ar gyfer 2020-21 ac yn newid y dadansoddiad o newidiadau yn ein rhagolwg ers mis Mawrth.

¹ Yn cynnwys mesurau cymorth rhodd.

Ansicrwyddau allweddol

2.33 Mae ein rhagolwg ar gyfer rhwymedigaethau treth incwm sy'n destun cyfraddau Cymru yn destun nifer o ansicrwyddau. Rydym yn crynhoi rhai o'r rhai pwysicaf yma.

Y Pandemig Coronafeirws

2.34 Mae ein rhagolwg ar gyfer cyfraddau Cymru, fel ein rhagolwg treth incwm ar gyfer y DU, yn destun mwy o ansicrwydd oherwydd y pandemig coronafeirws. Mae'r ddau yn dibynnu ar y rhagolygon ar gyfer incwm llafur a lefel y gyflogaeth, sydd yn eu tro yn adlewyrchu ein rhagdybiaethau ynghylch i ba raddau y bydd y pandemig yn creithio cynhyrchiant sylfaenol a'r farchnad lafur yn y tymor canolig. Yn ein EFO ym mis Tachwedd fe wnaethom ddarlunio'r ansicrwyddau hyn trwy ddefnyddio senarios ochr ffafriol ac anffafriol bob ochr i'n rhagolwg canolig. Roedd y rhain yn ymgorffori gwahanol ragdybiaethau ynghylch llwybr y feirws, mesurau iechyd y cyhoedd, effeithiolrwydd rhaglenni profi, olrhain ac ynysu, ac amseriad ac effeithiolrwydd brechlynnau a thriniaethau. Fe wnaeth pob un ragdybiaethau gwahanol ynghylch cyflymder adfer GDP a maint y creithio economaidd tymor canolig ar gynhyrchiant a chyflogaeth.

2.35 Mae ansicrwydd ychwanegol yn gysylltiedig â pholisïau cymorth coronafeirws gwerth biliynau o bunnoedd Llywodraeth y DU. O dan bob senario fe wnaethom ragdybiaethau gwahanol ynghylch lefel y cymorth a ddarperir i aelwydydd a busnesau. Mae'r mesurau a weithredwyd eisoes (yn arbennig y CJRS a SEISS) wedi atal cynnydd cyflymach mewn diweithdra, ond mae cryn ansicrwydd ynghylch yr hyn a fydd yn digwydd wrth iddynt gael

Cyfraddau treth incwm Cymru

eu tynnu'n ôl (fel y dangosodd yr ystod o ganlyniadau diweithdra ar draws ein gwahanol senarios).

- 2.36 Bydd ansicrwyddau pellach yn ymwneud ag effaith y pandemig ar lifoedd ymfudo mewnol a rhyngwladol ac felly maint cymharol poblogaeth Cymru yn erbyn y DU gyfan, a sut mae'r dirwasgiad a'r adferiad yn datblygu ar draws sectorau a'r dosbarthiad incwm.

Brexit

- 2.37 Mae risg macro-economaidd allweddol arall i'n rhagolwg yn ymwneud â cham nesaf Brexit. Yn yr un modd â choronafeirws, gallai Brexit gyflwyno goblygiadau sylweddol i'r penderfynyddion sy'n sail i'n rhagolwg treth incwm ar lefelau'r DU a Chymru, gan ddibynnu ar y berthynas fasnachu â'r UE o fis Ionawr ymlaen. Mae ein rhagolwg economi ganolog, y mae rhagolwg cyfraddau Cymru yn seiliedig arno, yn rhagdybio bod y DU yn gadael yr UE ag FTA nodweddiadol, gan gynhyrchu colled allbwn tymor hir o 4 y cant o'i gymharu ag aros yn yr UE. Yn ein EFO ym mis Tachwedd fe wnaethom hefyd nodi goblygiadau economaidd a chyllidol os bydd y DU yn rhagosod i fasnachu gyda'r UE ar delerau Sefydliad Masnach y Byd pan ddaw'r cyfnod trosglwyddo i ben ar 31 Rhagfyr. Tybir y byddai hyn yn lleihau allbwn o 2 y cant arall yn y tymor hir, a fyddai'n cael effeithiau negyddol ychwanegol ar enillion a chyflogaeth cyfartalog, gan ostwng derbyniadau treth incwm. Ar adeg cwblhau'r rhagolwg, roedd trafodiadau Brexit yn dal i fynd rhagddynt.

Data sylfaenol yr Arolwg o Incymau Personol

- 2.38 Mae cynrychiolaeth y dosraniadau daearyddol ac incwm a adroddir yn y data sylfaenol SPI yn arbennig o bwysig ar hyn o bryd oherwydd ar hyn o bryd nid oes unrhyw ddata alldro ar rwymedigaethau treth incwm Cymru. Cynllunir yr SPI i fod yn gynrychioliadol ar lefel y DU, ond nid yw'r sampl wedi'i haenu gan ddaearyddiaeth (h.y. mae meintiau sampl llai ym mhob ardal ddaearyddol yn golygu ei bod yn debygol o fod yn llai cynrychioliadol ar y lefelau hynny nag y mae ar lefel y DU). Yn y fersiwn ddiweddaraf, dim ond 0.6 y cant oedd yr ysbaid hyder o amgylch yr amcangyfrif SPI o rwymedigaethau treth ar lefel y DU, ond i Gymru roedd yn 4.5 y cant mwy sylweddol. Mae amrywio o ran samplu - yn arbennig oherwydd y nifer fach o arsylwadau ar drethdalwyr incwm uchel yng Nghymru - yn ffynhonnell bosibl arall o wallau, er bod gan yr SPI faint sampl cymharol fawr yn gyffredinol ac mae wedi'i gynllunio i or-samplu trethdalwyr ag incwm uwch. Ond mae ansicrwyddau ynghylch man cychwyn ein rhagolwg cyfraddau Cymru'n parhau i fod yn risg sylweddol.
- 2.39 Arddangosir y risg hon gan y profiad o ragweld rhwymedigaethau treth incwm yr Alban trwy ddefnyddio'r SPI. Ym mis Gorffennaf 2018, cyhoeddodd Cyllid a Thollau EM yr alldro rhwymedigaethau NSND cyntaf ar gyfer yr Alban yn cwmpasu blwyddyn dreth 2016-17. Roedd yr amcangyfrif £700 miliwn (6.1 y cant) yn is na'n rhagolwg diweddaraf ar y pryd o fis Mawrth 2018. Fe wnaeth defnyddio'r codau post yr adroddwyd arnynt yn SPI 2015-16 ein harwain i or-amcangyfrif cyfran yr Alban o 0.40 pwynt canran (alldro 6.68 y cant yn erbyn rhagolwg o 7.08 y cant). Ers hynny rydym wedi gallu graddnodi ein rhagolwg i gyfran yr hydref, a oedd yn golygu bod ein rhagolwg ym mis Mawrth 2019 ar gyfer cyfran yr Alban o rwymedigaethau 2017-18 wedi methu o 0.03 pwynt canran yn unig. Nid oes

gennym unrhyw reswm i gredu y bydd alldro Cymru'n wahanol iawn i'r gyfran sy'n deillio o SPI a ddefnyddiwyd gennym yn y rhagolwg hwn, ond hyd nes y bydd gennym amcangyfrifon alldro yn seiliedig ar ddata gweinyddol baner 'C' gwirioneddol, bydd y man cychwyn hwn yn parhau i fod yn risg i'r rhagolwg.

Perfformiad cymharol sylfeini treth incwm Cymru a'r DU

- 2.40 Fel y disgrifir yn y bennod hon rydym yn defnyddio ein rhagolygon macro-economaidd ar lefel y DU gyda dim ond ychydig o addasiadau i ragweld rhwymedigaethau treth incwm Cymru. Mae hyn yn adlewyrchu ein rhagdybiaeth bod gwahaniaethau yn y dyfodol rhwng twf yn unrhyw un o'r newidynnau sy'n pennu'r sylfaen dreth yng Nghymru a'r DU gyfan yr un mor debygol o fynd i un cyfeiriad â'r llall, felly ein rhagdybiaeth ganolog yw eu bod yn symud yn gyfochrog. Fel y dengys y dadansoddiad o rwymedigaethau treth y person yn y bennod hon, mae gwahaniaethau mawr rhwng Cymru a'r DU gyfan ar hyn o bryd sydd wedi bod yn cynyddu'n gyson, os yn gymedrol yn unig, dros amser. Byddai dargyfeirio pellach neu gyfnod cydgyfeirio yn cynrychioli risgiau ochr anffafriol neu ochr ffafriol i'n rhagolwg.
- 2.41 Mae'r addasiad allweddol a wnawn ar hyn o bryd yn ymwneud â chyfraddau gwahanol o dwf yn y boblogaeth, ond nid ydym yn caniatáu unrhyw lwfans pellach ar gyfer gwahaniaethau yn y gyfradd y mae'r boblogaeth yn heneiddio yng Nghymru a'r DU gyfan. Felly, rydym yn dal effaith newidiol niferoedd y trethdalwyr, ond nid unrhyw newidiadau cysylltiedig ag oedran yn nosbarthiad trethdalwyr ac incymau cyfartalog ar draws y gwahanol grwpiau oedran. Byddwn yn ystyried hyn ymhellach yn y dyfodol.

3 Treth trafodiadau tir

Cyflwyniad

3.1 Mae'r bennod hon yn:

- disgrifio **cyflwyno treth trafodiadau tir (LTT)** yng Nghymru ac yn ei chymharu â'r drefn treth dir y dreth stamp (SDLT) sydd ar waith yn Lloegr a Gogledd Iwerddon;
- amlinellu ein **methodoleg ar gyfer rhagweld LTT** ac yn archwilio tueddiadau ym mhrisiau a thrafodiadau eiddo yng Nghymru sy'n sbarduno twf yn y sylfaen dreth LTT;
- cyflwyno ein **rhagolygon diweddaraf** ac yn egluro sut y maent wedi newid ers y rhagolygon a gyhoeddwyd yn ein rhagolwg economaidd a chyllidol Mawrth 2020; ac yn
- trafod rhai o'r **risgiau a'r ansicrwydd** allweddol ynghylch y rhagolygon hyn.

Beth yw 'treth trafodiadau tir'?

3.2 Disodlodd treth trafodiadau tir (LTT) dreth tir y dreth stamp (SDLT) yng Nghymru o Ebrill 2018.¹ Mae'n dreth trafodiadau *ad valorem* a godir wrth drosglwyddo eiddo. Fe'i telir gan y prynwr, ond mae ei disgyniad ar bris y tŷ felly mae'r baich yn disgyn ar y gwerthwr mewn gwirionedd.²

3.3 Cadwodd LTT lawer o'r un nodweddion ag SDLT gan gynnwys triniaeth wahanol ar gyfer eiddo preswyl a masnachol, trothwy di-dreth, yn ogystal â gordal o 3 y cant ar bryniannau eiddo preswyl ychwanegol. Ond mae rhai gwahaniaethau sylweddol hefyd. Er enghraifft, mae gan LTT gyfraddau a throthwyon gwahanol; nid yw'n cynnwys rhyddhad i brynwyr tro cyntaf; ac fe'i cesglir gan Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) yn hytrach na chan Gyllid a Thollau EM.

3.4 Ar hyn o bryd mae LTT a SDLT yn destun 'gwyliau' dros dro sy'n lleihau faint o dreth a delir ar drafodiadau preswyl. Yng Nghymru, mae'r trothwy na thelir unrhyw dreth oddi tano wedi'i godi o £180,000 i £250,000 gan ddod i rym rhwng 27 Gorffennaf a 31 Mawrth 2021. Nid yw hyn yn berthnasol i bryniannau eiddo preswyl ychwanegol, sy'n agored i'r

¹ Mae'r ddwy dreth wedi'u seilio'n fras ar y 'dreth stamp' hanesyddol; un o'r mathau hynaf o drethiant, a'i chyflwynwyd yn wreiddiol ar ystod o gynhyrchion ym 1694. Roedd y ddyletswydd wreiddiol yn ei gwneud yn ofynnol i ddogfennau cyfreithiol sy'n gysylltiedig â thrafodiad gael eu dilysu trwy gyfrwng 'stamp' ffisegol. Disodlwyd treth stamp ag SDLT ym mis Rhagfyr 2003.

² Best, M. a Kleven, H., *Ymatebion y farchnad dai i drethi trafodiadau: Tystiolaeth o ricynniau ac ysgogiadau yn y D.U.*, Mehefin 2017.

Treth trafodiadau tir

cyfraddau uwch. Yn Lloegr a Gogledd Iwerddon, codwyd y trothwy SDLT di-dreth o £125,000 i £500,000 gan ddod i rym rhwng 8 Gorffennaf a 31 Mawrth.³

- 3.5 O dan y gwyliau dros dro mae'r cyfraddau treth effeithiol ar gyfer trafodiadau eiddo preswyl - h.y. y punnoedd o dreth a delir fesul punt o bris tŷ - yn uwch yng Nghymru nag yn Lloegr a Gogledd Iwerddon.⁴

Methodoleg rhagolygu

- 3.6 Mae'r fethodoleg ar gyfer cynhyrchu ein rhagolygon LTT yn cynnwys tri cham.⁵ Y rhain yw:

- Yn gyntaf, rydym yn cynhyrchu **amcangyfrif yn ystod y flwyddyn** gan ddefnyddio data alldro derbyniadau misol gan ACC, ynghyd â gwybodaeth berthnasol ynghylch perfformiad y farchnad eiddo a'r economi. Ein dull arferol yw crynhoi'r derbyniadau y flwyddyn hyd yn hyn trwy ragdybio bod gweddill y flwyddyn yn dilyn llwybr tebyg i flynyddoedd blaenorol. Mae effaith economaidd y pandemig coronafeirws wedi ein harwain i fabwysiadu dull gwahanol ar gyfer y rhagolwg hwn, gan blotio llwybr chwarterol ar gyfer derbyniadau sy'n cael ei lywio gan ein rhagolygon tymor byr ar gyfer prisiau tai a thrafodiadau eiddo.
- Nesaf, rydym yn cynhyrchu ein **rhagolwg cyn-fesurau**, gan ddefnyddio pedwar model 'biniau prisiau' ar wahân - un yr un ar gyfer prif gyfraddau preswyl, y gordal eiddo ychwanegol, gwerthiannau masnachol a phrydlesi masnachol. Mae'r modelau'n cydgrynhai trafodiadau o fewn 'biniau' cymharol fach, gan gyfrifo'r dreth sy'n ddyledus ar y pris cyfartalog yn y bin, ac yna rhagamcanu hynny ymlaen yn unol â'n rhagolygon ar gyfer prisiau a thrafodiadau.⁶
- Yn olaf, rydym yn ychwanegu amcangyfrifon o effeithiau unrhyw **fesurau polisi newydd** er mwyn cynhyrchu ein rhagolygon ôl-fesurau.

Penderfynyddion marchnad eiddo'r rhagolwg

- 3.7 Sbardun pwysicaf ein rhagolwg o bell ffordd ar gyfer y twf mewn derbyniadau LTT dros y tymor canolig yw ein rhagolwg ar gyfer twf yng ngwerth trafodiadau eiddo, sydd yn ei dro yn adlewyrchu rhagdybiaethau ynghylch y rhagolygon ar gyfer prisiau eiddo a nifer y trafodiadau.⁷ Mae ein rhagolwg LTT yn dibynnu ar y rhagdybiaeth y bydd prisiau a thrafodiadau eiddo Cymru yn symud yn unol â'n rhagolygon ledled y DU o'r newidynnau

³ Mae hyn hefyd yn berthnasol i drafodiadau sy'n destun y cyfraddau ychwanegol, yn wahanol i'r newid trothwy LTT.

⁴ O dan y cyfundrefnau y bydd SDLT a LTT yn dychwelyd iddynt o 1 Ebrill 2021, mae cyfraddau treth effeithiol is yn berthnasol i drafodiadau preswyl am lai na £400,000 yng Nghymru.

⁵ I weld rhagor o fanylion ynghylch ein methodoleg rhagweld gweler Pennod 3 o'n *rhagolwg trethi Cymru* ar gyfer mis Rhagfyr 2019 a thudalen 'Rhogolwg trethi Cymreig' ar ein gwefan.

⁶ Gweithredir y modelau hyn ar ein rhan gan ddadansoddwyr yn Llywodraeth Cymru, ond mae'r rhagdybiaethau a'r dyfarniadau wrth fôn y rhagolygon yn berchen i'r Pwyllgor Cyfrifoldeb Cyllidebol o fewn yr OBR.

⁷ Mae'r fethodoleg ar gyfer rhagweld y rhain wedi'i nodi yn nhudalennau 'manwl' ein gwefan.

hynny dros y tymor canolig.⁸ Hynny yw, nid oes cydgyfeiriant na dargyfeiriad rhwng cyfanswm gwerth trafodiadau eiddo yng Nghymru a'r rhai hynny ar lefel y DU gyfan.

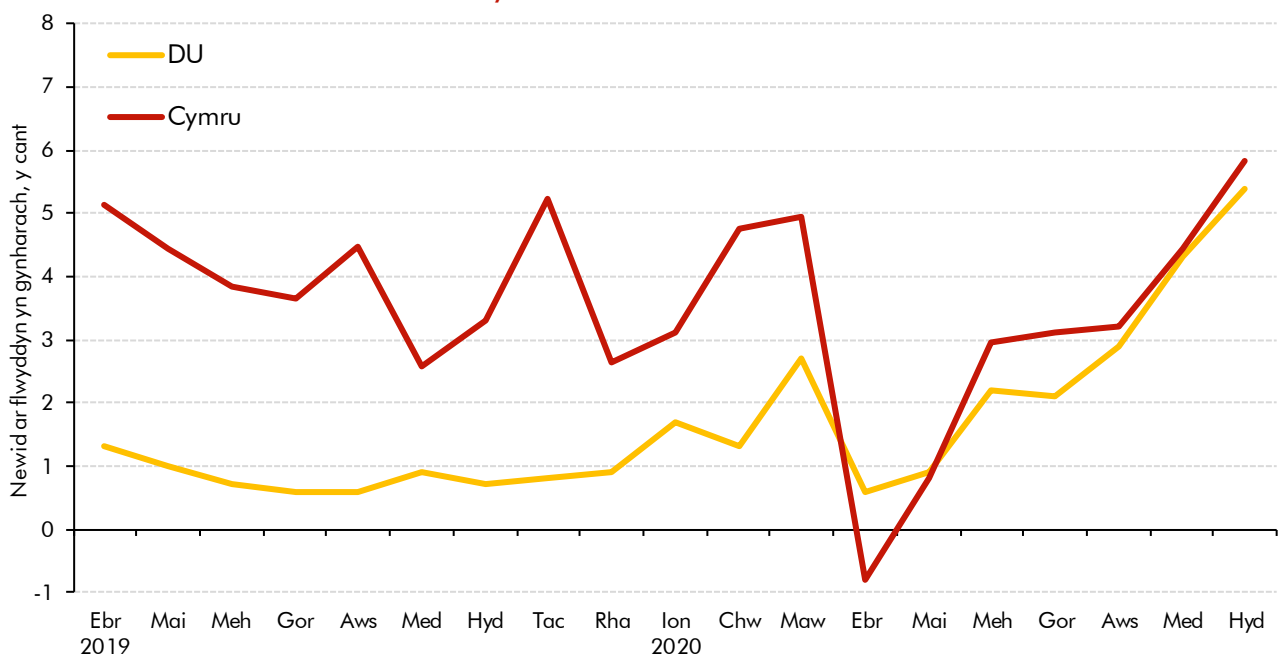
Datblygiadau a rhagolygon diweddar

3.8 Fe wnaeth y cyfyngiadau symud a osodwyd gan Lywodraethau y DU a'r Llywodraethau datganoledig i raddau helaeth gau marchnad eiddo'r DU am gyfnod o ddiwedd mis Mawrth ymlaen gan ei bod yn ofynnol i werthwyr tai gau swyddfeydd ac fe'u hataliwyd rhag rhestru eiddo newydd, gyda dim ond gwylio ar-lein yn cael ei ganiatáu. Dechreuodd Llywodraeth Cymru godi'r cyfyngiadau hynny ar 22 Mehefin, oddeutu chwe wythnos ar ôl iddynt gael eu codi yn Lloegr. Mae'r rhagolygon ar gyfer gweddill 2020-21 a thu hwnt yn parhau i fod â chysylltiad agos â lefelau'r cyfyngiadau presennol a rhai'r dyfodol y gallai Llywodraethau eu gosod. Cyfyngwyd ar weithgarwch ym marchnad eiddo Cymru eto yn ystod y cyfnod cyfyngiadau symud o dair wythnos a orfodwyd o 23 Hydref. Rydym wedi rhagdybio y bydd gweithgarwch a gollir yn ystod y cyfnod hwn yn cael ei adfer dros weddill y flwyddyn ariannol.

Prisiau eiddo

3.9 Mae Siart 3.1 yn dangos bod chwyddiant prisiau tai ledled y DU wedi gostwng ym mis Ebrill, tra bod prisiau wedi gostwng ychydig yng Nghymru. Ond mae prisiau wedi codi eto ers hynny, yn rhannol oherwydd rhyddhau'r galw cronedig a chyflwyno gwyliau treth dros dro. Cynyddodd prisiau tai yng Nghymru yn gyflymach na phrisiau ledled y DU gyfan yn ystod 2019-20, ond maent wedi codi ar gyfradd debyg hyd yma yn 2020-21. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi y bydd mwy o ansicrwydd ynghylch data prisiau tai eleni oherwydd y cwmp sydyn mewn trafodiadau yn ystod y cyfyngiadau symud.

Siart 3.1: Tueddiadau diweddar ym mhrisiau tai

Ffynhonnell: ONS

⁸ Profwyd y rhagdybiaeth hon dros sawl cylch eiddo ac mae'n cael ei monitro'n rheolaidd. I weld rhagor o fanylion gweler ein WTO ar gyfer mis Rhagfyr 2019 a thudalen 'Rhogolygon treth Cymru' ar ein gwefan.

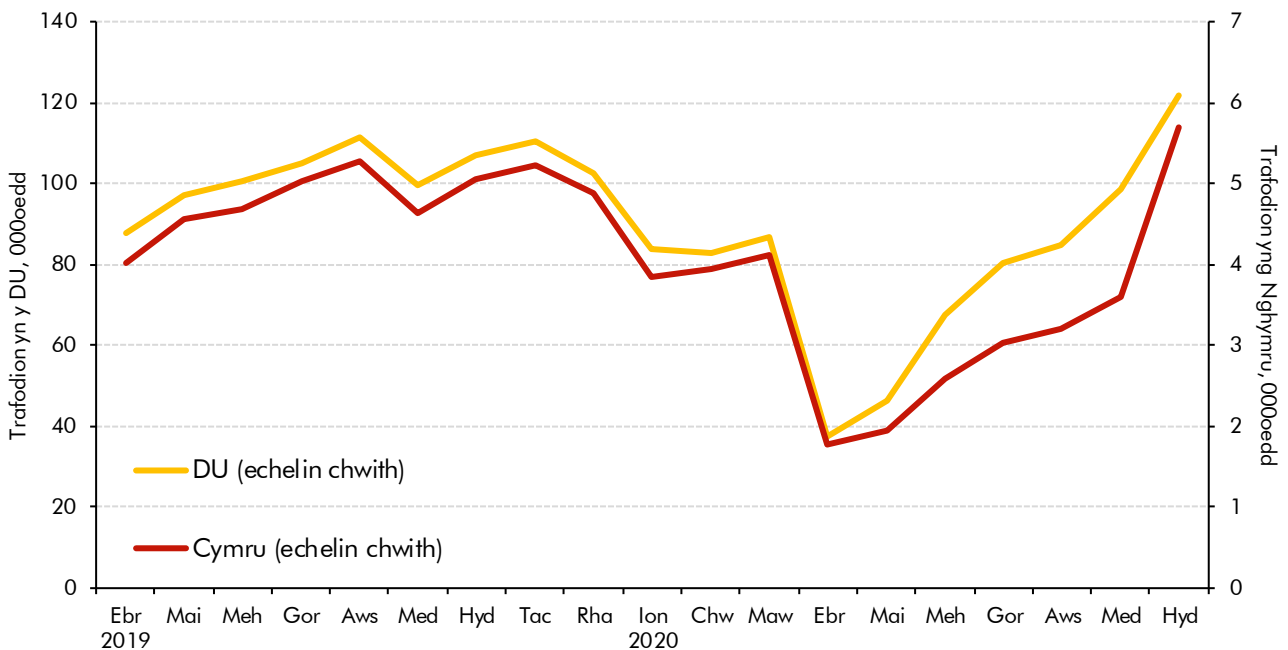
Treth trafodiadau tir

- 3.10 Gostyngodd prisiau eiddo masnachol yng Nghymru 11 y cant ar flwyddyn ynghynt yn hanner cyntaf 2020-21. Gostyngodd prisiau ychydig yn fwy ledled y DU gyfan dros yr un cyfnod.

Trafodiadau eiddo

- 3.11 Mae Siart 3.2 yn dangos sut yr effeithiwyd ar drafodiadau eiddo preswyl yng Nghymru a'r DU gyfan gan y cyfyngiadau symud a gyflwynwyd ar ddiwedd mis Mawrth. Roedd trafodiadau Cymru ym mis Ebrill 57 y cant yn is nag ym mis Mawrth, a 56 y cant yn is nag ym mis Ebrill 2019. Mae trafodiadau wedi gwella ers hynny, er ar gyflymder arafach na'r DU gyfan, sy'n debygol o adlewyrchu lleddfu cyfyngiadau iechyd y cyhoedd yn ddiweddarach. Erbyn mis Medi roedd y ddau yn ôl i lefelau 2019. Roedd cyfanswm y trafodiadau yng Nghymru am hanner cyntaf 2020-21 43 y cant yn is na'r un cyfnod flwyddyn ynghynt, o'i gymharu â 31 y cant yn is ar gyfer y DU gyfan.

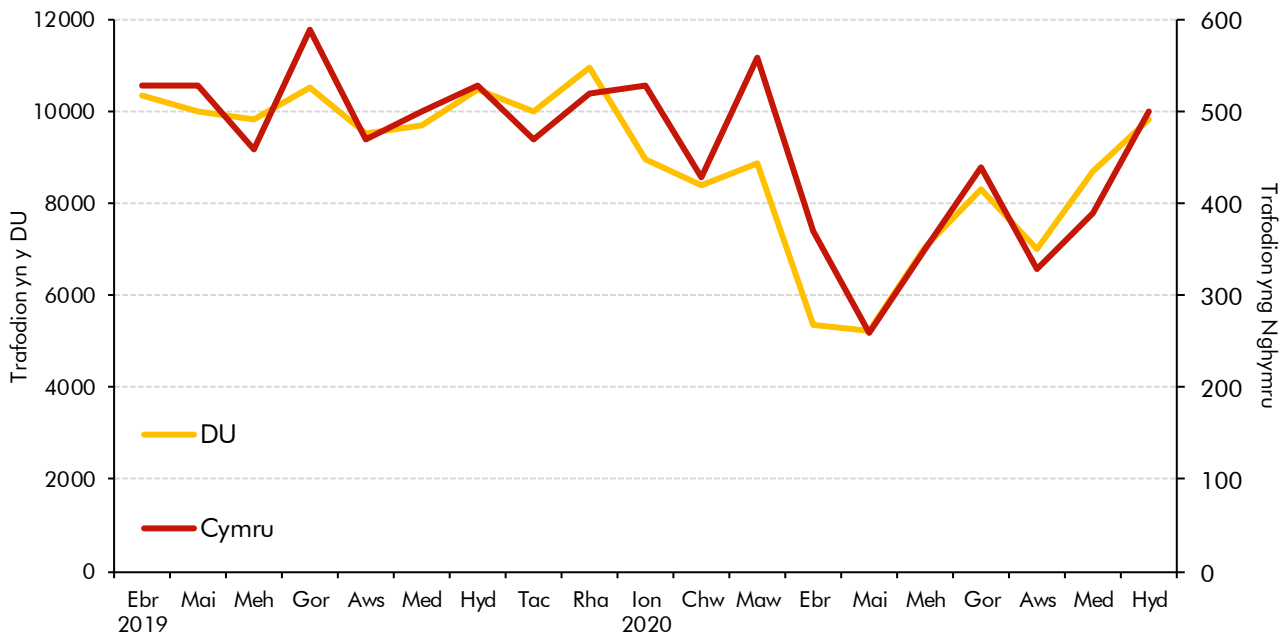
Siart 3.2: Trafodiadau eiddo preswyl

Ffynhonnell: CThEM

- 3.12 Mae Siart 3.3 yn dangos bod trafodiadau eiddo masnachol wedi dilyn llwybr tebyg i drafodiadau preswyl. Dilynwyd cwmp sydyn ym mis Ebrill gan ddychweliad i lefelau cymharol arferol erbyn mis Medi. Mae'r llwybr adfer yng Nghymru wedi adlewyrchu'r llwybr yn y DU gyfan i raddau helaeth. Roedd trafodiadau eiddo masnachol Cymru yn ystod hanner cyntaf 2020-21 31 y cant yn is nag yn 2019-20, o gymharu â 30 y cant ar gyfer y DU gyfan.

Siart 3.3: Trafodiadau eiddo masnachol

Ffynhonnell: CThEM

Rhagolygon ar gyfer penderfynyddion y farchnad eiddo

- 3.13** Mae Tabl 3.1 yn nodi ein rhagolygon ar gyfer prif benderfynyddion derbyniadau LTT. Cymerir y rhain i raddau helaeth o'n rhagolwg ledled y DU fel y disgrifir yn rhagolwg Economaidd a Chyllidol (EFO) mis Tachwedd, gyda dau eithriad. Yn gyntaf, ar gyfer ein rhagolwg trafodiadau preswyl, rydym yn dileu effaith rhagflaenu ar ddiwedd yr egwyl SDLT, sy'n benodol i dderbyniadau yn Lloegr a Gogledd Iwerddon. Yn ail, rydym wedi ychwanegu codiad o 0.8 pwynt canran at ein rhagolwg ar gyfer prisiau tai eleni, yn seiliedig ar dystiolaeth o sawl mynegai prisiau tai gwahanol.
- 3.14** Mae'r prisiau a'r trafodiadau yn 2020-21 wedi'u hadolygu i lawr yn sylweddol o'i gymharu â'n rhagolwg EFO ym mis Mawrth. Rydym yn dal i ddisgwyl i brisiau tai godi ychydig yn 2020-21, ond byddant yn gostwng y flwyddyn nesaf wrth i ddiweithdra godi. Bydd twf parhaus wedi hynny er ar gyflymder arafach na'n rhagolwg ym mis Mawrth. Disgwyliwn i'r cwmp sylweddol mewn trafodiadau preswyl eleni gael ei ddilyn gan adlam sydyn yn 2021-22, a ddilynrir gan dwf cymedrol wedi hynny.
- 3.15** Mae trafodiadau a phrisiau masnachol wedi gostwng yn sydyn eleni, gyda'r olaf yn parhau i fod yn dawel y flwyddyn nesaf. Dros y tymor hwy, rydym yn rhagdybio y bydd newidiadau strwythurol oherwydd y pandemig yn effeithio'n gymharol fwy niweidiol ar y farchnad eiddo masnachol.

Table 3.1: Rhagolygon ar gyfer prisiau a thrafodiadau eiddo Cymru

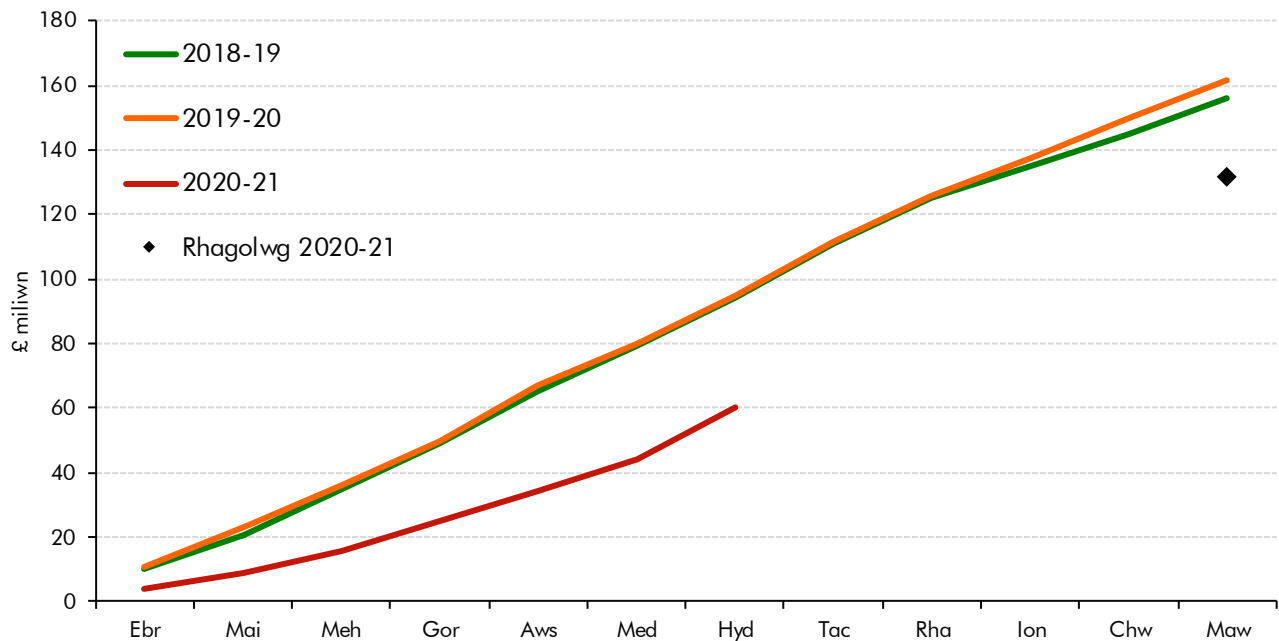
	Newid canrannol ar flwyddyn yn gynharach						
	Alldro	Rhagolwg					2025-26
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	
Prisiau eiddo preswyl	4.0	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Trafodiadau eiddo preswyl	-0.9	-12.1	32.1	-1.1	0.5	0.8	0.8
Prisiau eiddo masnachol	0.0	-0.7	-1.3	-1.6	-0.4	0.1	0.0
Trafodiadau eiddo masnachol	-0.8	4.9	-3.7	-2.0	-0.4	0.0	0.0
	Change since March forecast						
Prisiau eiddo preswyl		-3.8	-4.2	-5.1	-5.1	-8.7	
Trafodiadau eiddo preswyl		-17.7	30.5	-4.1	-1.6	-1.3	
Prisiau eiddo masnachol		0.7	-1.3	-2.2	-2.5	-2.0	
Trafodiadau eiddo masnachol		6.6	-5.4	-3.4	-1.6	-1.5	

Tueddiadau mewn derbyniadau LTT

Derbyniadau eiddo preswyl

3.16 Mae Siart 3.4 yn dangos bod derbyniadau LTT preswyl (net o ad-daliadau) hyd yma eleni ymhell islaw'r rhai hynny yn ystod yr un cyfnod yn y ddwy flynedd ddiwethaf. Yn y saith mis hyd at Hydref, roedd derbyniadau LTT preswyl yn dod i gyfanswm o £60miliwn, 37 y cant yn is nag ar yr un pwynt yn 2019-20. Mae derbyniadau o'r prif gyfraddau i lawr 40 y cant tra'u bod i lawr 31 y cant ar gyfer y cyfraddau ychwanegol. Disgwyliwn rywfaint o adferiad mewn derbyniadau yn ail hanner y flwyddyn, ond iddynt aros i lawr 23 y cant ar 2019-20 yn ystod y flwyddyn gyfan.

Siart 3.4: Derbyniadau LTT preswyl cronol

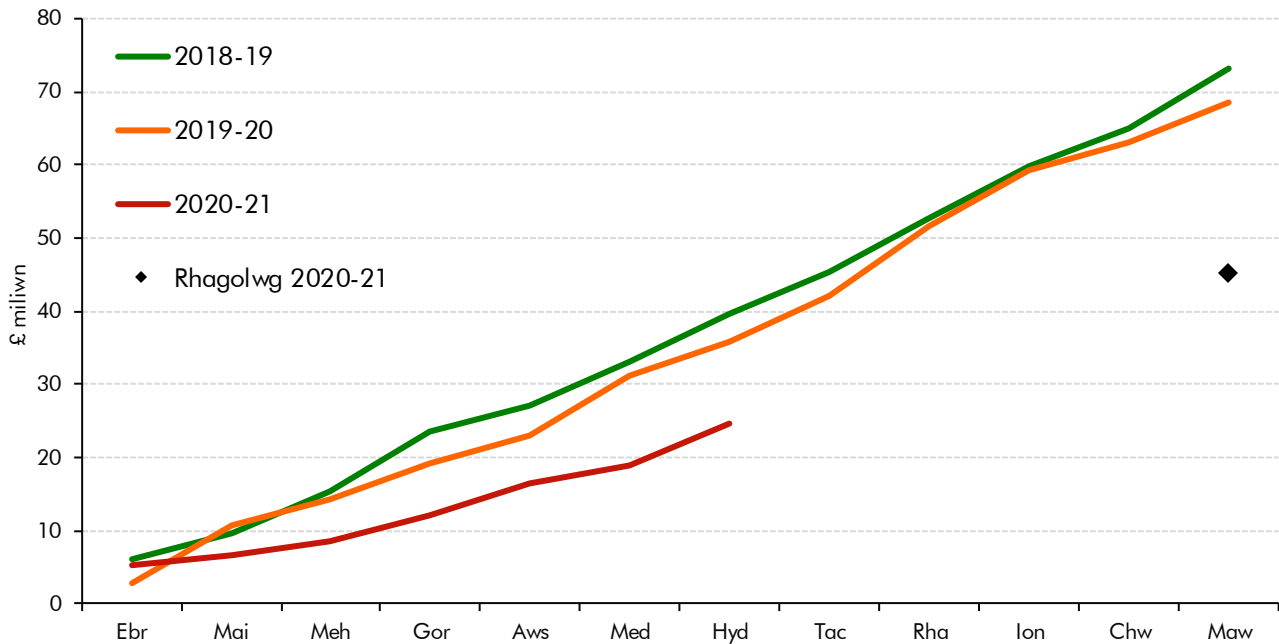

Ffynhonnell: ACC, OBR

Derbyniadau eiddo masnachol

3.17 Mae Siart 3.5 yn dangos stori debyg ar gyfer derbyniadau LTT masnachol. Mae derbyniadau ar gyfer y flwyddyn hyd yn hyn yn £25 miliwn, i lawr 31 y cant ar yr un pwynt y llynedd. Unwaith eto, rydym yn disgwyl derbyniadau cryfach yn ail hanner y flwyddyn, ond iddynt aros i lawr 35 y cant ar 2019-20 ar draws y flwyddyn gyfan.

Siart 3.5: Derbyniadau LTT masnachol cronol

Ffynhonnell: ACC, OBR

Blwch 3.1: Gwerthuso ein rhagolygon ar gyfer LTT yn 2019-20

Wrth werthuso ein rhagolygon, rydym fel arfer yn edrych ar sut y mae'r rhai ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf yn cymharu â'r alldro yn y pen draw. Gan fod ein WTO cyntaf wedi'i gyhoeddi fis Rhagfyr diwethaf, dim ond yn 2019-20 y gallwn werthuso ein rhagolygon yn ystod y flwyddyn ar gyfer LTT. Yn ein WTO nesaf byddwn yn gwerthuso ein rhagolygon ar gyfer 2020-21; ein set gyntaf o ragolygon i'w defnyddio ym mhroses Cyllideb Llywodraeth Cymru. Gallwn ddisgwyl i'r rhain fod yn destun gwallau mwy na'r arfer oherwydd effaith y pandemig.

Mae Tabl 3.A yn dadansoddi'r gwahaniaethau rhwng ein rhagolygon ar gyfer derbyniadau LTT yn 2019-20 a'r alldro. Rhennir y rhain yn dair ffynhonnell: penderfynyddion (sy'n dangos gwahaniaeth y rhagolwg sy'n ymwneud â gwahaniaethau rhwng ein rhagolwg ar gyfer prisiau eiddo cyfartalog a'r alldro diweddaraf), cyhoeddiadau polisi dilynol na chawsant eu cipio gan ein rhagolwg ym mis Rhagfyr 2019; a'r gwahaniaeth rhagolygu cyllidol gweddilliol. Mae'n dangos:

- O ran ein rhagolwg ar gyfer y prif gyfraddau preswyl, roedd derbyniadau'n uwch na'n rhagolwg o ddim ond £2 filiwn (1.7 y cant). Mae hynny'n fwy nag a eglurir gan wahaniaethau modelu cyllidol (sy'n debygol o ymwneud â chyfansoddiad trafodiadau). Mae hyn yn cael ei wrthbwysu'n rhannol gan chwyddiant prisiau tai a oedd ychydig yn

arafach na'r disgwyl. (Ein rhagolwg ym mis Rhagfyr 2019 oedd i brisiau tai Cymru godi 3.2 pwynt canran yn gyflymach na phrisiau tai ledled y DU, gan adlewyrchu'r momentwm mwy yn chwyddiant prisiau tai Cymru ar y pryd. Profodd hyn ychydig yn rhy optimistaidd, ond yn gywirach na phe byddem wedi defnyddio ein rhagolwg o'r DU yn unig.)

- O ran y cyfraddau ychwanegol preswyl, nid oes llawer o wahaniaeth rhwng y rhagolwg a'r alldro, gan adlewyrchu effeithiau gwrthbwysu modelu a gwahaniaethau prisiau tai (gan gynnwys y codiad 3.2 pwynt canran ym mhrisiau tai)
- O ran LTT masnachol, mae'r gwahaniaeth o £30 miliwn yn adlewyrchu trosglwyddiad Prif Linellau'r Cymoedd (CVL) o Network Rail i Drafnidiaeth i Gymru, a gwblhawyd ar ôl i'n rhagolwg ym mis Rhagfyr gael ei gyhoeddi. Fe'i adlewyrchwyd yn y diweddariad i'n rhagolygon Sefydliad Masnach y Byd a gyhoeddwyd ar 25 Chwefror 2020 cyn Cyllideb derfynol Llywodraeth Cymru.

Table A: Gwahaniaethau rhwng ein rhagolygon ar gyfer derbyniadau LTT yn 2019-20 a'r alldro

	£ miliynau					
	Rhogolwg Rhagfyr 2019	Alldro	Gwahaniaeth	gan gynnwys:		
				Gwahaniaeth rhagweld cyllidol	Penderfynyddion trosglwyddo	Polisi dilynol: trosglwyddo CVL
Cyfanswm LTT	226	258	32	4	0	28
Prif gyfraddau preswyl	100	102	2	5	-3	0
Cyfraddau ychwanegol preswyl	59	60	0	-2	2	0
Masnachol	66	97	30	1	1	28

Rhagolygon LTT diweddaraf

3.18 Mae Tabl 3.2 yn cyflwyno ein rhagolwg diweddaraf ar gyfer cyfanswm y derbyniadau LTT a'r newidiadau ym mhob cydran ers mis Mawrth. Mae cyfanswm y derbyniadau LTT yn is ym mhob blwyddyn o'r rhagolwg, ar gyfartaledd o £76 miliwn (24 y cant). Drosodd 80 y cant o hyn yn dod o'r gostyngiad mewn derbyniadau o'r prif gyfraddau preswyl, sydd wedi'u hadolygu i lawr ar gyfartaledd o £61 miliwn (36 y cant) y flwyddyn.

Tabl 3.2: Rhagolwg LTT

	£ miliynau						
	Alldro	Rhagolwg					
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Cyfanswm LTT							
Rhagolwg Mawrth	266	254	288	319	349	379	
Rhagolwg Rhagfyr	260	176	231	236	266	300	335
Newid	-6	-78	-57	-84	-83	-78	
Preswyl (ac eithrio eiddo ychwanegol)							
Rhagolwg Mawrth	103	124	151	175	197	220	
Rhagolwg Rhagfyr	102	71	104	107	127	152	176
Newid	-1	-53	-47	-68	-70	-68	
Eiddo ychwanegol							
Rhagolwg Mawrth	59	62	68	74	78	83	
Rhagolwg Rhagfyr	60	61	80	77	83	89	95
Newid	1	-2	12	3	5	7	
Masnachol							
Rhagolwg Mawrth	104	68	69	70	73	76	
Rhagolwg Rhagfyr	99	45	48	51	55	60	64
Newid	-5	-23	-21	-19	-18	-17	

Rhagolygon LTT preswyl

3.19 Mae tablau 3.3 a 3.4 yn nodi ein rhagolygon diweddaraf ar gyfer cydrannau preswyl LTT mewn perthynas â mis Mawrth. Mae'r cwmp mewn derbyniadau eleni yn bennaf oherwydd trafodiadau is a'r 'gwyliau' LTT. Ar gyfer y blynyddoedd sy'n weddill o'r rhagolwg mae'n cael ei yrru gan chwyddiant gwannach mewn prisiau tai. Mae hyn yn lleihau effeithiau llusgo cyllidol, sy'n golygu bod llai o drafodiadau'n symud i fandiau treth uwch, gan ostwng y gyfradd dreth effeithiol. Mae hefyd yn golygu bod cyfran fwy o drafodiadau prif gyfraddau preswyl yn aros yn is na'r trothwy di-dreth ac felly nad ydynt yn agored i LTT. Ychydig iawn o effaith a gaiff diweddarau data'r flwyddyn sylfaen yn y model hyd at 2019-20.

Codi'r trothwy LTT i £250,000 tan 31 Mawrth 2021

3.20 Mae Llywodraeth Cymru wedi codi'r trothwy is ar gyfer trafodiadau eiddo preswyl ar y prif gyfraddau o £180,000 i £250,000, gan ddod i rym rhwng 27 Gorffennaf 2020 a 31 Mawrth 2021. Mae hyn yn golygu na fydd trafodiadau rhwng £180,000 a £250,000 yn talu unrhyw LTT dros dro, tra bydd pawb uwch ei ben yn arbed £2,450. Rhagwelir y bydd oddeutu 10,000 o drafodiadau'n elwa o'r toriad treth, ar gost o £19 miliwn. Nid yw'r cyfraddau ychwanegol a godir ar ail gartrefi ac eiddo prynu i osod wedi cael eu gostwng, felly bydd yr holl dreth a delir gan drafodiadau o'r fath ar y gyfran o'r eiddo sy'n werth rhwng £180,000 a £250,000 yn cael ei chofnodi fel refeniw o'r cyfraddau ychwanegol yn ystod y cyfnod 'gwyliau' LTT.

3.21 Rydym yn disgwyl i'r polisi gynhyrchu rhagflaenu – sef dwyn trafodiadau ymlaen er mwyn osgoi'r atebolrwydd LTT uwch pan fydd yn cael ei adfer ar 1 Ebrill 2021. Yn seiliedig ar enghreifftiau blaenorol ar lefel y DU, rydym yn rhagdybio y bydd oddeutu 1,000 o

Treth trafodiadau tir

drafodiadau'n cael eu dwyn ymlaen, gan gynyddu referniw yn 2020-21 oddeutu £3miliwn ac yn eu gostwng £4 miliwn yn 2021-22.

Codi'r cyfraddau uwch ar bryniadau eiddo ychwanegol

3.22 Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi codi'r cyfraddau uwch ar eiddo ychwanegol o bwynt canran, i 4 y cant, gan ddod i rym o 22 Rhagfyr. Rhagdybir y bydd hyn yn lleihau trafodiadau ac yn gostwng prisiau tai ychydig.⁹ Mae ein rhagolwg yn rhagdybio y bydd oddeutu 4,000 o draffodiadau'n cael eu heffeithio yng ngweddill 2020-21 ac oddeutu 16,000 y flwyddyn wedi hynny, gan godi £16 miliwn y flwyddyn ar gyfartaledd o 2021-22 ymlaen.

Tabl 3.3: Rhagolwg LTT prif gyfraddau preswyl

	£ miliynau						
	Alldro	Rhagolwg					
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Rhagolwg Mawrth	103	124	151	175	197	220	
Rhagolwg Rhagfyr	102	71	104	107	127	152	176
Newid		-53	-47	-68	-70	-68	
<i>gan gynnwys:</i>							
Newidiadau modelu		0	-2	-1	-1	-1	
Newidiadau mewn prisiau		-8	-48	-69	-70	-67	
Newidiadau mewn trafodiadau		-21	12	7	5	2	
Codi'r trothwy LTT i £250,000		-25	-4	0	0	0	
Codi'r cyfraddau uwch ar bryniadau eiddo ychwanegol		-1	-2	-2	-2	-2	

Tabl 3.4 Rhagolwg LTT cyfraddau ychwanegol preswyl

	£ miliynau						
	Alldro	Rhagolwg					
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Rhagolwg Mawrth	59	62	68	74	78	83	
Rhagolwg Rhagfyr	60	61	80	77	83	89	95
Newid		-2	12	3	5	7	
<i>gan gynnwys:</i>							
Newidiadau modelu		2	0	1	1	1	
Newidiadau mewn prisiau		-2	-11	-15	-13	-11	
Newidiadau mewn trafodiadau		-12	8	3	2	1	
Codi'r trothwy LTT i £250,000		6	-1	0	0	0	
Codi'r cyfraddau uwch ar bryniadau eiddo ychwanegol		5	16	15	15	16	

Rhagolwg LTT masnachol diweddaraf

3.23 Mae Tabl 3.5 yn dangos bod ein rhagolwg ar gyfer derbyniadau LTT masnachol yn is ar gyfer pob blwyddyn o'r rhagolwg o'i gymharu â mis Mawrth. Trafodiadau a phrisiau is yw'r

⁹ Disgrifir yr hydwytheddau mewn prisiau a thrafodiadau a ddefnyddir i amcangyfrif yr ymateb ymddygiadol yn ein datganiad gwybodaeth rhagolwg atodol hydwytheddau SDLT, Hydref 2017.

prif resymau, er y byddai diweddarau data'r flwyddyn sylfaen yn y model rhagolygu a'r ffaith bod derbyniadau canol blwyddyn wedi bod hyd yn oed yn wannach na phrisiau a thrafodiadau yn awgrymu eu bod hefyd yn cyfrannu'n negyddol.

Codi'r trothwyon ar gyfer LTT masnachol

- 3.24** Mae Llywodraeth Cymru wedi codi'r trothwy di-dreth ar gyfer trafodiadau masnachol o £150,000 i £225,000, yn weithredol o 22 Rhagfyr. Mae hefyd wedi codi'r trothwy di-dreth ar gyfer trafodiadau sydd â gwerth presennol net premiwm a rhent prydles sy'n atebol am dreth. Mae hyn yn cynyddu'r trothwy rhent blynyddol ar gyfer tynnu atebolrwydd o £9,000 i £13,500. Disgwylir i'r mesurau hyn gostio oddeutu £0.3 miliwn yn 2020-21 ac £1.4 miliwn y flwyddyn ar gyfartaledd wedi hynny.

Tabl 3.5: Rhagolwg LTT Masnachol

	£ miliynau						
	Alldro	Rhagolwg					
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Rhagolwg Mawrth	104	68	69	70	73	76	
Rhagolwg Rhagfyr	99	45	48	51	55	60	64
Newid		-23	-21	-19	-18	-17	
gan gynnwys:							
Newidiadau modelu		0	-3	-2	-1	-1	
Newidiadau mewn prisiau		-16	-66	-91	-90	-86	
Newidiadau mewn trafodiadau		-46	11	3	1	0	
Data canol blwyddyn		-2	-3	-3	-3	-3	
Codi'r trothwyon		0	-1	-1	-1	-1	

Risgiau ac ansicrwydd

- 3.25** Yn yr adran hon rydym yn crynhoi rhai enghreifftiau o ansicrwydd allweddol ynghylch ein rhagolwg LTT canolog

Y Pandemig Coronafeirws

- 3.26** Mae'r rhagolwg ar gyfer marchnadoedd eiddo, fel yr economi ehangach, yn cael ei gymylu gan ansicrwydd sy'n gysylltiedig â llwybr y pandemig coronafeirws dros y misoedd nesaf, a'i oblygiadau tymor byr a thymor canolig ar gyfer bywyd cymdeithasol ac economaidd. Yn ein EFO ym mis Tachwedd fe wnaethom ddarlunio'r ansicrwydd hyn trwy gyflwyno senarios manteisiol ac anfanteisiol bob ochr i'n rhagolwg canolog a oedd yn ymgorffori gwahanol ragdybiaethau ynghylch llwybr y feirws, mesurau iechyd cyhoeddus, effeithiolrwydd gweithgareddau profi, olrhain ac ynysu, ac amseriad ac effeithiolrwydd brechlynnau a thriniaethau. Roedd y senarios yn rhychwantu ystod eang o lwybrau tymor byr a thymor canolig ar gyfer GDP mewn termau real a fyddai â goblygiadau i farchnadoedd eiddo.
- 3.27** Mae'r risgiau allweddol i'r farchnad eiddo preswyl yn debygol o ddeillio o'r rhagolwg ar gyfer incwm aelwydydd. Gallai'r farchnad eiddo masnachol hefyd fod yn sensitif i unrhyw

newidiadau parhaus yng nghyfansoddiad gweithgarwch economaidd, megis mwy o weithio gartref neu newid cyflymach mewn gwerthiannau manwerthu'r stryd fawr ar-lein.

Risgiau rhagweld confensiynol

3.28 Mae'r ansicrwydd sylweddol sy'n gysylltiedig â'r pandemig wedi ychwanegu at yn hytrach na disodli'r risgiau tragwyddol, sy'n gysylltiedig â rhagweld trethi eiddo. Fe wnaethom drafod y rhain yn fanwl yn adroddiad y llynedd, ond i grynhoi:

- **Mapio penderfynyddion y farchnad eiddo i'r gwir sylfaen dreth:** mae'n heriol mapio o'r farchnad eiddo gyfan i ddim ond y trafodiadau hynny a fydd yn destun LTT. Lleiafrif bach iawn yn unig o'r holl drethdalwyr posib fydd yn talu LTT mewn unrhyw flwyddyn benodol, sy'n wahanol i'r mwyafrif o weithgareddau trethadwy eraill, lle mae trethdalwyr yn wynebu rhwymedigaeth flwyddyn ar ôl blwyddyn. Mae oddeutu 1.4 miliwn o anheddau yng Nghymru, ond roedd dim ond oddeutu 55,000 o drafodiadau preswyl yn 2019-20 - y flwyddyn sylfaen yn ein model rhagweld LTT. Bydd unrhyw newidiadau yng nghyfansoddiad trafodiadau mewn perthynas â'r sylfaen dreth efelychiedig yn cynhyrchu gwallau yn y rhagolwg.
- **Crynhoad sylfaen treth:** Mae gan LTT atodlen dreth gynyddol: bydd trafodiad preswyl o £200,000 yn talu £700 mewn treth unwaith y bydd yr egwyl dros dro wedi dod i ben, tra bod trafodiad am ddeg gwaith y pris hwn (£2,000,000) yn talu dros ddau gan gwaith yn fwy o dreth (£171,200). Yn 2019-20 daeth oddeutu traean o'r refereniw preswyl o'r 4 y cant uchaf o drafodiadau. Bydd ein rhagolwg LTT hefyd yn sensitif i drafodiadau eiddo masnachol gwerth uchel yng Nghaerdydd. Yn 2019-20, roedd 320 o drafodiadau masnachol (5 y cant o'r cyfanswm) yn cyfrif am bron i ddwy ran o dair o'r derbyniadau LTT masnachol.
- **Newidiadau aml i bolisi:** Mae'r gyfundrefn treth trafodiadau eiddo wedi bod yn destun newidiadau mawr i bolisi yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae'r newidiadau hyn, yn enwedig pan gânt eu cyhoeddi ymlaen llaw, yn ychwanegu ansicrwydd at ein rhagolygon o ran sut y bydd trethdalwyr yn ymateb i'r cymhellion treth newydd y maent yn eu hwynebu. Mae hyn yn berthnasol i godi trothwyon LTT a SDLT dros dro yn ystod 2020-21.
- **Rhagflaenu:** Pan gyhoeddir codiadau mewn trethi eiddo ymlaen llaw mae'n caniatáu dwyn pryniannau ymlaen er mwyn cael eu trethu ar y gyfradd is bresennol. Gall fod yn anodd mesur cryfder yr ymateb hwn ac felly faint o drafodiadau a ddygir ymlaen o gyfnodau'r dyfodol. Mae ein rhagolwg diweddaraf yn rhagdybio y bydd rhagflaenu cyn y 'gwyliau' LTT a ddaeth i ben ym Ebrill 2021 yn gymesur â'r dystiolaeth o enghreifftiau'r gorffennol, ond mae hyn yn arbennig o ansicr o ystyried y pethau anhysbys cysylltiedig â'r feirws sy'n cymylu'r rhagolwg ar gyfer incwm aelwydydd a marchnadoedd eiddo.

4 Treth gwarediadau tirlenwi

Cyflwyniad

4.1 Mae'r bennod hon yn:

- disgrifio'r **dreth gwarediadau tirlenwi** a godir yng Nghymru;
- nodi ein **methodoleg** ar gyfer rhagweld derbyniadau; ac yn
- cyflwyno ein **rhagolwg diweddaraf** a rhai **ansicrwyddau allweddol** yn ei gylch.

Beth yw'r 'dreth gwarediadau tirlenwi'?

4.2 Cyflwynwyd treth tirlenwi yn y DU ym 1996. Mae'n berthnasol i'r holl wastraff a waredir trwy safle tirlenwi ar safle trwyddedig oni bai bod y gwastraff wedi'i eithrio'n benodol. Yng Nghymru, fe'i disodlwyd gan dreth gwarediadau tirlenwi (LDT) o Ebrill 2018. Mae Llywodraeth Cymru wedi dweud bod LDT wedi'i gynllunio i *"wella ymddygiad amgylcheddol drwy atal anfon gwastraff i safleoedd tirlenwi ac annog ailddefnyddio, ailgylchu ac adfer gwastraff"*.¹

4.3 Codir LDT am bob tunnell o wastraff a waredir ar safle tirlenwi. Mae'n daladwy gan weithredwyr safleoedd tirlenwi, y disgwylir iddynt drosglwyddo'r costau i'r rhai sy'n gwneud y gwarediadau. Mae nifer fach o warediadau wedi'u heithrio rhag LDT tra bod rhai rhyddhadau a disgowntiau ar gael hefyd. Cesglir y dreth gan Awdurdod Cyllid Cymru (ACC). Hyd yn hyn mae Llywodraeth Cymru wedi gosod cyfraddau sy'n cyfateb i'r rhai yng ngweddill y DU.

4.4 Mae ein rhagolwg yn cael ei sbarduno gan faint o wastraff sy'n cael ei anfon i safleoedd tirlenwi a'r gyfradd dreth effeithiol a delir. Mae'r olaf yn dibynnu i raddau helaeth ar benderfyniadau polisi ar gyfraddau, ond hefyd ar gyfansoddiad gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi gan fod tair cyfradd wahanol - 'cyfradd safonol', 'cyfradd is' a 'chyfradd gwarediadau anawdurdodedig'. Yn 2019-20 roedd refeniw o wastraff cyfradd safonol yn cyfrif am 97 y cant o gyfanswm y refeniw o LDT.

Methodoleg y rhagolwg

4.5 Mae'r rhagolwg LDT yn defnyddio model o'r gwaelod i fyny a weithredir ar ein rhan gan ddadansoddwyr yn Llywodraeth Cymru. Y rhagybybiaethau a'r dyfarniadau sy'n cael eu

¹ Llywodraeth Cymru, *Bil Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2016: Asesiadau o Effaith*.

Treth gwarediadau tirlenwi

cynnwys ynddo yw rhai'r Pwyllgor Cyfrifoldeb Cyllidebol. Mae methodoleg y rhagolwg yn syml - y prif gamau yw:

- sefydlu **amcangyfrif yn ystod y flwyddyn** gan dynnu ar y data gweinyddol diweddaraf (a ffynonellau perthnasol eraill) i amcangyfrif lefel y derbyniadau yn y flwyddyn gyfredol sydd ar y gweill;
- cynhyrchu **rhagolwg cyn-fesurau** trwy ddefnyddio'r model rhagolwg LDT i luosi faint o wastraff atebol a anfonir i safleoedd tirlenwi (y sylfaen dreth) â'r gyfradd dreth berthnasol; a
- chynhyrchu **rhagolwg ôl-fesurau** trwy ychwanegu effeithiau unrhyw fesurau polisi newydd.

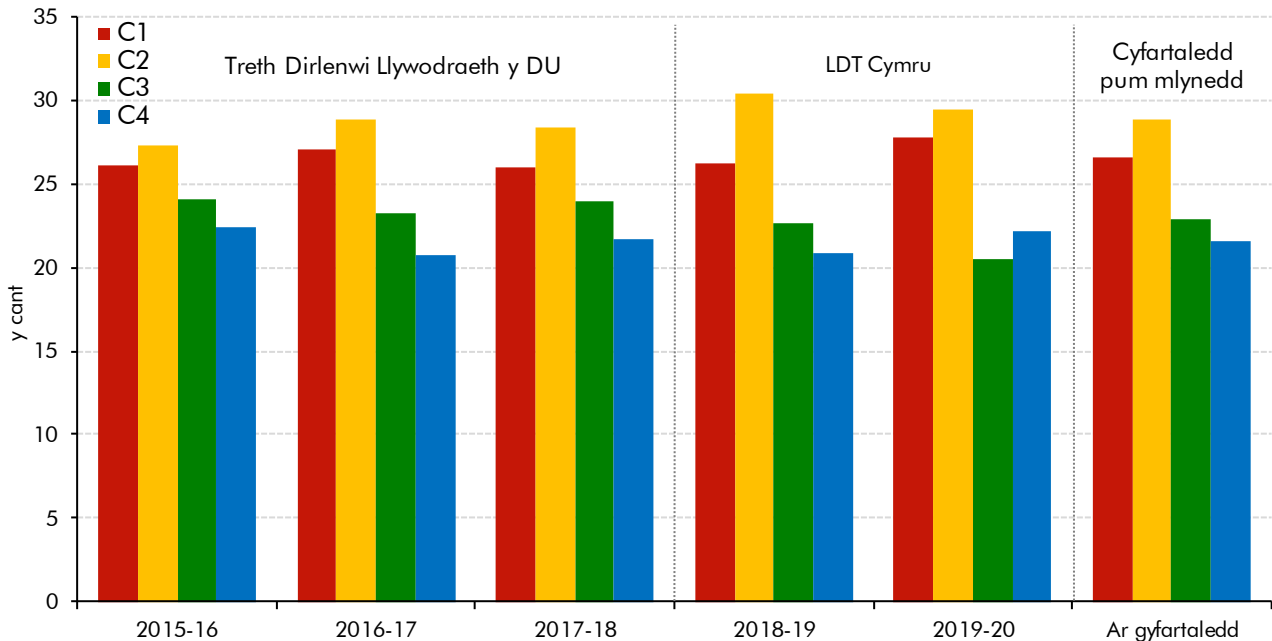
Rydym yn trafod pob cam yn ei dro.

Sefydlu amcangyfrif yn ystod y flwyddyn

- 4.6 Mae gan y mwyafrif o weithredwyr safleoedd tirlenwi gyfnod cyfrifyddu blynyddol o flwyddyn galendr, felly mae'r WRA yn derbyn y mwyafrif o ffurflenni LDT ar ddiwedd Ebrill, Gorffennaf, Hydref ac Ionawr (rhaid anfon ffurflenni erbyn diwrnod gwaith olaf y mis yn dilyn diwedd y cyfnod cyfrifyddu). Mae'r ACC yn cyhoeddi data alldro derbyniadau LDT bob chwarter.²
- 4.7 Mae ein dyfarniad yn ystod y flwyddyn yn seiliedig ar ddata alldro o ddau chwarter cyntaf 2020-21. Mae Siart 4.1 yn awgrymu bod rhywfaint o natur dymhorol o ran faint o wastraff sy'n cael ei waredu mewn safleoedd tirlenwi bob chwarter. Mae'n dangos canran y derbyniadau treth blynyddol ym mhob chwarter o'r flwyddyn ariannol, ar gyfer treth tirlenwi Llywodraeth y DU rhwng 2015-16 a 2017-18 ac yna ar gyfer LDT o 2018-19 ymlaen. Yn 2018-19 a 2019-20, cyfrannodd pob chwarter o leiaf un rhan o bump o dderbyniadau LDT am y flwyddyn lawn, ond gyda chyfran ychydig yn uwch yn hanner cyntaf y flwyddyn, fel oedd yn wir gyda'r dreth tirlenwi yn y blynyddoedd blaenorol.

² Mae nifer llai o weithredwyr safleoedd yn defnyddio gwahanol gyfnodau cyfrifyddu, sy'n golygu y gallai datganiadau data misol fod yn ddadlennol. Nid ydym yn tynnu ar ddata gweinyddol misol anghyhoeddiedig y WRA wrth baratoi ein hamcangyfrifon yn ystod y flwyddyn.

Siart 4.1: Canran y derbyniadau trethi tirlenwi blynyddol o bob chwarter

Ffynhonnell: CThEM, ACC

- 4.8 Mae'r gostyngiad sydyn mewn derbyniadau yn gynnar yn 2020-21 (Siart 4.3 isod) wedi golygu bod rhaid gwro oddi wrth ein dull safonol o gynhyrchu amcangyfrif yn ystod y flwyddyn. Gan fod derbyniadau yn gynnar yn y flwyddyn yn annhebygol o gynrychioli'r rheini yn ddiweddarach yn y flwyddyn, rydym wedi gostwng ein rhagolygon ar gyfer y chwarteri sy'n weddill yn unol â diwygiadau i'n rhagolwg gwariant defnyddwyr ledled y DU rhwng ein *rhagolygon economaidd a chyllidol* ym mis Mawrth a mis Tachwedd.

Y rhagolwg cyn-fesurau

Sylfaen dreth: maint y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi

- 4.9 Amcangyfrifir maint y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi trwy galibradu data o Gyfoeth Naturiol Cymru (NRW) gyda data alldro o'r ACC. Mae ein model yn didoli'r data hyn yn ôl cod 'Catalog Gwastraff Ewropeaidd' yn dunelli sy'n atebol i gyfraddau safonol ac is LDT. Mae hyn yn caniatáu i ni dynnu gwastraff sydd wedi'i eithrio rhag LDT. Yna rhagamcanir y tunelledau sy'n atebol i LDT ymlaen gan ddefnyddio gwybodaeth am gynlluniau rheoli gwastraff awdurdodau lleol, datblygiadau seilwaith gwastraff, a rhagdybiaeth ynghylch llwybr gwastraff arall yn y dyfodol.

- 4.10 Mae sawl dewis arall yn lle anfon gwastraff i safleoedd tirlenwi, gan gynnwys:

- **Ailgyrchu a llosgi**, y mae eu lefelau'n dibynnu ar gapasiti'r seilwaith Cymreig sydd ar gael. O ystyried y sylfaen dreth lawer llai yng Nghymru, gall newidiadau mewn seilwaith amgen i drin gwastraff arwain at effeithiau fwy ar gyfartaledd ar dderbyniadau LDT nag y byddai newid cyfwerth yn Lloegr yn ei gael ar dderbyniadau treth tirlenwi y DU.

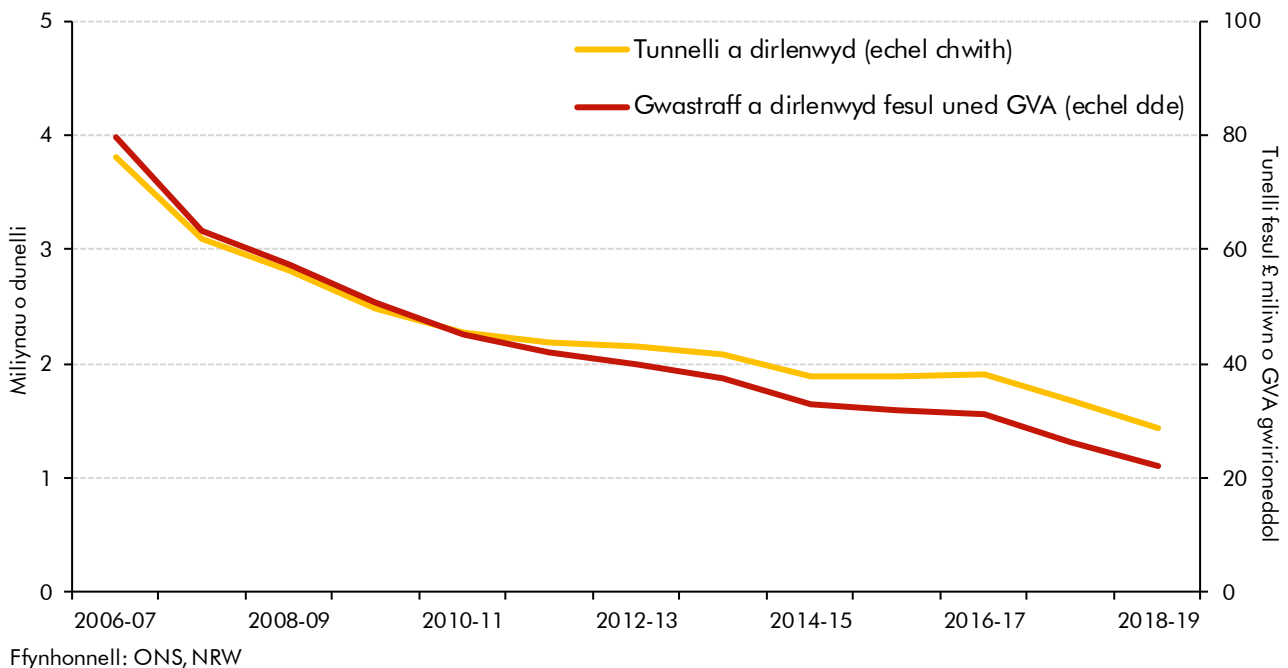
Treth gwarediadau tirlenwi

- **Allforio gwastraff**, a all fod yn rhatach na'i anfon i safle tirlenwi. Ar hyn o bryd mae dau ffactor allanol a allai gyfyngu ar faint yr allforion dros y tymor canolig - perthynas fasnachu'r DU â'r UE yn y dyfodol a gwaharddiad Llywodraeth Tsieina ar fewnforio gwastraff solet. Gallai pob un gynyddu faint o wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi (gan gynnwys gwastraff a gynhyrchir yn Lloegr) a chynrychioli risg bositif i dderbyniadau LDT. Os yw'r ffactorau hyn neu ffactorau eraill eisoes wedi effeithio ar dderbyniadau LDT yna byddai hyn yn cael ei ddal yn ymhlyg yn ein hamcangyfrif yn ystod y flwyddyn yn hytrach na thrwy addasiad penodol i'r rhagolwg.

4.11 Nid ydym yn modelu'r defnydd o'r dewisiadau amgen hyn yn benodol. Yn lle hynny, rydym yn rhagdybio eu bod yn darparu digon o le i ddarparu ar gyfer twf gwastraff sy'n codi yn y dyfodol heb effeithio ar faint y gwastraff a dirlenwir. Mae lefel ronynnog y wybodaeth sydd ar gael i ni ar seilwaith Cymru yn golygu y gallwn gynnwys newidiadau disgwylidig pan fydd angen.

4.12 Mae maint y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yn y DU wedi bod yn tueddu tuag i lawr ers dros ddau ddegawd, ac mae Siart 4.2 yn dangos patrwm tebyg yng Nghymru. Mae maint y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi wedi gostwng oddeutu dwy ran o dair rhwng 2006-07 (3.8 miliwn tunnell) a 2018-19 (1.4 miliwn tunnell). Mae Siart 4.2 hefyd yn dangos bod gwastraff a anfonwyd i safleoedd tirlenwi fesul uned o werth ychwanegol gros (GVA - mesur o weithgarwch economaidd) wedi dilyn llwybr tebyg ar i lawr.

Siart 4.2: Tunelldd gwastraff tirlenwi yng Nghymru o'i gymharu â gweithgarwch economaidd Cymru

Cyfradd effeithiol y dreth gwarediadau tirlenwi a delir

- 4.13 Mae dwy brif gyfradd ar gyfer LDT - cyfradd 'safonol' a chyfradd 'is'. Mae'r gyfradd is yn berthnasol i wastraff sy'n 'anadweithiol' - h.y. deunyddiau llai peryglus neu sy'n llygru llai megis briciau, concrit a thywod. Mae'r gyfradd safonol yn berthnasol i bopeth arall nad yw wedi'i eithrio (gweler isod) neu sydd yn anawdurdodedig.³ Yn y Gyllideb hon mae Llywodraeth Cymru wedi cadw cyfraddau wedi'u halinio â'r rhai yn y DU ar gyfer 2021-22, gan osod **cyfradd safonol o £96.70 fesul dunnell** o wastraff a **chyfradd is o £3.10 y dunnell**.⁴ Mae ein rhagolwg yn rhagdybio y bydd y ddwy gyfradd yn codi yn unol â chwyddiant RPI yn y blynyddoedd i ddod (yn seiliedig ar ragdybiaeth mynegeio diofyn Llywodraeth y DU). Nid yw Llywodraeth Cymru wedi nodi ei pholisi ar gyfer y blynyddoedd i ddod a byddai'n rhydd i osod cyfraddau eraill os bydd yn dymuno gwneud hynny.
- 4.14 Yn yr un modd â threth dirlenwi'r DU, mae deddfwriaeth LDT yn caniatáu eithriadau a rhyddhadau. Lle mae gwarediad wedi'i eithrio, er enghraifft o fewn mynwent anifeiliaid anwes, nid oes atebolrwydd treth ac nid oes angen i weithredwr y safle ei gofnodi ar ffurflen dreth. Lle mae gwarediad yn gymwys i gael rhyddhad, megis pan fydd yn cynnwys deunydd sy'n cael ei dynnu o ddŵr trwy garthu, mae angen i weithredwr y safle gyfrif amdano, ond gellir hawlio'r rhyddhad trwy'r ffurflen dreth. Mae'r gyfradd effeithiol a delir yn dibynnu nid yn unig ar gyfraddau ac eithriadau statudol, ond hefyd ar gyfansoddiad gwarediadau gwastraff. Yn 2019-20 y gyfradd effeithiol a dalwyd oedd £38.46 y dunnell o wastraff a anfonwyd i safleoedd tirlenwi.

Rhagolwg ôl-fesurau

- 4.15 Y cam olaf yn ein proses rhagolygu yw ychwanegu effaith mesurau polisi newydd a gyhoeddwyd ers cyhoeddi ein rhagolwg blaenorol. Ar gyfer treth dirlenwi ac LDT mae'r rhain fel arfer yn fach, er y gallant fod yn destun rhywfaint o ansicrwydd o hyd. Er enghraifft, cychwynnodd penderfyniad Llywodraeth y DU i ymestyn treth dirlenwi i safleoedd anghyfreithlon chwe mis yn hwyrach na'r disgwyl oherwydd oedi wrth weithredu'r gweithdrefnau iechyd a diogelwch sy'n ofynnol i ddiogelu'r staff cydymffurfio newydd a gyflogwyd i'w blismona.

Rhagolwg treth gwarediadau tirlenwi

- 4.16 Gan ddefnyddio'r fethodoleg a ddisgrifir uchod ac yn seiliedig ar ddata alldro LDT ar gyfer dau chwarter cyntaf 2020-21, mae'r adran hon yn disgrifio ein rhagolwg a'n newidiadau diweddaraf ers mis Mawrth.

Alldro derbyniadau

- 4.17 Mae Siart 4.3 yn dangos bod derbyniadau yn hanner cyntaf 2020-21 i lawr 27 y cant (£5.7 miliwn) o'i gymharu â'r llynedd, wedi'u sbarduno'n bennaf gan y gostyngiad mewn

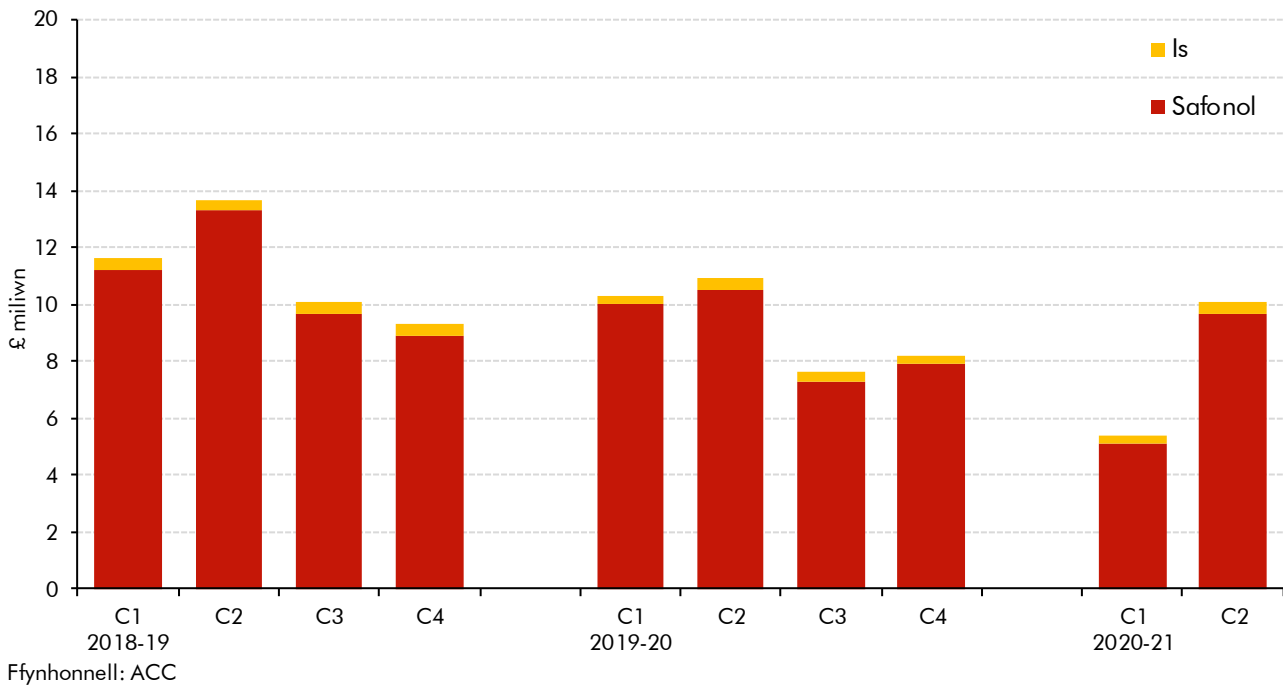
³ Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cyflwyno trydedd cyfradd 'gwarediadau anawdurdodedig' sy'n berthnasol i bob gwarediad a wneir y tu allan i safleoedd tirlenwi awdurdodedig, ni waeth a fyddent wedi cymhwysu ar gyfer y cyfraddau safonol neu is. Mae cyfradd 2021-22 ar gyfer gwarediadau o'r fath wedi'i bennu ar £145.05 y dunnell o wastraff.

⁴ Mae'r cyfraddau i gyd yn amodol ar gymeradwyaeth y Senedd.

Treth gwarediadau tirlenwi

gweithgarwch economaidd a achoswyd gan y cyfyngiadau symud cenedlaethol mewn ymateb i'r pandemig. Roedd derbyniadau'r chwarter cyntaf bron i 50 y cant (£4.9 miliwn) yn is na'r llynedd. Er gwaethaf esmwytho mesurau iechyd y cyhoedd yn yr ail chwarter, roedd derbyniadau yn dal i fod 7 y cant (£0.8 miliwn) yn is na'r llynedd.

Siart 4.3: Derbyniadau LDT chwarterol

Y rhagolwg diweddaraf

4.18 Mae Tabl 4.1 yn nodi ein rhagolwg LDT diweddaraf. Mae derbyniadau yn 2020-21 £6 miliwn (17 y cant) yn is na'r disgwyl ym mis Mawrth, gan adlewyrchu'r gwendid mewn derbyniadau ar ddechrau'r flwyddyn i raddau helaeth. Wedi hynny, disgwylir i dderbyniadau adfer tuag at y lefelau a ragwelwyd ym mis Mawrth, wrth i effeithiau'r pandemig ar dreuliant, ac felly faint o wastraff sy'n cael ei anfon i safleoedd tirlenwi, leihau. Mae'r rhagolwg hefyd yn adlewyrchu diwygiadau tuag i lawr i'n rhagolwg chwyddiant RPI.

Tabl 4.1: Rhagolwg LDT

	£ miliwn						
	Alldro	Rhagolwg					
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Rhagolwg Mawrth	36	34	33	33	33	32	
Rhagolwg Rhagfyr	37	28	33	33	33	33	32
Gwahaniaeth		-6	-1	0	0	0	
<i>y mae:</i>							
Data a modelu		-6	-1	1	1	1	
Chwyddiant RPI		0	0	-1	-1	-1	

Risgiau ac ansicrwyddau

4.19 Mae'r adran hon yn crynhoi rhai o'r prif ansicrwyddau ynghylch ein rhagolwg LDT canolog. Ni fyddem yn disgwyl i'r risg a berir gan unrhyw un o'r rhain fod yn arbennig o fawr. Maent yn cynnwys:

- Rhagdybir bod **cyfaint net y gwastraff sy'n codi** yn aros yn gyson dros gyfnod y rhagolwg. Mae newidiadau yn seilwaith Cymru, megis cynnydd mewn capasiti llosgi, yn golygu bod y rhagolwg ar gyfer tunelli o wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yn tueddu tuag i lawr. Fel y dangosodd Siart 4.2, mae gwastraff a anfonwyd i safleoedd tirlenwi wedi gostwng yn weddol gyson, ond arafodd cyfradd y gostyngiad yn 2015-16 a 2016-17 cyn cyflymu eto ers 2017-18. Mae hyn yn arddangos gallu'r sylfaen dreth i'n synnu bob ochr i'n rhagolwg canolog.
- Mae pob treth yn destun rhywfaint o **ddiffyg cydymffurfio**, yn amrywio o wallau syml i weithgareddau troseddol bwriadol. Mae Cyllid a Thollau EM yn defnyddio technegau ystadegol i fesur y gwahaniaeth rhwng yr atebolrwydd treth damcaniaethol a'r hyn a delir mewn gwirionedd, y 'bwlch treth'. Ei amcangyfrif diweddaraf o'r bwlch treth ar gyfer treth dirlenwi'r DU yw 28.4 y cant neu £275 miliwn.⁵ Nid oes amcangyfrif eto ar gyfer y bwlch treth LDT, ond pe byddai'r bwlch yr un peth yn nhermau canran, yna byddai hyn yn awgrymu na chasglwyd oddeutu £15 miliwn o dderbyniadau posibl yn 2019-20. Nid oes gennym ddigon o wybodaeth eto am weithgareddau cydymffurfio LDT yr ACC i gyflwyno barn gadarn felly, am y tro, nid yw ein rhagolwg yn ymhlyg yn rhagdybio unrhyw newid yn y gyfradd (anhysbys ar hyn o bryd) o ddiffyg cydymffurfio yn y blynnyddoedd i ddod. Byddai unrhyw newidiadau yn y gyfradd honno'n peri risg i dderbyniadau.
- Nid yw LDT ar **warediadau diawdurdod** yn dreth a hunanasesir, gyda'r rhwymedigaeth dreth yn deillio wedi i'r ACC nodi achosion addas a chyhoeddi hysbysiadau codi tâl. Gohiriwyd gwaith cwmpasu ACC o amgylch hyn oherwydd effaith coronafeirws ac maent yn nodi ei fod yn heriol i wneud amcangyfrif dibynadwy ar gyfer y flwyddyn nesaf.⁶ Mae risg bositif pe byddai ACC yn ailddechrau eu gweithgareddau, a allai arwain at refeiwi treth ychwanegol. Byddai'r swm a gesglir yn dibynnu ar adnoddau, cynllunio a risgiau ymgyfreitha.
- Mae ein rhagolwg yn rhagdybio'n ymhlyg bod digon o **gapasiti llosgi ac ailgylchu** yng Nghymru i ymdopi ag unrhyw gynnydd mewn gwastraff sy'n codi. Byddai angen ailedrych ar y rhagdybiaethau hyn pe byddai problemau ynghylch capasiti seilwaith, er enghraifft pe byddai llosgydd mawr all-lein am gyfnod sylweddol neu pe byddai capasiti newydd yn methu â dod ar-lein mor gyflym â'r disgwyl. Byddai digwyddiadau o'r fath yn awgrymu cyfran uwch o gyfanswm y gwastraff sy'n cael ei anfon i safleoedd tirlenwi nag a ragdybiwyd yn ymhlyg yn ein rhagolwg ac felly derbyniadau LDT uwch.

⁵ Mae hyn yn ymwneud â 2018-19. I weld rhagor o fanylion gweler *rhifyn Mesur bylchau treth 2020* Cyllid a Thollau EM.

⁶ Awdurdod Cyllid Cymru, Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon 2019 i 2020, Hydref 2020.

Treth gwarediadau tirlenwi

- Mae'n bosibl y gallai polisïau nad ydynt yn rhai Llywodraeth Cymru effeithio ar dderbyniadau LDT. Gallai **ymadawiad y DU o'r UE** wneud allforio gwastraff i Ewrop yn llai deniadol, yn y tymor byr i'r tymor canolig o leiaf. Am y tro, nid ydym wedi rhagdybio unrhyw rwystrau gwastraff-benodol i allforion y DU i'r UE yn y dyfodol. Pe byddai unrhyw rai'n dod i'r amlwg, gellid anfon mwy o wastraff i safleoedd tirlenwi sy'n cynrychioli risg bositif i dderbyniadau LDT. Yn yr un modd, gallai **gwaharddiad gan Tsieina ar fewnforio gwastraff solet**, a oedd hefyd i fod i ddechrau ar 1 Ionawr 2021, ddargyfeirio gwastraff a fyddai fel arall wedi cael ei allforio (naill ai o Gymru neu Loegr) i safleoedd tirlenwi yng Nghymru, gan godi derbyniadau LDT hefyd.⁷
- **Ymatebion ymddygiadol i newidiadau polisi.** Hyd yn hyn mae Llywodraeth Cymru wedi alinio cyfraddau LDT â'r rhai ar gyfer treth dirlenwi. Pe byddai'r cyfraddau hynny'n dargyfeirio yna byddem yn disgwyl i rywfaint o wastraff gael ei ddargyfeirio dros y ffin i'r safleoedd a oedd yn destun cyfraddau is. Mae cyfran sylweddol o wastraff sy'n cael ei anfon i safleoedd tirlenwi yng Nghymru yn tarddu o Loegr⁸ ac, fel y dengys Ffigur 4.1, mae nifer o safleoedd tirlenwi yn gymharol agos at y naill ochr neu'r llall i'r ffin rhwng Cymru a Lloegr, felly mae'n amlwg y byddai lle i ymatebion ymddygiadol o'r fath ddigwydd.⁹ Byddai i ba raddau y byddent yn dibynnu ar sut y byddai'r arbediad treth posibl yn cymharu â chostau cludiant a chostau eraill sy'n gysylltiedig ag anfon gwastraff i safle tirlenwi sy'n destun cyfraddau treth is.

Ffigur 4.1: Safleoedd tirlenwi yng Nghymru ac o fewn 60 milltir i'r ffin â Lloegr

⁷ Mae data masnach yn awgrymu y gallai rhywfaint o'r effaith hon fod wedi dod yn ffaith eisoes, gyda maint y gwastraff solet a fewnforiwyd gan Tsieina yn gostwng yn sydyn ers 2017.

⁸ Mae data o Gyfoeth Naturiol Cymru yn dangos bod gwastraff o Loegr ym mhob blwyddyn rhwng 2015-16 a 2019-20 yn cyfrif am dros 20 y cant o'r gwastraff cyfradd safonol a anfonwyd i safleoedd tirlenwi yng Nghymru.

⁹ Mae'r coridor 60 milltir o'r ffin yn enghreifftiol yn unig.

A Rhagolygon sy'n ofynnol ar gyfer yr addasiadau grant bloc

- A.1** Mae'r grant bloc yn fecanwaith ar gyfer trosglwyddo arian o Lywodraeth y Deyrnas Unedig i'r gweinyddiaethau datganoledig, fel y'u dyrannwyd o'r terfynau gwariant adrannol a bennir gan y Trysorlys. Mae'r grantiau bloc ar gyfer Llywodraethau Cymru a'r Alban yn cael eu haddasu yn unol â'u fframweithiau cyllidol priodol.¹ Nid oes gan yr OBR unrhyw ran uniongyrchol yn y penderfyniadau hyn ar wariant na negodiadau ar y grant bloc, ond mae'r setliadau gwariant yn tynnu ar ein rhagolygon treth.
- A.2** Mae'r atodiad hwn yn cyflwyno'r rhagolygon hynny, sy'n ymwneud i raddau helaeth â referniw Llywodraeth y Deyrnas Unedig o'r trethi sy'n cyfateb i'r rhai hynny sydd wedi'u datganoli. Ar gyfer y tair treth a drafodir yn yr adroddiad hwn, treth gyfatebol Llywodraeth y Deyrnas Unedig yw treth incwm (nad yw'n arbedion ac nad yw'n ddifidendau), treth stamp, treth tir a threth tirlenwi, i gyd o Loegr a Gogledd Iwerddon.
- A.3** Mae'r methodolegau rhagweld ar gyfer trethi Llywodraeth yr Alban a'r Deyrnas Unedig yr un fath i raddau helaeth â'r rhai hynny a ddisgrifir ym Mhenodau 2 i 4. Yn gyntaf, rydym yn sefydlu amcangyfrif yn ystod y flwyddyn gan ddefnyddio'r data gweinyddol diweddaraf i amcangyfrif lefel y derbyniadau yn 2020-21. Yna byddwn ni'n rhagamcanu dros y gorwel pum mlynedd gan ddefnyddio'r modelau rhagweld priodol a'n dyfarniadau ein hunain. Fe ddaw'r penderfynyddion economaidd a ddefnyddiwn o'n rhagolwg diweddaraf a gyhoeddwyd, sy'n dod o *Ragolwg Economaidd a Chyllidol Mawrth*. Mae'r penderfynyddion economaidd a ddefnyddiwn yn dod o'n rhagolwg Economaidd a Chyllidolym mis Tachwedd.
- A.4** Mae tablau A.1 i A.4 yn cymharu ein rhagolygon cyfredol ar gyfer trethi datganoledig Cymru (a'r Alban) â'u heitemau cyfwerth ar gyfer Llywodraeth y Deyrnas Unedig (sy'n ymwneud â Lloegr a Gogledd Iwerddon). Effeithir i raddau helaeth ar y cyfraddau twf tymor agos ar gyfer pob treth gan y pandemig coronafeirws a'r cyfyngiadau symud cysylltiedig a osodwyd ledled y DU. Mae ein rhagolygon treth incwm ar gyfer 2020-21 hefyd yn adlewyrchu'r pecyn o fesurau coronafeirws a gyhoeddwyd gan Lywodraeth y DU. Yn y tymor hwy, bydd gwahaniaethau yn ein rhagolygon treth incwm yn adlewyrchu rhagdybiaethau ynghylch twf cymharol y boblogaeth yn bennaf, tra bod gwahaniaethau yn ein rhagolygon ar gyfer trethi trafodiadau eiddo yn deillio o strwythur mwy blaengar amserlenni treth Cymru a'r Alban, sy'n sicrhau enillion referniw uwch o lusgo cyllidol wrth i brisiau tai godi.

¹ Y cytundeb rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y Deyrnas Unedig ar fframwaith cyllidol Llywodraeth Cymru, Rhagfyr 2016, a'r cytundeb rhwng Llywodraeth yr Alban a Llywodraeth y Deyrnas Unedig ar fframwaith cyllidol Llywodraeth yr Alban, Chwefror 2016.

Tabl A.1: Treth incwm ar incwm nad yw o gynilion, nad yw o ddifidendau

	£ biliwn							
	Alldro	Rhagolwg						
		2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Treth incwm NSND y DU gyfan	172.31	174.82	176.25	178.17	185.92	194.24	203.93	213.56
<i>ac o hyn:</i>								
Treth incwm Llywodraeth Cymru (sail WRIT)	2.01	2.03	2.05	2.06	2.15	2.25	2.36	2.46
Treth incwm NSND Llywodraeth y DU o Gymru	2.62	2.61	2.63	2.66	2.77	2.90	3.05	3.21
Treth incwm yr Alban	11.56	11.78	11.84	11.95	12.44	12.98	13.61	14.28
Treth incwm NSND Lloegr a Gogledd Iwerddon	156.12	158.41	159.74	161.50	168.55	176.11	184.92	193.60
Treth incwm NSND y DU gyfan ac eithrio treth incwm yr Alban	160.75	163.04	164.41	166.22	173.47	181.26	190.32	199.27
Treth incwm NSND Llywodraeth y Deyrnas Unedig ¹	158.74	161.02	162.37	164.16	171.32	179.01	187.97	196.81
		Percentage change on a year earlier						
Treth incwm NSND y DU gyfan		1.5	0.8	1.1	4.3	4.5	5.0	4.7
<i>ac o hyn:</i>								
Treth incwm Llywodraeth Cymru (sail WRIT)		0.8	1.0	0.9	4.2	4.4	4.8	4.6
Treth incwm NSND Llywodraeth y Deyrnas Unedig o Gymru		-0.4	0.8	1.1	4.4	4.7	5.2	5.2
Treth incwm yr Alban		1.9	0.5	0.9	4.1	4.3	4.8	5.0
Treth incwm NSND Lloegr a Gogledd Iwerddon		1.5	0.8	1.1	4.4	4.5	5.0	4.7
Treth incwm NSND y Deyrnas Unedig gyfan ac eithrio treth incwm yr Alban		1.4	0.8	1.1	4.4	4.5	5.0	4.7
Treth incwm NSND Llywodraeth y Deyrnas Unedig ¹		1.4	0.8	1.1	4.4	4.5	5.0	4.7

Sylwer: Mae celloedd cysgodol yn cynrychioli amcangyfrifon tybiannol ar gyfer blynyddoedd pan nad yw datganoli treth wedi digwydd.

¹ Treth incwm NSND y Deyrnas Unedig gyfan ac eithrio treth incwm yr Alban a threth incwm Llywodraeth Cymru (sail WRIT).

² Rydym wedi diweddarau'r rhagolygon treth incwm yn y tabl hwn i gywiro gwall yn Nhabl B.1 o'r *rhagolygon treth a gwariant Datganoledig* a gyhoeddwyd ar 25 Tachwedd. Mae'r cywiriad hwn yn didynnu £2.4 biliwn o'n rhagolwg NSND i'r DU, £170 miliwn o'n rhagolwg i'r Alban a £46 miliwn o'n rhagolwg ar gyfer cyfraddau Cymru yn 2020-21.

Tabl A.2: Cyfraddau Cymru a threth incwm gyfwerth â Lloegr a Gogledd Iwerddon yn ôl rhagolygon bandiau

	£ biliwn							
	Alldro	Rhagolwg						
		2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Treth incwm NSND Lloegr a Gogledd Iwerddon (sail WRIT)	57.8	59.0	59.9	60.6	63.1	65.8	68.9	71.9
ac o hyn:								
Cyfradd sylfaenol	39.3	40.7	41.6	42.3	43.9	45.6	47.6	49.4
Cyfradd uwch	11.4	11.0	11.3	11.5	11.7	12.1	12.6	13.2
Cyfradd ychwanegol	7.1	7.3	7.0	6.9	7.5	8.2	8.8	9.4
Cyfraddau Cymru	2.0	2.0	2.0	2.1	2.2	2.2	2.4	2.5
ac o hyn:								
Cyfradd sylfaenol	1.7	1.7	1.8	1.8	1.9	1.9	2.0	2.1
Cyfradd uwch	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3
Cyfradd ychwanegol	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
		Newid canrannol ar flwyddyn ynghynt						
Treth incwm NSND Lloegr a Gogledd Iwerddon		2.2	1.4	1.3	4.1	4.2	4.7	4.4
ac o hyn:								
Cyfradd sylfaenol		3.6	2.2	1.5	3.8	3.9	4.3	3.8
Cyfradd uwch		-4.0	2.4	2.0	2.0	3.0	4.1	5.0
Cyfradd ychwanegol		4.0	-4.6	-1.4	9.4	8.0	7.8	6.5
Cyfraddau Cymru		0.8	0.9	1.0	4.2	4.4	4.8	4.5
ac o hyn:								
Cyfradd sylfaenol		1.8	1.0	0.8	4.2	4.2	4.5	4.0
Cyfradd uwch		-6.5	1.9	2.1	3.0	4.3	5.5	6.9
Cyfradd ychwanegol		5.5	-5.9	-0.8	12.9	11.1	11.2	9.8

Sylwer: Mae celloedd cysgodol yn cynrychioli amcangyfrifon tybiannol ar gyfer blynyddoedd pan nad yw datganoli treth wedi digwydd.

¹ Rydym wedi diweddarau'r rhagolygon treth incwm yn y tabl hwn i gywiro gwall yn Nhabl B.2 o'r rhagolygon treth a gwariant Datganoledig a gyhoeddwyd ar 25 Tachwedd. Mae'r cywiriad hwn yn didynnu £0.9 biliwn o'r rhagolwg ar gyfer Lloegr a Gogledd Iwerddon (sail WRIT) a £46 miliwn o'n rhagolwg ar gyfer cyfraddau Cymru yn 2020-21.

Tabl A.3: Trethi trafodion eiddo

	£ miliwn						
	Alldro	Rhagolwg					
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Trethi trafodion eiddo'r Deyrnas Unedig gyfan	12,549	9,113	12,030	12,703	14,063	15,599	16,966
ac o hyn:							
Treth drafodion tir (Cymru)	260	176	231	236	266	300	335
LBTT (Yr Alban)	598	431	578	597	671	753	830
SDLT (Lloegr a Gogledd Iwerddon)	11,691	8,505	11,220	11,871	13,127	14,545	15,802
Y Deyrnas Unedig heb gynnwys LBTT yr Alban	11,951	8,682	11,451	12,106	13,392	14,846	16,136
		Newid canrannol ar flwyddyn ynghynt					
Trethi trafodion eiddo'r Deyrnas Unedig gyfan		-27.4	32.0	5.6	10.7	10.9	8.8
ac o hyn:							
Treth drafodion tir (Cymru)		-32.2	30.9	2.1	12.6	13.1	11.4
LBTT (Yr Alban)		-27.9	34.2	3.2	12.4	12.2	10.2
SDLT (Lloegr a Gogledd Iwerddon)		-27.2	31.9	5.8	10.6	10.8	8.6
Y Deyrnas Unedig heb gynnwys LBTT yr Alban		-27.4	31.9	5.7	10.6	10.9	8.7

Sylwer: Mae celloedd cysgodol yn cynrychioli amcangyfrifon tybiannol ar gyfer blynyddoedd pan nad yw datganoli treth wedi digwydd.

¹ Cyfran Cymru o SDLT yn 2017-18.

Tabl A.4: Trethi tirlenwi

	£ miliwn						
	Alldro	Rhagolwg					
		2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25
Trethi tirlenwi'r Deyrnas Unedig gyfa	732	684	751	719	622	578	
ac o hyn:							
Treth gwarediadau tirlenwi (Cymru)	37	28	33	33	33	33	32
Treth dirlenwi'r Alban	119	91	101	91	76	66	53
Treth dirlenwi (Lloegr a Gogledd Iwerddon)	576	565	618	594	513	479	524
Y Deyrnas Unedig heb gynnwys treth dirlenwi'r Alban	613	593	650	628	546	512	557
		Newid canrannol ar flwyddyn ynghynt					
Trethi tirlenwi'r Deyrnas Unedig gyfan		-6.5	9.8	-4.4	-13.5	-7.0	5.5
ac o hyn:							
Treth gwarediadau tirlenwi (Cymru)		-23.6	16.1	1.7	-1.5	-0.8	-1.0
Treth dirlenwi'r Alban		-23.0	10.4	-10.0	-16.5	-12.5	-19.5
Treth dirlenwi (Lloegr a Gogledd Iwerddon)		-2.0	9.4	-3.8	-13.7	-6.6	9.4

Mynegai siartiau a thablau

Pennod 2 Cyfraddau treth incwm Cymru

Siart 2.1: Rhaniadau darluniadol rhwng rhwymedigaethau treth incwm Llywodraeth Cymru a'r DU	5
Siart 2.2: Cyfran Cymru o rwymedigaethau treth incwm a phoblogaeth y DU.....	7
Siart 2.3: Rhwymedigaethau treth incwm Cymru a'r DU fesul person yn 2017-18	8
Siart 2.4: Cyfradd cyflogaeth y DU a Chymru	9
Tabl 2.1: Incymau cyfartalog yn 2017-18 yn ôl math	10
Tabl 2.2: Mesurau gwahanol o enillion cyflogaeth ar gyfartaledd yn 2017-18.....	10
Siart 2.5: Cyfraddau treth incwm effeithiol yng Nghymru a'r DU	11
Siart 2.6: Cyfrannau Cymru o gyfanswm rhwymedigaethau treth incwm y DU: yr holl dreth oddi wrth drethdalwyr Cymru yn erbyn cyfraddau treth incwm Cymru	12
Siart A: Rhwymedigaethau treth incwm y person yng Nghymru a'r DU dros amser	13
Siart B: Esbonio'r gwahaniaeth mewn treth incwm fesul pen	14
Tabl 2.3: Paramedrau treth incwm Llywodraeth y DU a Chymru	16
Tabl 2.4: Rhagolwg y DU gyfan o rwymedigaethau treth ar incwm nad yw'n gynilion, nad yw'n ddifidendau	17
Tabl 2.5: Cyfran y rhwymedigaethau cyn-fesurau yn sy'n destun cyfraddau Cymru.....	18
Siart 2.7: Cyfrannau sectoraidd GVA y DU-Cymru yn erbyn twf yn GVA.....	18
Tabl 2.6: Rhagolwg cyfraddau treth incwm Cymru	19

Pennod 3 Treth trafodiadau tir

Siart 3.1: Tueddiadau diweddar ym mhrisiau tai	25
Siart 3.2: Trafodiadau eiddo preswyl.....	26
Siart 3.3: Trafodiadau eiddo masnachol	27
Table 3.1: Rhagolygon ar gyfer prisiau a thrafodiadau eiddo Cymru	28
Siart 3.4: Derbyniadau LTT preswyl cronol.....	28
Siart 3.5: Derbyniadau LTT masnachol cronol.....	29
Table A: Gwahaniaethau rhwng ein rhagolygon ar gyfer derbyniadau LTT yn 2019-20 a'r alldro	30
Tabl 3.2: Rhagolwg LTT.....	31
Tabl 3.3: Rhagolwg LTT prif gyfraddau preswyl.....	32

Tabl 3.4 Rhagolwg LTT cyfraddau ychwanegol preswyl.....	32
Tabl 3.5: Rhagolwg LTT Masnachol.....	33

Pennod 4 Treth gwarediadau tirlenwi

Siart 4.1: Canran y derbyniadau trethi tirlenwi blynyddol o bob chwarter	37
Siart 4.2: Tunelledd gwastraff tirlenwi yng Nghymru o'i gymharu â gweithgarwch economaid Cymru	38
Siart 4.3: Derbyniadau LDT chwarterol	40
Tabl 4.1: Rhagolwg LDT	40
Ffigur 4.1: Safleoedd tirlenwi yng Nghymru ac o fewn 60 milltir i'r ffin â Lloegr	42

Atodiad A Rhagolygon sy'n ofynnol ar gyfer yr addasiadau grant bloc

Tabl A.1: Treth incwm ar incwm nad yw o gynilion, nad yw o ddifidendau	44
Tabl A.2: Cyfraddau Cymru a threth incwm gyfwerth â Lloegr a Gogledd Iwerddon yn ôl rhagolygon bandiau	45
Tabl A.3: Trethi trafodion eiddo	46
Tabl A.4: Trethi tirlenwi	46

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

TYSTIOLAETH CLILC I'R PWYLLGOR CYLLID CYLLIDEB LLYWODRAETH CYMRU 2021-22. 02/12/20

CLILC • WLGA

CYFLWYNIAD

1. Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn cynrychioli'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru, ac mae'r 3 awdurdod parc cenedlaethol a'r tri awdurdod tân ac achub yn aelodau cyswllt.
2. Mae CLILC yn sefydliad trawsbleidiol a arweinir yn wleidyddol, gydag arweinwyr pob awdurdod lleol yn penderfynu ar bolisi drwy'r Bwrdd Gweithredol a Chyngor CLILC yn ehangach. Mae CLILC hefyd yn penodi uwch aelodau fel Llefarywyr a Dirprwy Lefarywyr i ddarparu arweinyddiaeth genedlaethol ar faterion polisi ar ran llywodraeth leol.
3. Mae CLILC yn gweithio'n agos gydag ymgynghorwyr proffesiynol a chymdeithasau proffesiynol o lywodraeth leol ac yn cael cyngor ganddynt yn aml, fodd bynnag, CLILC yw corff cynrychioliadol llywodraeth leol ac mae'n darparu llais cyfun, gwleidyddol llywodraeth leol yng Nghymru.
4. Mae'r dystiolaeth hon yn dod o'n cyflwyniad i'r Is Grŵp Cyllid ar 2 Tachwedd. Mae'r Is Grŵp Cyllid yn cael ei gadeirio gan y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol ac mae Arweinwyr 8 o Awdurdodau Lleol yn mynychu. Mae gweinidogion eraill yn mynychu'n rheolaidd.
5. Er mwyn llywio cylch cyllideb Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021-22 fe gyflawnodd CLILC arolwg o'r 22 awdurdod lleol. Mae'r papur yn adeiladu ar arolwg y llynedd ond mae hefyd wedi ei lywio gan waith a wnaed yn ystod y flwyddyn ariannol hon er mwyn mesur a dadansoddi effaith COVID-19 ar lywodraeth leol. Mae hyn wedi golygu fod yr ymatebion gan awdurdodau lleol wedi eu heffeithio'n drwm gan yr angen i ymdrin â goblygiadau'r pandemig.
6. Bellach mae corff sylweddol o ddata arolwg ar gael o safbwynt y pwysau a wynebir gan y sector. Yn ystod y flwyddyn ariannol hon mae'r Is Grŵp Cyllid wedi derbyn dau adroddiad chwarterol yn darparu canlyniadau'r ddau arolwg, yn nodi amcangyfrif o

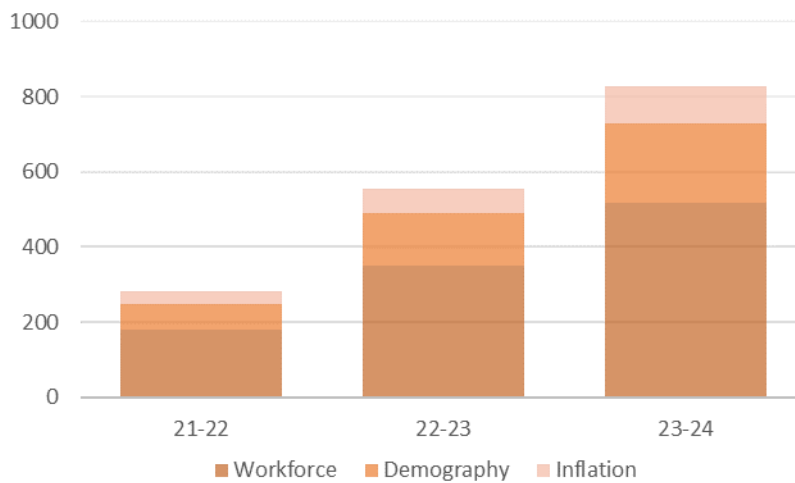
effaith ariannol yr ymateb parhaol i argyfwng COVID-19. Mae'r rhain wedi nodi'r effaith ar incwm awdurdodau lleol a'r pwysau ar wariant refeniw. Yn yr un cyd-destun roedd yr ail adroddiad yn edrych ar faterion sy'n dod i'r amlwg a chyhoeddiadau COVID-19 a wnaed gan Lywodraeth y DU a fydd yn golygu dyraniadau cyllid canlyniadol ar gyfer gweinyddiaethau datganoledig gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys effaith COVID-19 a'r effaith hir dymor fydd y pandemig yn ei adael ar gyllidebau llywodraeth leol.

7. Mae'r papur hwn yn crynhoi canlyniadau arolwg y 22 awdurdod lleol a gomisiynwyd gan CLILC i gasglu mwy o wybodaeth fanwl ar yr amcangyfrif o effaith amrywiol senarios ariannol dros y dair mlynedd nesaf. Mae'n werth nodi fod gan bob un o'r 22 awdurdod broses cynllunio ariannol blynyddol gref, sy'n eu galluogi i osod cyllideb gytbwys.
8. Bu ymateb diymdroi gan yr awdurdodau lleol i'r argyfwng digynsail hwn. Mae hyn yn golygu nad yw Cynlluniau Ariannol y Tymor Canolig fel y cytunwyd arnynt fel rhan o broses gyllido 2020-21 bellach yn ddilys, oherwydd y pwysau digynsail. Er bod y pandemig yn parhau, mae cynghorau bellach yn gweld y cyfnod adfer fel mater allweddol o safbwynt cynllunio ariannol. Bydd sicrwydd a chymorth ariannol yn allweddol i lwyddiant y cam hwn.
9. Roedd yr arolwg yn ceisio edrych ar effaith ar wasanaethau yn y dyfodol o dan wahanol ragdybiaethau hyd at 2023-24 lle roedd setliadau yn cynnwys chwyddiant gweithlu, galw, a phwysau chwyddiannol eraill. Roedd hefyd yn ceisio casglu barn ynglŷn â'r lefel o hyder sy'n bodoli y gellir gwarchod gwasanaethau, a lle'r oedd y lefel uchaf o bryder am wasanaethau.
10. Roedd arolwg eleni hefyd yn ceisio gwybodaeth am effaith Covid-19 ar gyllidebau gofal cymdeithasol. Mae'r cysylltiad agos rhwng canlyniadau iechyd a gofal cymdeithasol yn adnabyddus, ac yn 2020-21 mae hyn wedi achosi mwy o bwysau ariannol sy'n gysylltiedig â Covid yn y sector gofal, y tu hwnt i ffactorau demograffig cysylltiol. Mae cynnwys yr agwedd hon yn ymdrech i ddod i bersbectif system gyfan drwy gasglu gwybodaeth fel bod rôl llywodraeth leol a phwysau ariannol sy'n deillio o hynny yn cael eu nodi fel rhan o ddull gweithredu system gyfan pan fydd penderfyniadau cyllido yn cael eu gwneud sy'n effeithio'r sector iechyd a gofal cymdeithasol.

Crynodeb

11. Mae Llywodraeth Leol yn gweithio ar reng flaen yr argyfwng cyfredol i ddiwallu her digynsail COVID-19. Mae hyn wedi bod yn enghraifft nodedig a sylweddol o'r bartneriaeth gyda Llywodraeth Cymru a'r sector cyhoeddus ehangach. Mae ymrwymiad staff i gefnogi'r rhai mwyaf diamddiffyn wedi bod yn ffactor allweddol wrth ymateb i'r argyfwng. Mae ymateb y Cynghorau wedi ei gynorthwyo'n sylweddol gan gyllid ychwanegol yn ystod y flwyddyn gan Lywodraeth Cymru. Mae'r cymorth ariannol hanfodol hwn i gefnogi COVID-19, a gafodd ei groesawu'n fawr, wedi dod â sefydlogrwydd dros dro i ganiatáu cynghorau i ymateb i'r pandemig.
12. Yn ddealladwy, mae'r ymateb digynsail wedi ailgyfeirio ymdrechion awdurdodau lleol i ymdopi ag effaith y pandemig ac i ddarparu eu rôl arweinyddiaeth cymunedol. Er yr her a'r amgylchiadau ariannol, mae awdurdodau lleol yn parhau i ddarparu amrywiaeth eang o wasanaethau ac yn aml mae hyn wedi ei anwybyddu yn ystod y cyfnod digynsail hwn.
13. Mae ymatebion i'r arolwg yn nodi effaith y pandemig ar flaenoriaethau lleol a chyllid cynghorau. Mae gwasanaethau a arweinir gan alw yn y sector gofal cymdeithasol wedi eu heffeithio'n arbennig o ddrwg ac mae gwir bryder ynglŷn â pharhad gwasanaethau a'r effaith barhaol ar gyllid yn amlwg yn ymatebion y cynghorau. Mae'r ymatebion hefyd yn amlygu'r rôl allweddol mae darparwyr gofal preifat a gomisiynwyd gan gynghorau yn ei chwarae, y mae llawer ohonynt yn fach, ac nid ydynt yn meddu ar y gwytnwch ariannol sydd gan ddarparwyr mwy.
14. Mae adroddiadau blynyddoedd blaenorol i'r Is Grŵp Cyllid wedi nodi yn aml fod gwasanaethau lleol yn cyrraedd trobwynt oherwydd caledi. Mae effaith bosib COVID-19 yn broblem llawer mwy.
15. Mynegodd Cynghorau bryder sylweddol ynglŷn â'r sefyllfa gyllido yn y dyfodol. Mae pwysau ariannol annisgwyl yn ogystal â'r her o gyflawni arbedion cyllideb 2021-22 a gytunwyd arnynt cyn COVID yn rhoi pwysau ar gynghorau. Mae rhai o'r arbedion a gytunwyd arnynt ar gyfer eleni yn gymhleth ac yn seiliedig ar drawsnewid, sy'n golygu bod amheuaeth ynglŷn â phryd, ac os bydd y rhain yn digwydd bellach oherwydd yr angen i ymateb i'r argyfwng, Mae hyn yn ychwanegu haenen arall o ansicrwydd i gyllid awdurdodau lleol a chynllunio ariannol ar gyfer y dyfodol, a bydd o bosib angen toriadau pellach i wasanaethau.
16. Mae'r tabl canlynol yn dangos y bwlch ariannol a gyfrifwyd ar ein modelu ein hunain. Cyfanswm y pwysau sylfaenol ar gyfer 2021-22 yw £279 miliwn ac mae patrymau tebyg

yn amlwg yn y ddwy flynedd nesaf. Mae hyn yn cyd-fynd ag amcangyfrifon yr awdurdodau lleol eu hunain o'n harolwg. Mae'r pwysau cronus yn cynyddu i £822 miliwn erbyn 2023-24.

Ffigur 1. Pwysau Gwario Llywodraeth Leol

Ffynhonnell: Amcangyfrifon sylfaen: Adenillion Gwariant Refeniw Gwirioneddol a Chyfrif Refeniw (2019-20 i 2020-21)

17. Fel mewn blynyddoedd blaenorol, mae'r gyfran fwyaf, 63% neu £174 miliwn, oherwydd costau'r gweithlu (gan gynnwys costau comisiynu gofal cymdeithasol). Mae pwysau galw yn gyfystyr â £72 miliwn sydd yn bennaf oherwydd gofal cymdeithasol, a phwysau chwyddiannol arall o £33 miliwn.
18. Yn y meysydd gwasanaeth mawr mae dwy ffynhonnell o dystiolaeth ychwanegol yn cadarnhau maint y pwysau yn y meysydd penodol hynny. Yn gyntaf, mae adroddiad diweddar Luke Sibieta a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru yn nodi pwysau gweithlu ysgolion. Mae'r rhain yn ffurfio sail y pwysau addysgol sylfaenol. Yn ail mae gwaith LE Wales a adroddwyd i'r Is Grŵp Cyllid y llynedd ac yn ffurfio sail pwysau demograffig a gweithlu ar gyfer gofal cymdeithasol.

Ymatebion i'r Arolwg

19. Roedd yr arolwg yn gofyn i'r Cyngor pa mor hyderus oedden nhw o safbwynt gwarchod gwasanaethau rhag toriadau pellach o dan wahanol amodau. Roedd cydnabyddiaeth fod cynnydd y llynedd o £184 miliwn neu 4.3% yn newid sylweddol ers y degawd blaenorol ac wedi gwarchod gwasanaethau a swyddi.
20. Wrth asesu effaith senarios amrywiol yn y dyfodol, ychydig o seibiant yn unig fyddai setliad oedd yn cynnwys chwyddiant gweithlu yn ei roi rhag blynyddoedd o galedi ac ni ellid sicrhau y byddai unrhyw faes gwasanaeth yn cael ei warchod yn llwyr rhag toriadau.

21. Byddai cynnwys chwyddiant gweithlu a phwysau galw yn darparu cymorth ychwanegol sylweddol, ond roedd pryder yn amlwg o safbwynt gallu i fodloni'r holl bwysau costau yn enwedig mewn ysgolion, gwasanaethau oedolion a gwasanaethau plant o ystyried effaith COVID ar y galw.
22. Roedd pob maes gwasanaeth o fewn y cynghorau yn ymddangos yn yr ymatebion fel meysydd pryder, ond y rhai oedd yn cael eu gweld yn gyson fel y rhai yr oedd mwyaf o bryder amdanynt oedd:
 - Gwasanaethau Oedolion
 - Ysgolion;
 - Gwasanaethau Plant; a
 - Digartrefedd.

Setliadau oedd yn cynnwys Chwyddiant Gweithlu

23. Rhoddodd senario gyllido oedd yn cynnwys chwyddiant gweithlu beth seibiant i gynghorau, ond yr oedd yn dal i adael bwlch sylweddol yn y cynlluniau ariannol. Agorodd y posibilrwydd o beth cwmpas i gyfyngu toriadau i Addysg a Gofal Cymdeithasol ond yr ymateb cyffredinol oedd y byddai'n dal angen gwneud penderfyniadau anodd ynglŷn â lefelau gwasanaethau yn y senario hon, lle gellid gwarchod rhai meysydd, a dod â rhai gwasanaethau i ben yn llwyr.
24. Nododd ymatebion yr arolwg y byddai gwarchod cyllidebau Addysg a Gofal Cymdeithasol yn eithriadol o heriol. Byddai gwarchod hyd yn oed un o'r meysydd hyn yn afrealistig.
25. Mae'r broblem o danfuddsoddi hefyd yn peri pryder. Roedd arolygon yn ymwybodol o'r angen i symud i gam adfer, a phwysleisiodd awdurdodau lleol unigol bwysigrwydd ceisio cefnogi'r economi lleol. Mae'r gallu i gyllido buddsoddiad cyfalaf yn allweddol i ddarparu adferiad a thwf. Mae setliad sydd ond yn cynnwys chwyddiant gweithlu yn tanseilio'r cwmpas ar gyfer buddsoddiad os nad oes meysydd eraill yn cael eu torri i gyllido costau benthyca. Ar gyfer rhai awdurdodau lleol, bydd Rhaglen Ysgolion yr 21ain ganrif yn gweld gofynion buddsoddi cyfalaf yn parhau i gynyddu gyda'r costau benthyca yn llyncu canran fwy o'r gyllideb refeniw. O dan y senario hon mae fforddiadwydd y rhaglenni hyn yn bryder.

26. Mae Cyngorau wedi bod yn syndod o lwyddiannus hyd yma o safbwynt edrych am arbedion effeithlonrwydd gweithredol. Roedd cydnabyddiaeth y gallai'r pandemig ddarparu peth cyfleon ychwanegol o safbwynt arbedion asedau a chostau teithio, ond fyddai'r rhain ddim yn dod yn agos at gau unrhyw fwch cyllidol.
27. Ni fyddai poblogaeth sy'n heneiddio a ffactorau demograffig eraill yn cael eu cynnwys gan gynnydd cyllidol yn y senario hon. I rai cyngorau, mae hyn yn broblem barhaus. Mewn awdurdodau lleol eraill mae cynnydd yn y Cyflog Byw yn creu pwysau ariannol.
28. I osgoi toriadau o dan y senario hon ac i gwrdd y bylchau cyllidol a amlinellir gan gyngorau, byddai'n rhaid cael cynnydd mawr ac annerbyniol yn nhreth y cyngor. Dywedodd ymatebwyr y byddai hyn yn achosi'r un problemau ag sydd wedi eu hamlinellu o dan senario arian gwastad. Mewn geiriau eraill, doedd dilyn y llwybr hwn ddim yn opsiwn.

Setliadau sy'n cynnwys Chwyddiant Gweithlu a Phwysau Galw

29. Y senario hon sy'n gwarchod y gwasanaethau fwyaf. Roedd yr ymatebion yn amrywio yn dibynnu ar y lefel o bwysau galw a disgwyliadau a wynebwyd gan y cyngorau. Byddai'n rhoi peth cymorth i'r holl gyngorau wrth geisio osgoi'r toriadau mwyaf mewn gwasanaeth. Mae'r gallu i warchod Addysg a Gofal Cymdeithasol yn cael ei gynyddu.
30. Tra bod rhai awdurdodau yn teimlo na fyddai angen toriadau cyllideb i fodloni pwysau galw, y pryder sylfaenol yw mai 'dim ond' cynnal gwasanaethau cyfredol a bodloni pwysau demograffig fyddai hyn yn ei wneud. Ni fyddai gwelliannau gwasanaeth ac unrhyw effaith ychwanegol gan COVID-19 yn y dyfodol yn cael eu cyllido.
31. Hyd yn oed o dan y senario hon, roedd rhai cyngorau yn teimlo y byddai ganddynt fwch cyllideb oherwydd ymrwymadau i gyllido gwelliannau gwasanaeth. Byddai'n rhaid i flaenoriaethau polisi lleol sy'n ymwneud â Datblygu Economaidd ac Adfer barhau i dderbyn arbedion cyllid digolledu gan wasanaethau eraill i fodloni'r gofynion hyn.
32. Roedd un ymateb yn nodi hyder y byddai'r prif wasanaethau a ddarperir yn cael eu gwarchod rhag toriadau yn seiliedig ar y senario gyllido hon, ond ychwanegwyd mai dim ond pe bai Llywodraeth Cymru yn parhau i gefnogi'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig â COVID-19 y byddai hyn yn digwydd.

33. Bydd angen i wasanaethau barhau i ddod yn fwy effeithiol a chymryd arbedion sy'n deillio o newidiadau i drefniadau gweithio oherwydd Covid-19. Bydd angen cyflawni arbedion mewn meysydd penodol (e.e. swyddogaethau swyddfeydd cefn) i gynhyrchu buddsoddiad pellach mewn gwasanaethau rheng flaen, blaenoriaethau lleol a newid trawsnewidiol parhaol.
34. Roedd rhai awdurdodau'n teimlo y byddai'r senario hon yn rhoi sgôp i adlewyrchu ar lefelau treth y cyngor a gynlluniwyd. Nid oedd hon yn nodwedd gyffredin i bawb ond mae'n dystiolaeth o barodrwydd i gefnogi cymunedau lleol lle byddai'n bosib edrych ar leihau'r lefel sydd wedi ei gynllunio o gynnydd.
35. Mae'r mater o gyfraddau casglu ar gyfer treth y cyngor yn bryder. Mae'r darlun ar draws Cymru yn un o gyfraddau casglu is, oherwydd effaith y pandemig ar incwm cartrefi. Gyda'r potensial ar gyfer cynnydd mewn costau cynlluniau gostyngiad treth y cyngor mae hyn yn cynyddu fel ffactor risg ar gyfer cyllidebau cyngorau.

Meysydd Gwasanaeth sy'n achosi'r Mwyaf o Bryder

36. Roedd yr arolwg yn ceisio barn ar wasanaethau lle roedd y pryder mwyaf o dan y dair senario.
37. Mae pob gwasanaeth cyngor a nodwyd yn achosi pryder. Fodd bynnag, roedd thema cyson yn nodi fod yr holl gynghorau yn poeni am wasanaethau mawr sydd wedi eu heffeithio gan COVID-19.
38. Hyd yma mae Ysgolion wedi cael eu gwarchod rhag y gwaethaf o'r toriadau cyllid ond mae'r darlun sy'n cael ei greu gan ymatebion yr arolwg yn nodi y byddai setliad gweddol wael yn effeithio ar wella safonau a chymorth i ddysgwyr sydd o dan anfantais ac yn ddiameddiffyn. Mae ymatebion yn nodi er bod hwn yn faes blaenoriaeth, ni fyddai'n bosib darparu sicrwydd rhag gostyngiad mewn cyllid mewn rhai senarios. Mae gan rai awdurdodau ysgolion mewn sefyllfa o ddiffyg trwyddedig, ar y cyd â hyn, mae pryder cynyddol am effaith setliad arian gwastad neu chwyddiant cyflog yn unig, mewn cyfnod pan fo un awdurdod wedi gweld cynnydd o 37% yn y nifer o ddysgwyr sydd yn gymwys am brydau ysgol am ddim.
39. Doedd hi ddim yn syndod fod Gofal Cymdeithasol i Oedolion yn ymddangos fel pryder allweddol. Roedd ymatebion yn nodi'r angen i barhau i ddarparu Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) ond nodwyd hefyd y pwysau parhaol oherwydd COVID-

- 19, oedd yn cael eu cyllido ar hyn o bryd drwy Gronfa Galedi Llywodraeth Cymru. Mae hwn wedi bod yn system sylweddol ar gyfer rhoi cymorth ariannol, ond ar hyn o bryd nid yw ond yn cynnwys blwyddyn ariannol 2020-21. Mae pwysau demograffig yn golygu fod costau'n cynyddu ar gyfnod pan fo pryderon cynyddol ynglŷn â breuder y farchnad. Mae data hawlio sy'n dod o'r gronfa galedi yn dangos fod angen hawliadau misol o rhwng £8 miliwn a £12 miliwn ar gyfer y sector. Bydd hyn yn dod i gyfanswm o £96 miliwn a £144 miliwn yn flynyddol.
40. Roedd Gwasanaethau Plant eisoes o dan bwysau cyn effaith Covid-19. Roedd ymatebion yn nodi'r pryderon am yr effaith ar les plant yn ystod y cyfnodau clo ac mae'r mater hwn yn debygol o weld pwysau ariannol yn deillio o COVID-19 yn yr hir dymor. Mae galw am lleoliadau, costau uchel lleoliadau a chanran uchel o swyddi gwaith cymdeithasol yn cael eu llenwi gan staff asiantaeth yn parhau i ychwanegu at bwysau ariannol yn y maes hwn. Tra bo'r niferoedd o 'blant sy'n derbyn gofal' wedi cynyddu, mae patrymau'n awgrymu nad ydy'r rhain eto wedi cyrraedd eu huchafbwynt a'u bod yn debygol o gynyddu ymhellach. Mae'r nifer o blant sy'n derbyn gofal wedi cynyddu dros gyfnod y pandemig ac mae lleoliadau yn gynyddol anodd i'w canfod. Mae hyn yn creu pwysau ychwanegol ar y sefyllfa ariannol.
41. Mae pwysau ariannol tai a digartrefedd yn bryder sylweddol. Hyd yma mae'r cyllid refeniw sydd wedi bod ar gael ar gyfer COVID-19 wedi helpu i fynd i'r afael â chysgu ar y stryd. Bu cyllid gan y Grant Cymorth Tai a'r Grant Cysgu ar y Stryd hefyd o gymorth ond bydd problemau a heriau newydd yn codi oherwydd y dyletswyddau cyfreithiol newydd o dan Adran 75(3) Deddf Tai (Cymru) 2014. Mae'r maes hwn yn debygol o weld galw yn cynyddu yn y tymor canolig a'r hir dymor oherwydd y cynnydd mewn lefelau digartrefedd.
42. Mae breuder cludiant Cyhoeddus a Chludiant Ysgol, yn enwedig gwasanaethau bws, wedi ei liniaru drwy ddefnyddio cyllid Caledi Llywodraeth Cymru yn 2020-21 er mwyn rhoi cymorth byr dymor i ddarparwyr cludiant. Mae pryder bellach ynglŷn â hyfywedd darparwyr sydd wedi eu heffeithio gan y lleihad parhaol mewn nifer o deithwyr. Mae potensial y bydd costau contractau yn cynyddu oherwydd bod llai o ddarparwyr yn bodoli ac effaith darparu mesurau diogelwch er mwyn rheoli COVID-19.
43. Y pryder mwyaf sylweddol o safbwynt Diwylliant a Chwaraeon yw'r gostyngiad mewn lefelau incwm. Mae'r maes hwn wedi colli incwm o theatrau, neuaddau cyngerdd a digwyddiadau mawr, sydd hefyd yn atynnu ymwelwyr sydd yn darparu incwm i fusnesau lleol.

44. Mae pwysau galw yn enwedig ym maes Amgylchedd / Iechyd Y Cyhoedd a Gwasanaethau Rheoleiddio eraill. Mae tystiolaeth o fwy o gyfrifoldebau a llwyth gwaith mwy oherwydd rheoli gorfodaeth rheoliadau COVID-19.
45. Mae Cynghorau wedi eu heffeithio hefyd gan eu bod wedi colli incwm ffioedd a thaliadau. Mae hyn yn ffynhonnell sylweddol o gyllid ar gyfer gwasanaethau ac mae diffygion 2020-21 wedi eu llenwi gan y Gronfa Galedi. Mae'r lefelau gostyngol o incwm yn debygol i barhau yn 2021-22 ac mae'r elfen allweddol hon o gyllid awdurdodau lleol yn annhebygol o ddychwelyd i lefelau hanesyddol am beth amser eto. Heb gymorth parhaol ar gyfer colli incwm bydd angen toriadau gwasanaeth i ddigolledu gan fod ansicrwydd ynglŷn â phryd (ac os) bydd galw yn dychwelyd i lefelau cyn COVID-19.

Effaith Covid-19 ar Wasanaethau Gofal Cymdeithasol

46. Roedd arolwg eleni hefyd yn ceisio gwybodaeth am effaith Covid-19 ar ofal cymdeithasol. Mae'r ymateb cenedlaethol i'r argyfwng wedi amlygu'r cysylltiad agos rhwng canlyniadau iechyd a darpariaeth gwasanaethau gofal cymdeithasol. Mae'r ymateb cyffredinol wedi achosi pwysau ariannol oherwydd Covid yn y sector gofal, ar ben y pwysau blynyddol a wynebier oherwydd newidiadau demograffig.
47. Ymateb cyson a gafwyd gan gynghorau oedd fod Cronfa Galedi Llywodraeth Cymru wedi ei defnyddio i gefnogi gofal cymdeithasol yn y cyfnod heriol hwn, gyda rhai yn nodi ei rôl o safbwynt cynnal y farchnad ddarparwyr a chynnal gwasanaeth cynaliadwy wrth symud ymlaen.
48. Mae'r cydweithio agos rhwng y Gwasanaeth Iechyd ac awdurdodau lleol wrth ymateb i'r pandemig wedi arddangos pa mor bwysig yw'r sector gofal o safbwynt darparu gwasanaethau iechyd ar draws Cymru a gwella perfformiad y gwasanaeth iechyd o ganlyniad i'r pandemig. Pwysleisiodd rhai awdurdodau'r angen am gyllid ychwanegol GIG Cymru i gydnabod y rôl mae'r cynghorau yn ei chwarae fel bod llywodraeth leol yn derbyn siâr deg o unrhyw gyllid canlyniadol iechyd gan Lywodraeth y DU a allai ddod i Gymru.
49. Roedd ymatebion yn nodi pwysigrwydd sicrhau fod darparwyr gofal y sector preifat yn gallu parhau â'u rôl bwysig nid yn unig yn bodloni gofal a gomisiynwyd gan y cynghorau ar gyfer y mwyaf diamddiffyn mewn cymdeithas, ond hefyd o safbwynt rhyddhau

adnoddau mewn ysbytai. Mae'r pandemig cyfredol wedi rhoi pwysau ariannol sylweddol ar ddarparwyr gofal oherwydd y costau cynyddol (staffio, salwch, cyfarpar diogelu personol ac ati) ond mae hefyd wedi effeithio ar eu gallu i greu incwm gan gleientiaid sy'n talu ffioedd llawn. Byddai diffyg yn y farchnad yn golygu y byddai'n rhaid i Gynghorau chwilio am gapasiti gofal ymhellach i ffwrdd. Byddai hynny'n golygu cynnydd sylweddol mewn costau.

50. Canfu'r arolwg fod y cyllid LIC ychwanegol sy'n cael ei gyfeirio at ddarparwyr ar hyn o bryd wedi sicrhau fod rhai darparwyr yn dal i fasnachu ac y bydd yn anodd iddynt barhau i'r dyfodol heb y cyllid ychwanegol hwn.
51. Roedd pryder ynglŷn â methiant y farchnad darparwyr lleol, ac roedd pryder hefyd ynglŷn â phwysau yn cael ei deimlo y tu hwnt i ddiwedd y pandemig:
- Bydd angen i feysydd penodol o fewn Gwasanaethau Oedolion fel therapi galwedigaethol a gwaith cymdeithasol cyffredinol ddal i fyny gyda gwaith nad yw'n flaenoriaeth sy'n parhau i fodloni trothwyon statudol. Yn ymarferol bydd hyn yn golygu costau ychwanegol am beth amser.
 - Bydd yn rhaid i wasanaethau lechyd Meddwl ymdopi â phwysau ychwanegol i gefnogi cyfran ychwanegol o unigolion sydd wedi eu heffeithio gan effaith y pandemig ar lefelau o unigedd.
 - Yn ystod y pandemig mae dod o hyd i leoliadau ar gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal wedi bod yn heriol. O ganlyniad, bydd cynnydd mewn costau, yn arbennig gyda chost uchel lleoliadau y tu allan i'r sir i'w rheoli ar ôl y pandemig.
 - Mae'n bosib na fydd gwasanaethau gofal dydd yn aildechrau gyda'r un model ar ôl i'r pandemig lacio. Mae'n bosib y bydd modelau gwasanaeth newydd angen cyllid ychwanegol i'w cefnogi.
52. Mewn ymateb i'r pandemig bu aildrefnu gweithrediadau a rheolaeth dydd i ddydd. Mae hyn wedi effeithio rhaglenni trawsnewid sy'n golygu fod rhai cynghorau wedi oedi newidiadau sylweddol sydd hefyd wedi eu clymu i raglenni arbed arian. Mae awdurdodau yn cydnabod fod angen i ddatblygu ac ailfodelu gwasanaethau er mwyn bodloni anghenion cyfredol a chynyddol, ond nid yw'r capasiti angenrheidiol ganddynt i wneud hynny.

Parhau â'r newid trawsnewidiol oherwydd COVID 19

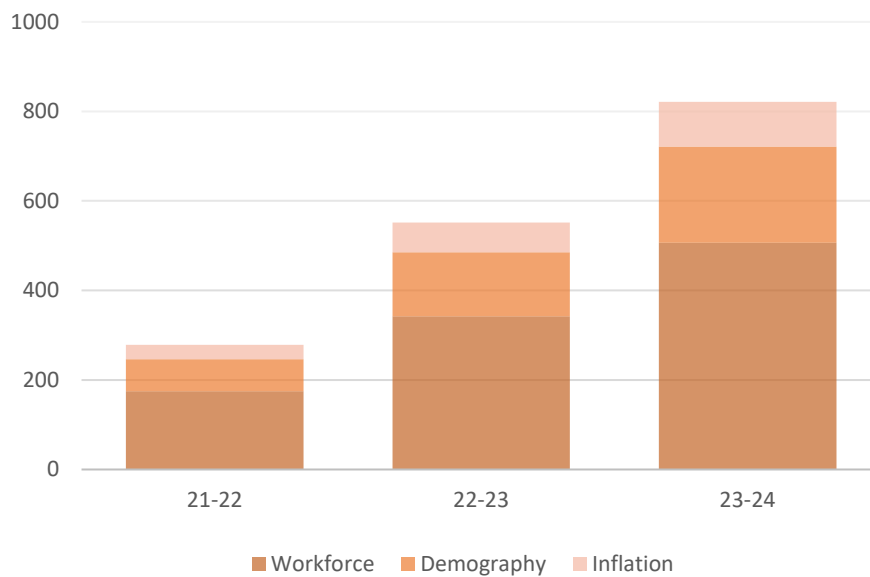
53. Ar 8 Awst ysgrifennodd y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol at Arweinwyr i gydnabod y diffyg incwm ar draws yr holl awdurdodau lleol ac i gydnabod ymdrechion roedd Cyngorau wedi eu gwneud i arloesi er mwyn cadw gwasanaethau i fynd ac i ddarparu gwasanaethau newydd neu ychwanegol o ganlyniad i COVID 19. Roedd y llythyr hefyd yn nodi'r dyhead cryf i barhau ac i adeiladu ar y newidiadau cadarnhaol mewn gwasanaeth y mae nifer o Gynghorau wedi eu cyflwyno mewn ymateb i'r pandemig. Roedd y Gweinidog yn awyddus i glywed am ba newidiadau sydd wedi eu gwneud a pha ganlyniadau cadarnhaol sydd wedi eu cyflawni, ac roedd ymatebion gan y 22 awdurdod yn cynnwys meysydd fel gweinyddu, llywodraethu, eiddo gweithio'n hyblyg a'r defnydd o graffu digidol.
- Ers dechrau'r pandemig mae cyfran sylweddol o weithlu pob un o'r awdurdodau lleol yn gweithio o bell. Mae'r newid hwn wedi gweld arbedion o ran teithio ac ynni. Mae'r effaith hir dymor yn debygol o weld gostyngiad mewn anghenion gofod swyddfa cyffredinol. Adroddodd Cyngorau am gynnydd mewn llythrennedd digidol ar draws eu sefydliadau gan gynnwys ymysg aelodau etholedig.
 - Mae Awdurdodau Lleol wedi gweld dulliau traddodiadol o dalu a chysylltu â'r Cyngor (fel wyneb yn wyneb mewn Swyddfeydd Gwasanaeth i Gwsmeriaid) yn newid i wasanaeth ar y ffôn neu ar y we. Mae rhai cyngorau wedi defnyddio cardiau Swyddfa'r Post i gasglu rhenti tai gan denantiaid. Mae hyn yn wedi lleihau'r gwaith o drin arian parod.
 - Mae'r defnydd o beirianwaith i gyflymu'r newid mewn diwylliant wedi cynyddu. Mae technoleg wedi galluogi staff ac aelodau etholedig i gynnal cyfarfodydd a thrafodaethau heb yr angen i deithio i leoliad penodol. Mae'r gostyngiad mewn amser teithio wedi golygu arbedion, gostyngiad yn yr effaith garbon, a gwell cynhyrchiant.
 - Ar ôl y cyfnod clo, cafodd gwasanaethau fel Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref a Llyfrgelloedd eu hail agor at ddefnydd y cyhoedd drwy systemau archebu ar-lein, oedd yn rheoli mynediad yn effeithiol a diogel. Mae rhai cyngorau yn symud i gatalogau llyfrgell electronig fel y gall trigolion gael mynediad diogel at wasanaeth. Mae gwasanaethau llyfrgell digidol wedi eu gweithredu yn llwyddiannus iawn ac mae cyngorau yn bwriadu darparu gwasanaeth 'clicio a chasglu' yn barhaol.

- Mae'r defnydd o dechnoleg AI wedi ei gyflymu i gynnal gwasanaethau drwy ryddhau adnoddau mewn gofal rheng flaen yn ogystal â meysydd gweinyddol, drwy wneud prosesau'n awtomatig.
 - Mae'r gweithlu wedi arddangos hyblygrwydd sylweddol, o gefnogi pryddau ysgol am ddim i weithredu Profi, Olrhain a Diogelu. Seiliwyd y broses o adleoli er mwyn cefnogi gwasanaethau hanfodol gan gytundebau a wnaed gydag Undebau Llafur. Ers dechrau'r pandemig, penderfynodd un cynghorydd gludo Pryddau Ysgol Am Ddim i gartrefi'r holl ddisgyblion oedd yn gymwys am Bryddau Ysgol Am Ddim. Bu hyn yn gymorth i gartrefi diamddiffyn, ond bu hefyd o fudd i fusnesau lleol. Fe ddangosodd y broses sut roedd yr holl weithlu yn cefnogi'r gymuned leol.
 - Mae un cyngor yn adrodd fod sefydlu cynllun ymgysylltu a chefnogaeth gymunedol ddwys a gwerthfawr i'r rheini oedd yn gwarchod eu hunain (ac i'r rheiny oedd angen cymorth hefyd) wedi cynhyrchu adborth a dealltwriaeth cymunedol gwerthfawr. Bydd hyn o gymorth i siapio eu blaenoriaethau yn ystod y cam adfer a thu hwnt.
 - Mae gwneud defnydd o gyfarfodydd ar-lein ar gyfer Cynadledau Amddiffyn Plant wedi bod yn ddatblygiad cadarnhaol. Mae un cyngor yn nodi ei fod wedi gallu cyrraedd cworwm o 100% yn gyson sydd yn golygu cyfarfod llawer mwy effeithiol i ddiogelu plant.
 - Yn sydyn, fe sefydlodd Cynghorau ganolfannau gofal plant sefydledig er mwyn cefnogi'r rheiny oedd yn gweithio ar y rheng flaen, yn ogystal â'r plant mwyaf diamddiffyn, roedd y ddarpariaeth hon dros saith diwrnod yr wythnos, a thrwy gydol y gwyliau ysgol. Cyflwynodd un cyngor 'dîm o amgylch y ganolfan' er mwyn darparu mynediad anffurfiol at broffesiynau penodol, bu'r model aml-asiantaeth hwn mor llwyddiannus nes ei fod wedi parhau.
 - Mewn un cyngor, mae Wardeiniaid Tai Gwarchod wedi cael gliniaduron. Bydd hyn yn lleihau faint o waith papur sydd yn rhaid ei gwblhau a'i gasglu. Bydd hefyd yn rhyddhau amser i Uwch wardeiniaid sy'n gorfod ei gasglu at ei gilydd a'i wirio yn fisol.
54. Does dim amheuaeth fod ymdopi â'r pandemig wedi bod yn hynod o heriol i awdurdodau lleol, ond mae cynghorau yn adrodd fod rhai o'r newidiadau sydd wedi digwydd yn ystod y pandemig yn cael eu hymgorffori i ffordd barhaol o weithio. Bydd

hyn yn gweld ffocws ar wella darpariaeth gwasanaeth, gwella lles staff, a manteisio ar welliannau cynhyrchiant.

Pwysau Craidd yn y Tymor Canolig

55. Mae Ffigur 2 isod yn crynhoi'r pwysau gwariant ar gyfer llywodraeth leol yn seiliedig ar ein model sy'n arfer defnyddio ffurflenni a gasglwyd yn ganolog fel y gwaelodlin ac yna'n cyfrifo'r hyn rydym yn ei wybod am bwysau dros y 3 blynedd nesaf. £279 miliwn yw pwysau'r cyfanswm gwariant ar gyfer 2021-22 sydd yn uwch nac mewn blynyddoedd blaenorol, sy'n adlewyrchu'r setliadau tâl uwch. Pwysau gweithlu na ellir ei osgoi yw 64% o hyn. Erbyn 2023-24, amcangyfrifir y bydd yn cynyddu i £822 miliwn, ac y bydd pwysau gweithlu (£507 miliwn) yn uwch na phwysau demograffig a phwysau chwyddiant eraill ynghyd (£315 miliwn).
56. Mae'r pwysau ar gyfer y flwyddyn nesaf yn agos iawn â'r data mae'r 22 awdurdod wedi ei ddarparu drwy'r Arolwg Adolygiad O Wariant. Gyda'i gilydd mae hyn yn dod i £274 miliwn, felly tua £5 miliwn yn llai na mae'r modelu'n ei awgrymu.

Ffigur 2: Pwysau cronol hyd at 2023-24, yn ôl thema, £miliwn

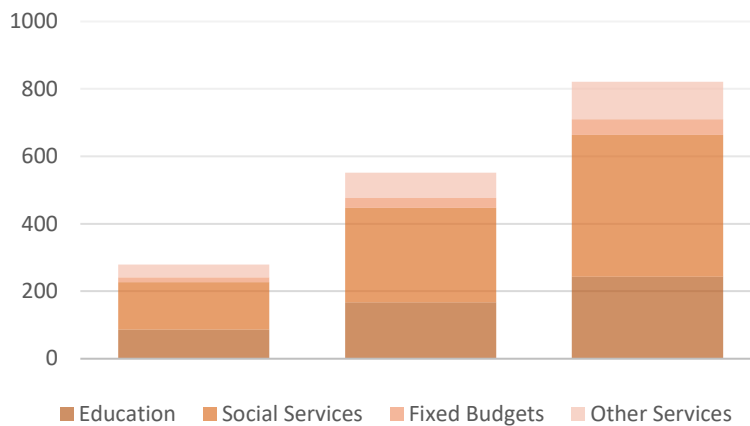
Ffynhonnell: Amcangyfrifon sylfaen: Adenillion Gwariant Refeniw Gwirioneddol a Chyfrif Refeniw (2019-20 i 2020-21)

57. Mae Ffigur 3 isod yn dangos bod cyfran uwch o bwysau yn y dyfodol yn dal i gronni yn y gwasanaethau mwy. Yn gryno, y prif nodweddion yw:

- Pwysau ychwanegol o £140 miliwn ar gyfer gofal cymdeithasol yn 2020-21 yn dod yn £420 miliwn erbyn 2022-23, sydd yn gyson gyda'r astudiaeth sydd heb ei chyhoeddi gan LE Wales a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru (dylai hwn ddarparu amcangyfrifon mwy cywir).
- Mae pwysau ar ysgolion yn llai gan gynyddu o £87 miliwn i £244 miliwn dros yr un cyfnod. Eto, mae'r amcangyfrifon hyn yn unol â'r rheiny sydd yn cael eu cydnabod yn y gwaith a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae'r [adroddiad](#) gan Luke Sibieta yn amcangyfrif y bydd chwyddiant gweithlu (addysgu and a staff nad ydynt yn addysgu) rhwng 6.4% a 8.4% dros gyfnod o dair blynedd.
- Mae elfennau sefydlog o'r gyllideb – cyllid cyfalaf, ardollau gwasanaeth tân a Chynllun Gostyngiad Treth y Cyngor – yn cynyddu o £15 miliwn i £46 miliwn erbyn diwedd y cyfnod.
- Y gwasanaethau anstatudol sy'n weddill, sef rhai o'r rhai amlycaf a'r rhai mwyaf gwerthfawr i gymunedau a'r rhai sy'n gwneud cyfraniad cadarnhaol at

les pobl, yw'r rhai sydd mewn mwyaf o berygl a dyma'r rhai sydd wedi dioddef fwyaf o galedi ariannol hyd yma.

Ffigur 3: Pwysau cronrol hyd at 2023-24, yn ôl gwasanaeth, £miliwn

Ffynhonnell: Amcangyfrifon sylfaen: Adenillion Gwariant Refeniw Gwirioneddol a Chyfrif Refeniw (2019-20 i 2020-21)

58. Yn olaf, er bod y rhan fwyaf o'r papur hwn wedi ymdrin â gwariant refeniw, ni ddylid anghofio pwysigrwydd buddsoddi cyfalaf. Mae Llywodraeth Leol wedi croesawu'r cyllid cyfalaf ychwanegol sydd wedi'i ddarparu dros y blynyddoedd diwethaf i ariannu cludiant, ysgolion, tai ac isadeiledd lleol arall. Fel mewn blynyddoedd diweddar, yn y pen draw, hoffem i lefelau gwariant cyfalaf llywodraeth leol ddychwelyd i lefelau 2009-10.

59. Mae Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol wedi cyhoeddi cynllun deg pwynt i ariannu ymateb Cymru i'r argyfwng hinsawdd. Fel mae'r Comisiynydd yn ei nodi, mae gwariant Llywodraeth Cymru ar ddatgarboneiddio yn y cyllidebau presennol ac yn y gorffennol wedi bod oddeutu 1%, a bellach nid yw hyn yn hanner digon i ariannu heriau argyfwng hinsawdd. Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod uchelgais i'r sector cyhoeddus i fod yn garbon niwtral erbyn 2030. Gall llywodraeth leol fod yn rhan allweddol o helpu i gyflawni'r nodau hyn ond bydd angen adnoddau digonol os yw am allu mynd i'r afael â'r her.

60. Ar ôl COVID, fel rhan o'r adferiad, byddwn yn parhau i frwydro am gyfres o raglenni cydlynus, dros Gymru gyfan, o fuddsoddiad mewn gwasanaethau awdurdodau lleol. Nodwyd manylion y pecyn ysgogi economaidd mewn llythyr i Weinidogion yn ôl ym mis Gorffennaf. Gyda chyllid Llywodraeth Cymru, gallai awdurdodau lleol fenthyl a buddsoddi mewn sawl rhaglen gyfalaf sylweddol. Gallai'r rhain gyfrannu, yn gyflym ac yn sylweddol i becyn ysgogi economaidd ehangach, gan helpu i wella perfformiad a chanlyniadau mewn perthynas ag ystod o amcanion polisi a rennir pwysig eraill hefyd. Byddant yn helpu i barhau gyda ac adeiladu ar newidiadau cadarnhaol, trawsnewidiol sydd eisoes wedi cael eu cyflwyno i'r gwasanaethau hyn mewn ymateb i COVID 19.

61. Llywodraeth leol sydd yn y sefyllfa orau i ddarparu gwell cludiant, tai, prosiectau ynni adnewyddadwy a datrysiadau sy'n seiliedig ar natur. Llywodraeth leol sydd hefyd yn y lle gorau i sicrhau bod datgarboneiddio'n egwyddor ac yn sbardun allweddol i benderfyniadau o fewn y system gynllunio, prosesau caffael y sector cyhoeddus a buddsoddi dros £17 biliwn o asedau cronfa bensïynau'n gyfrifol.

Casgliad

62. Yn adroddiad llynedd i'r Is Grŵp Cyllid, daethpwyd i'r casgliad fod Awdurdodau Lleol wedi bod yn weddol gryf, er y cyfnod hir o ostyngiadau gwirioneddol mewn cyllideb. Mae heriau eleni yn rai gwaeth o lawer oherwydd effaith ddigynsail COVID-19.
63. Mae'r cymorth sylweddol gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn, yn ogystal â dull gweithredu yn seiliedig ar weithio mewn partneriaeth wedi darparu parhad gwasanaeth sylweddol mewn cyfnod o argyfwng. Fodd bynnag, bydd angen setliad teg ar gyfer 2021-22 er mwyn osgoi toriadau dwfn o fewn meysydd allweddol llywodraeth leol fel nad yw cynghorau ond yn parhau i chwarae rôl allweddol drwy ddarparu cymorth parhaol, ond hefyd yn arwain y cam adfer ar gyfer ein cymunedau wrth i ni ddychwelyd i sefyllfa fwy arferol.

AM RAGOR O WYBODAETH, CYSYLLTWCH Â

Jon Rae, Cyfarwyddwr Adnoddau, CLILC.

jon.rae@wlga.gov.uk

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Tŷ Llywodraeth Leol

Rhodfa Drake

Caerdydd

CF10 4LG

Ffôn: 029 2046 8600

	The Welsh NHS Confederation response to the Finance Committee's scrutiny of the Welsh Government's 2021-2022 Draft Budget proposals.
Contact:	Callum Hughes , Policy and Public Affairs Officer Callum.Hughes@welshconfed.org
Date:	November 2020

Introduction and background

1. The Welsh NHS Confederation welcomes the opportunity to respond to the Finance Committee's scrutiny of the Welsh Government's 2021-2022 Draft Budget proposals.
2. The Welsh NHS Confederation represents all the organisations that make up the NHS in Wales: the seven Local Health Boards, three NHS Trusts and Health Education and Improvement Wales (HEIW). We also host [NHS Wales Employers](#).
3. Since the beginning of March, our priority has been supporting and representing our members to respond to COVID-19. Our engagement with members has focused on the active support of Executive Director Peer Groups' response to COVID-19, including NHS Chairs, Chief Executives, Assistant Medical Directors and the Workforce and Organisational Development (W&OD) Directors.
4. In addition to supporting our members, we have been working closely with partners across the health and care system to ensure we provide a 'whole system' perspective. Throughout this time, we have continued to engage and work with our stakeholders, including Royal Colleges, WLGA, third sector and social care organisations, to respond to the pandemic so that we can highlight any issues and offer potential solutions to the Welsh Government.
5. In September 2020, the Welsh NHS Confederation published our Senedd election briefing, [Valuing, Engaging and Delivering: A health and care system for future generations](#), which sets out a number of key calls for the next Welsh Government. The briefing was developed following extensive engagement with our members and called for the next Welsh Government to develop a 5-year investment plan in service change to reshape the NHS estates and infrastructure, including digital, making them more sustainable, reducing carbon emissions and maximising public assets. While recent increases in funding to respond to the pandemic have been welcomed, finances remain extremely tight. This will continue to be the case as demand on the NHS and social care continues to grow, the costs of providing care increase and the impact of a potential economic recession following the COVID-19 pandemic is felt by Welsh communities.
6. Our response has been developed through engaging closely with NHS Wales Executive Directors of Finance and Assistant Directors of Finance.

What, in your opinion, has been the impact of the Welsh Government's 2020-21 budget including recent funding related to COVID-19?

7. The Welsh Government 2020/21 budget provided additional support to NHS Wales in recognising the need to stabilise the health system. In response to the COVID-19 pandemic and its impact on NHS Wales finances, the Welsh Government has provided significant additional financial support which has supported Health Boards and NHS Trusts as they continue to respond to the challenges that face the health and social care system, including the financial challenges.
8. NHS Wales organisations welcomed the additional growth funding provided by Welsh Government in the 2020/21 budget as well as the additional support to cover the Agenda for Change pay deal. This has provided the opportunity for NHS Wales organisations to stabilise or improve their financial positions. The pay deal has also been particularly important in terms of supporting the recruitment and retention of NHS staff at a time when the demand on the NHS Wales workforce has increased.
9. Service transformation was further supported in the 2020-21 budget with the directed financial allocation for primary care clusters and the additional ring-fenced funding for mental health services and Regional Partnership Boards (RPBs).
10. Cross border funding provided to Health Boards allowed for the stabilisation of funding streams with providers in England, which maintained long-standing care pathways for patients.
11. The funding has enabled many Health Boards and Trusts in Wales to implement changes to support innovative service models by joining up and integrating services across sectors and shifting services upstream and taking a preventative approach to design and delivery.
12. The additional funding has also supported financial sustainability with more NHS organisations managing to operate within their resource limits, with the forecast deficits reducing in a year when continued strain has been placed on NHS Wales services and their associated costs.
13. Clearly, the COVID-19 pandemic has since significantly affected this position. NHS Wales organisations welcomed the Welsh Government's decision, announced on the 7th July 2020, to write off the £470 million of strategic cash support owed by four NHS Wales organisations since 2014. This decision has provided these organisations with greater certainty, supporting them to focus on the immediate challenges brought about by the COVID-19 pandemic while also planning for the future.
14. NHS organisations welcomed the additional funding allocated to the NHS and social care to support the response to the pandemic. Under the First Supplementary Budget tabled in May, £2.4 billion was allocated to health and social services to support the response to COVID-19, bringing the total allocation to the health and social services budget to over £9.4 billion (£9,439,762,000). Under the Second Supplementary Budget, which was laid in the Senedd by the Minister for Finance and Trefnydd on 20th October, this allocation increased to over £10.3 billion (£10,341,215,000), an increase of over £900 million. The increased

allocation includes an £800 million stabilisation package, which was announced in August, to help NHS Wales organisations respond to and recover from the COVID-19 pandemic.

15. NHS Wales organisations welcomed the additional funding provided by the Welsh Government. The funding has been used primarily to tackle challenges in the following areas:
 - COVID surge
 - Field hospitals to provide increase in capacity – set up and decommissioning
 - Additional pay costs
 - The ‘Test, Trace, Protect’ programme
 - Mental health support
 - Care homes
 - Primary care
 - Cross-border impacts on activity flow
 - Personal protective equipment (PPE)
 - Independent sector hospital support for elective sustainability
 - Increased ability to enable collaborative and mobile working underpinned by digital and accelerated 365 roll-out programmes.

16. The additional funding has allowed Health Boards and Trusts in Wales to amend their forecast for 2020/21. However, the forecast remains fluid in terms of COVID-19 response requirements for future months and the impact on the delivery of savings.

17. The NHS in Wales response to COVID-19 created a need to radically rethink and accelerate the way the service interreacts with patients and deliver care. The Welsh financial response has been supported by upscaling, accelerating and adopting new digital solutions, capitalising on the data, software and functionality that already existed but which now incorporates greater flexibility and reporting. The ability of the Welsh Government to adopt agile and front-footed approaches to funding, especially with digital solutions, supported the delivery of a new national and functional ‘Test Trace Protect’ solution in record time and minimal cost. The investment in the National Data Resource (NDR) in 2019/20 and expertise has helped support this process. However, it has also highlighted the need for increases in digital investment around system integration, design space and an accelerated move to cloud platform.

18. The delivery of savings remains a challenge across Health Boards and Trusts in Wales and a significant proportion of planned recurring savings assigned to improve the underlying position are currently not forecast for delivery in 2020/21. Therefore, further efficiency savings are required to help secure financial sustainability and support service and quality improvements going forward.

19. Short term opportunities to secure further savings in 2020/21 will continue to be progressed, noting the challenges presented by the current operating environment and COVID pressures. These discussions will also inform savings for 2021/22.
20. Opportunities will continue to focus on improving the efficiency of services; providing a safe, secure and healthy NHS estates environment; and the effective use of resources.

How do you think Welsh Government priorities for 2021-22 should change to respond to COVID-19?

21. The 2020/21 budget provided NHS Wales with sufficient resources to stabilise and sustain services.
22. The COVID-19 stabilisation-funding package for the NHS has brought financial stability for 2020/21. However, the recurrent impact of ongoing costs associated with PPE, field hospitals, the 'Test, Trace, Protect' programme, the negative impact on Health Boards' underlying positions and the need to recover planned care activities in 2021/22 will significantly impact individual Health Board financial stability for 2021/22.
23. For 2021/22, Health Boards and NHS Trusts in Wales would like to see funding levels that support the COVID recovery in the future. However, these funding levels also need to reflect the impact on individual organisations' underlying positions. That said, NHS Wales organisations are acutely aware that increased funding in 2021/22 will be subject to many competing demands. Cost pressures across the public sector, and the implications of managing those pressures, are recognised in the context of existing resource constraints, a forecasted economic downfall as a result of the COVID-19 pandemic and the potential of a no-deal Brexit (or an agreement that fails to adequately protect the UK and Welsh economies). Wales needs clarity on the structures and governance arrangements that will replace EU Structural Funds – funds where Wales has historically received, proportionally speaking, the most financial support of all four UK nations. It is important that the NHS receives as much clarity as possible, as soon as possible, about how much Wales will receive, how it will be targeted and how it will be administered.
24. COVID-19 has highlighted the opportunities across the health and care system that are afforded by digital technology. It's availability, dependency, access, resilience and security are now essential to ensure the continuity of services and NHS organisations are committed to building on the progress made. The Track and Trace system has demonstrated the art of delivering a minimal product on a national scale safely, quickly and efficiently. There are future opportunities to accelerate the shift to data driven, value-based and locally delivered models of care. It is important that the Welsh Government's investment priorities in 2021-22 include a significant digital aspect. This means safeguarding and developing the infrastructures that NHS Wales organisations have already developed nationally and locally, but also ensuring that transformations in patient pathways continue to

support not only the COVID-19 recovery, but also the transition more generally to a healthier Wales.

25. NHS Wales organisations also recognise that partners across the public sector are facing acute financial challenges due to COVID-19. To enable health and wellbeing systems to operate effectively, the whole system needs to be appropriately resourced, including social care. Some of the lessons we've learned from COVID-19 pandemic to date provide us with an opportunity to focus more specifically on areas that need to operate at a higher performance level and optimise the use of public funds. This means having a greater focus on health protection and prevention, improved digital technology, and the need to recruit and maintain a workforce that has the experience, capacity and skills to meet the challenges of the future.
26. NHS Wales organisations note that the Welsh Government will announce the outline and detailed draft Budgets in December 2020. It is anticipated that, due to the ongoing uncertainty, Health Boards will be required to submit a one-year Operational Plan for 2020/21 only. The ability to plan for more than one year will depend on robust and sustainable service and workforce plans, and this will continue to be the case while the system continues to address the immediate challenges when responding to COVID-19.
27. Until NHS Wales organisations have an indication on the planning assumptions for 2021/22, the extent to which any additional financial resources will be available to NHS organisations remains unclear. While we appreciate the difficulties the Welsh Government face in outlining their detailed draft Budget for 2021/22 due to the UK Government's Comprehensive Spending Review being delayed until the 25th of November, an early indication of what these assumptions might be would be hugely beneficial and helpful to NHS organisations. This would support organisations on an individual level to confirm their resource planning assumptions, and where necessary, make refinements.
28. In particular, the need to sustain the 'Test, Trace, Protect' programme and the roll-out the COVID-19 vaccination programme will have a significant financial impact on NHS Wales organisations. NHS Wales organisations will continue to engage in an ongoing dialogue with the Welsh Government as these developments progress. Until NHS Wales organisations receive clarity from the Welsh Government around what the financial position over the next 12 months is likely to look like, the priority must be to stabilise the system as much as possible and ensure that individual organisations can deliver as many essential services as possible.
29. Finally, the NHS Wales Education Commissioning and Training Plan for 2021/22 has been submitted for consideration by the Welsh Government. The plan proposes to continue the increase in the number of students and trainees across a range of professional groups and identifies the workforce need to do so. The plan also identifies the cost of providing the additional training and the resources

required in total for each of the three years of the plan. Increasing investment in student training and staff education not only provides a financial benefit to the health system - the benefit to patient experience, quality and continuity of care, a reduction in complaints and adverse incidents are also well-recognised as key benefits of investing in a system that is less reliant on temporary staff.

30. Health Education and Improvement Wales (HEIW) has undertaken work which shows that investing in additional nurse student placements can be repaid in a little over a year of those students graduating and working within the health system and social care system in Wales through reducing reliance on agency staff. It is also evident that investment in educating and training existing staff to acquire new skills and expertise is essential to support NHS Wales' drive to deliver new ways of working and adopt innovative technology, both to support the sustainability of the system, but also to support patients to maintain physical and mental wellbeing at home. This is of particular relevance given the immediate and medium-term challenges brought about by the COVID-19 pandemic, including rehabilitation.

How financially prepared is your organisation for the 2021-22 financial year, and how can the budget give you more certainty in planning and managing budgets given the ongoing volatility and uncertainty?

31. Whilst NHS Wales organisations welcome the additional funding provided by Welsh Government, there is a concern that the ongoing impact of the COVID-19 pandemic will significantly hinder NHS organisations' ability to recover services, shift the focus to achieving sustainability and delivering transformation.
32. Investments planned to support patient services as part of medium term plans have been redeployed to manage the COVID-19 pressures and this deferment will have an impact on future delivery, recognising that the pandemic has acted as a catalyst for change in some circumstances e.g. digital and agile working. These changes need to be consolidated and capitalised upon to maintain the good practice for patient care.
33. It is also difficult to assess the extent to which ongoing costs associated with new services, such as the 'Test, Trace, Protect' programme, will impact individual organisations' financial positions. While the roll-out of the programme has been a standout example of how effectively NHS organisations can work with local government partners, and wider partners, to deliver national programmes at scale and pace when required, uncertainty around how this will impact organisations' financial positions in the long-term remains.
34. As operational services focus rightly on meeting the challenges brought about by the COVID-19 pandemic, particularly with regard to the impact on the NHS Wales workforce, it will be challenging to focus attention on the delivery of transformational services. The delivery of savings will remain a challenge across NHS Wales organisations. As a consequence, the underlying financial position across NHS Wales as a whole will remain a significant challenge.

The Committee would like to focus on a number of specific areas in the scrutiny of the budget, do you have any specific comments on any of the areas identified below, particularly in light of the COVID-19 situation and how these should be reflected in the 2021-22 budget?

Value-Based Healthcare

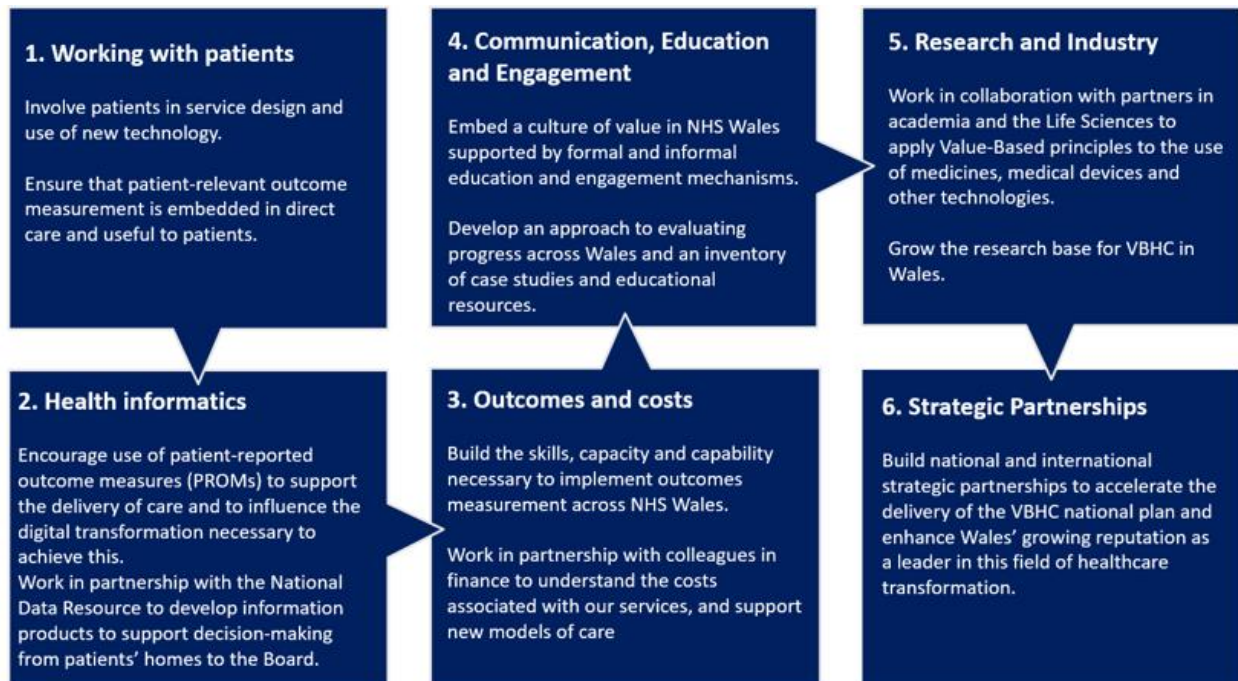
35. According to the vision put forward by the Welsh Government in '[Putting Value at the Centre of Health and Care in Wales: A Three Year Action Plan 2019 -2022](#)', the vision for value-based healthcare in Wales is to:

“Seek to improve the health outcomes that matter most to the people in Wales.

“We will support this by asking people about their outcomes and creating a data-driven system which seeks to provide the timely information to citizens, clinical teams and organisations to inform the decision-making that leads to those outcomes in a way that is financially sustainable.”

36. While NHS Wales organisations will strive to achieve these vision aims, the 2021/22 financial year is certain to be one of sustaining core services and recovery.

37. The diagram below sets out the National Action Plan for Value-based Healthcare. NHS Wales organisations are committed to delivering on this plan, which as the headings suggest, will require a multi-pronged approach that engages the entire health and social care system.

38. Preventative spending competes with immediate care cost pressures to support patients. The shift to increasing preventative spending therefore needs to be supported with very clear evidence and data to demonstrate a cause and effect relationship between these competing factors along with a clear impact timeframe. This will provide confidence to the public and patients of Wales that the improved future health state is worth investing in now in comparison with short term investment in treatments. NHS Wales organisations are committed to delivering on the vision set out in the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 too, which supports new ways of working across the health and social care system and acts as a framework for considering how the impact of decisions made in the here and now will likely impact the health and wellbeing of future generations.
39. There are a number of ways in which NHS organisations can support the sustainability (which is both an immediate and future risk) of the system through adopting the value-based healthcare approach and continuing to align with the principles within the Well-being of the Future Generations Act. The following paragraphs will outline some of these approaches.
40. Firstly, there is a need to promote, on all levels, a data-informed approach to allocating resource to where it will most improved outcomes e.g. through targeted investment in prevention of adverse outcomes. Given that most adverse outcomes are driven by inequalities in health, this will require disproportionate investment in essential prevention, diagnostic, and support services in less advantaged communities.
41. Secondly, through a data-informed and evidence-based approach, there needs to be a willingness to ensure that low value interventions do not resume in Wales.
42. Thirdly, there is a need to support new models of care across the system, particularly in light of the COVID-19 pandemic. Emerging evidence from the ways in which the pandemic has been managed in Wales, and elsewhere, demonstrates that achieving meaningful digital communication with patients receiving care is a vital part of delivering these new models. Targeted, effective investment in digital technology that centres around the patient not only enables the healthcare system to engage with patients about the outcomes that matter most to them – it also supports flexible access to services that reduce face-to-face contact, which in the medium to long-term, could lead to achieving greater sustainability across the system. Investment in this space also supports cross-sector working in ways that make a positive contribution to health and wellbeing e.g. education.
43. NHS Wales organisations are clear that the increased number of patients waiting for NHS treatment cannot be addressed in traditional ways or, arguably, by individual organisations. Therefore, a combination of radical new approaches to meet patient need should be considered. Firstly, new models of care need to be implemented across the system, as highlighted in the previous paragraph. Secondly, value-based principles would suggest that separating elective care from

unscheduled care at a regional level would enable targeted and more sustainable investment towards tackling the backlog without creating adverse outcomes across the health and care system.

44. Finally, the response from NHS Wales organisations to the challenges of the pandemic serve to demonstrate that the system can respond quickly and effectively to challenges when the resource framework supports the direction of travel and organisations and aiming to achieve the same outcomes. From intensive care units to ambulance crews, staff across the system are working in different ways to keep people safe and keep non-COVID services open. In many cases, this has been achieved through an increased use of digital technology and establishing new partnerships across the public sector that support population wellbeing. The NHS is clear: when the financial and resource backing is there, the NHS can evolve quickly and effectively to respond to the challenges it faces.

Digital

45. As highlighted within our recent briefing, [Transforming NHS Wales services through digital developments](#), since the beginning of the pandemic, digital services have supported the delivery of safe, person-centred care and enabled faster clinical decision-making across the system. NHS Wales organisations are committed to building on these developments as the system shifts to a post-pandemic environment, but this will require additional investment.
46. Developing and enhancing the digital architecture in a way that supports people to maintain their independence also underpins the value-based healthcare transformation process by increasing opportunities for involving patients in service design and supporting a culture of value across the NHS.
47. It is worth noting also that in 2021 a new Special Health Authority will be established, Digital Health and Care Wales. The organisation will cement the importance of digital innovation across the NHS and strengthen governance and accountability arrangements through the appointment of an independent Chair. NHS Wales organisations support the establishment of the new organisation but recognise that there remain a number of areas of uncertainty. For example, it is not clear how the new organisation will discharge its supplier responsibility to customer organisations. Moreover, given that the consultation document, which is currently open for responses, proposes that the new organisation will have a supplier/service provider role alongside a responsibility as a regulator, this has the scope to create confusion in terms of accountability and autonomy, not only in relation to the new organisation, but also in relation to how this aligns with existing structures on a Health Board/Trust level.

Social care

48. It is not possible to consider the long-term future of health and social care in Wales without considering the issue of how, and to what level, the social care system should be funded in the future. We need to work towards achieving a consensus

that the NHS and social care services are interdependent. Care home sector stability is vital to our health and care system. In recent years, there have been significant pressures around capacity and demand for care services and COVID-19 has exacerbated this problem.

49. The pandemic has once again demonstrated the need for a new settlement for social care and highlighted the critical role the sector plays in the delivery of health and care services. The challenges facing social care services include vulnerabilities in funding and market stability, the increased demand on the sector, growing unmet need, staff vacancy issues, contingency planning and the need for consistent standards and quality measures between health and social care. For the future sustainability of the health and care system, it is vital that social care is reformed to ensure a sustainable social care system, backed up by long-term funding.
50. NHS Wales organisations support an approach to further protect funding for preventative measures that recognise the importance of improving population health outcomes and sustainability of services in the longer term. Some examples of how this could be enacted include:
- Providing Local Authority allocations that are ring-fenced for social care funding to support system wide health and wellbeing sustainability, this could be expanded to elements of education and housing budgets as appropriate; and
 - Setting a nominal proportion of health and social care funds which should be spent on preventative activities and to hold spending bodies to account for the use of these monies. In this approach, the variation in underlying need for preventative activities is taken into account in the allocation formula.

NHS Wales as an employer and economic player

51. It must also be recognised that the impact the NHS has on people's health and wellbeing extends well beyond its role as a provider of treatment and care. As large employers, purchasers, and capital asset holders, NHS Wales is well-positioned to use its spending power and resources to address the adverse social, economic and environmental factors that widen inequalities and contribute to poor health. It is for this reason that NHS Wales should be considered an 'anchor institution'. The term usually refers to large, typically non-profit organisations whose long-term sustainability is tied to the wellbeing of the populations it serves. For example, NHS Wales organisations are often the largest employers in local areas, with nearly 100,000 people employed by the NHS in Wales. As the link between employment and wellbeing is so well-established, increasing the amount of hiring an NHS organisation does locally may be an opportunity to increase the impact that it has on the wellbeing of local communities.
52. In addition, NHS Wales is a key purchaser of goods and services, and a capital estate holder and developer. Both of these functions mean that NHS Wales, directly or indirectly, has an impact on the conditions and wellbeing of workers that are not employed directly in the health and social care sector. We would emphasise

that the NHS needs to be viewed in this way, as a force for good for economic regeneration, so that it can best support population health and play a key role in keeping the Welsh population happy, active and healthy.

Conclusion

53. Healthcare, and reducing health inequality and maintaining people's mental health and wellbeing, should be at the heart of the Welsh Government's draft budget. NHS Wales organisations do not underestimate the significant challenges of public service budget-setting in a time of unprecedented challenges as a result of the COVID-19 pandemic. Health Boards and Trusts across Wales are committed to doing the very best they can to deliver high-quality, timely and safe care to the people of Wales. Our members also recognise the importance of improving population wellbeing by supporting an environment that enables people to maintain good physical and mental health for as long as possible. Finally, we need to emphasise the importance of working with partners across the public sector so that we may rise collectively to the challenges we face.

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Welsh Government Draft Budget proposals for 2021-22

Written Response to Finance Committee Call for Information

Written response to Finance Committee Call for Information: Welsh Government Draft Budget 2021-22

03 DECEMBER 2020

1. Introduction

- 1.1 The Finance Committee of the Welsh Parliament is seeking information to inform their scrutiny of the Welsh Government's 2021-22 Draft Budget proposals. This written response draws upon Wales Fiscal Analysis' *Welsh Budget Outlook 2020* report, published by Cardiff University's Wales Governance Centre on the 3 December 2020. The full report can be found [here](#).
- 1.2 This written response contains an update on the Welsh Government's Covid-19 response in 2020-21 to date, analyses the implications of the UK Government's Spending Review 2020 for the Draft Budget 2021-22, and discusses some of the choices facing the Welsh Government.

2. Welsh Government's Covid-19 response to date

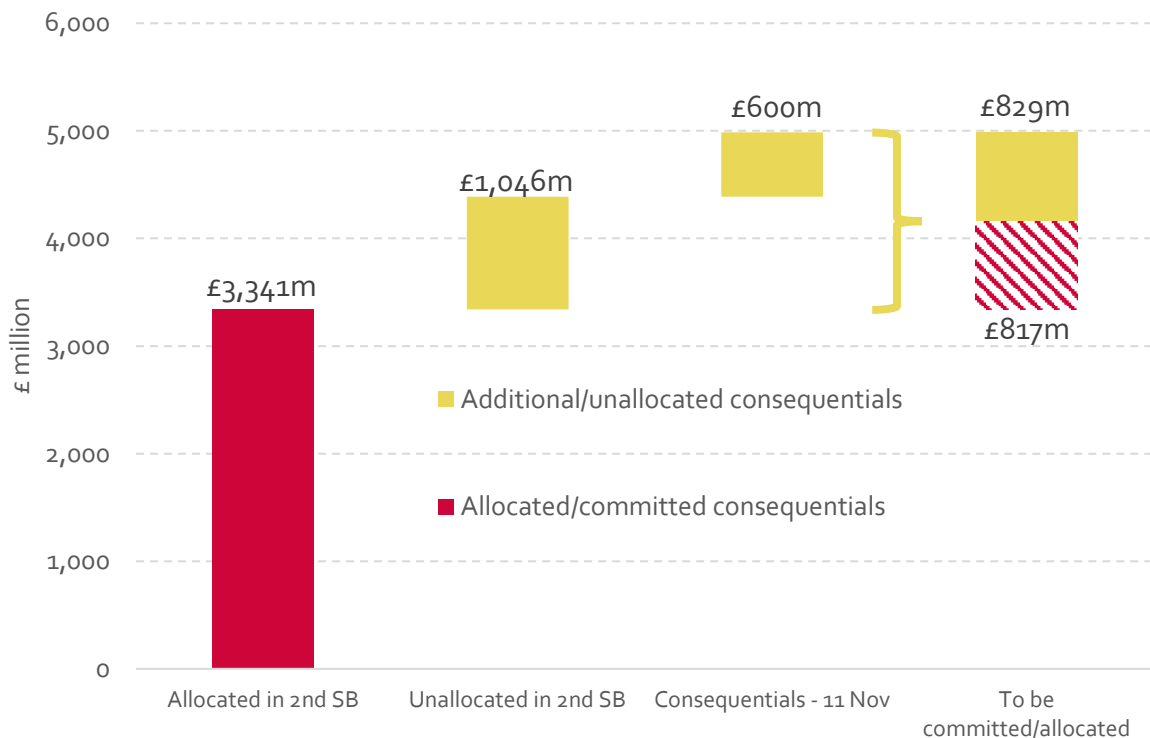
- 2.1 Since March, the size and composition of the Welsh budget for 2020-21 has changed dramatically, growing by over a quarter relative to Final Budget plans.
- 2.2 Available funding for the Welsh Government's Covid-19 fiscal response amounts to £5.6 billion, funded mainly by a funding guarantee from the UK government, repurposed funding from the European Union and reprioritised funding from within the budget.
- 2.3 The Welsh Government has so far allocated £4 billion of this funding in two supplementary budgets. The largest allocations have been made to the Health and Social Services budget (£1.4 billion) and the Economy and Transport (£1.5 billion).
- 2.4 Spending announcements not yet included in supplementary budgets include the £320 million Covid-19 Reconstruction Fund and a £340 million increase in support for businesses through the Economic Resilience Fund, to support businesses affected by tougher restrictions being introduced in December. This suggests Welsh Government support for businesses this year in grants and reliefs will equate to approximately £2 billion.
- 2.5 Taking recent commitments into account, it seems plausible that around £829 million of the Welsh Government's Covid-19 allocation remains uncommitted at this point. **Figure 1** shows how much of the Welsh Government's £5 billion funding guarantee remains uncommitted at

this stage. However, there is significant uncertainty around this number, as it is not possible to determine whether all funding announcements are entirely additional or if they will be funded from within existing allocations.

- 2.6 The Welsh Government has provided timely and detailed information on Welsh Government Covid-19 spending commitments this year, through two supplementary budgets over 6 months. When publishing its Draft Budget for 2021-22, the Welsh Government should again set out its spending commitments for 2020-21, to aid scrutiny of its plans for 2021-22.

Figure 1

The £5 billion COVID-19 funding guarantee for the Welsh Budget for 2020-21

Source: Welsh Government 1st Supplementary Budget 2020-21 (2020); Welsh Government 2nd Supplementary Budget 2020-21 (2020); and authors' calculations. Note: Unallocated totals do not include unallocated fiscal resource already in Final Budget plans; consequentials from UK Government March 2020 Budget and funding found from within Welsh budget not included. Committed funding estimates only based on available information and Welsh Government announcements.

- 2.7 The size of the uncommitted funding in the Welsh budget partly reflects the late revisions to the UK government's funding guarantee to the Welsh Government. It also reflects the unprecedented uncertainties the Welsh Government faces in planning its budget this year. Even in 'normal' years, it is not uncommon for around 2%-5% of the budget to be unallocated until the usual 2nd Supplementary Budget in February.

- 2.8 This year, the cost and demand pressures for public services over the remaining months of the financial year are even more uncertain. Pressures will depend on several factors, from the severity of future waves of Covid-19, the potential roll out of a vaccine over coming months, alongside recurring winter pressures on services. The economic context and the need for

further support for businesses this year is also highly uncertain. Future periods of tight public health restrictions would need to coincide with more grant funding for affected businesses. These uncertainties are amplified by inflexible budgetary arrangements currently in place (discussed in section 5).

3. Impact of Spending Review 2020 on the Welsh budget

- 3.1 The Spending Review 2020 provided the first detailed breakdown of additional spending on public services planned by the UK government, which influences the amount of funding available for the Welsh Government. The £113.5 billion of additional public services spending by the UK government this year includes £22 billion for the Test and Trace system and £15 billion on Personal Protective Equipment (PPE) procurement this year.
- 3.2 Although the Spending Review provides greater clarity on Covid-19 related public services spending, it is not possible to exactly determine which spending programmes in England have resulted in additional consequential for Wales. This is because some areas of additional spending, such as on vaccine procurement and a portion of the Test and Trace programme will be UK-wide and will not result in additional consequential. This complicates comparisons between the Welsh Government's Covid-19 response with that of the UK government.
- 3.3 In July, the UK government gave the devolved governments a funding guarantee, based on total estimated additional spending on services in England in 2020-21. This provided the devolved governments with greater certainty around their budgets this year, as they would not need to wait for individual spending commitments in England to be approved for the size of their budgets to be increased. The funding guarantee amounts to an additional £5 billion for the Welsh Government budget in 2020-21, with approximately £3.3 billion of this funding guarantee related to estimated additional public services spending in England.
- 3.4 The Spending Review documents also state that £2 billion of the funding guarantee has not yet been triggered through the Barnett formula. This would imply that approved spending in England would need to rise by an additional £10.6 billion for the funding guarantee to be increased again this year. Such an increase is a possibility, given that the UK government has put aside an additional £25.3 billion for a Covid-19 reserve, to allow for additional costs this year.
- 3.5 The UK government has allocated £55 billion for Covid-19 related costs on public services in 2021-22. £34 billion of this funding has been allocated to departments, with a further £21 billion in reserve. Already allocated funding has triggered £766 million for the Welsh Government in 2021-22.
- 3.6 The Welsh Government's core, or "business-as-usual", day-to-day block grant will increase by £695 million from 2020-21 to 2021-22, to £13.5 billion. Despite recent growth, on a like-for-like basis, day-to-day funding for the Welsh budget in 2021-22 will still be slightly below pre-austerity levels.

- 3.7 The Chancellor cut back on previously pencilled-in increases in day-to-day spending, by £10 billion in 2021-22, and by £13 billion in 2024-25. These spending plans suggest a bleaker outlook for the Welsh budget over the medium term and set the context for the public sector pay freeze announced for non-NHS staff.
- 3.8 Meanwhile, the Welsh Government's capital block grant will be cut in nominal terms next year, due to a fall in Financial Transactions funding. Capital funding will remain below its 2009-10 peak, and recent increases are not as significant as those seen in response to the financial crisis of 2009-10. This suggests the Welsh Government should make full use of its capital borrowing limit in 2021-22 (of £150 million).

4. Outlook for the Welsh Government's 2021-22 Draft Budget

- 4.1 On 21 December, the Welsh Government will publish its draft budget for 2021-22, facing significant uncertainties around the size of its budget and spending pressures. Crucial decisions will need to be made around responding to the Covid-19 pandemic and funding public services.
- 4.2 Available funding from the UK government for Covid-19 related costs in 2021-22 equates to only 14% of the funding available for the Welsh Government's fiscal response in 2020-21. If spent exclusively on public services, as per the UK government's spending plans in England, additional public services spending on Covid-19 pressures next year would fall by two-thirds relative to 2020-21.
- 4.3 Under current plans, a significant portion of Covid-19 related costs will need to be met from within the Welsh Government's own budget next year. Plans also leave no funding to allocate for business rates reliefs or grants, at a time other UK-wide economic schemes are also coming to an end.
- 4.4 As ever, allocations made to the NHS next year will have a big impact on funding available for all other services. Matching the NHS share of Covid-19 spending this year, as well as matching the per person increase in NHS spending in England, would mean around £430 million of Covid-19 related funding and a £350 million increase in the core NHS budget. This would mean £340 million of Covid-19 related funding for all other areas of the budget, as well as £590 million for their core budgets.
- 4.5 Social distancing and infection control will reduce what the NHS can deliver for a given level of funding. There is also a significant backlog of patients who were not treated in the spring, as well as new demand pressures, notably on mental health services. However, increasing NHS allocations would entail smaller increases in spending for other public services which may not adequately cover the huge demand and cost pressures they too face.
- 4.6 Surveys and modelling carried out by the Welsh Local Government Association find underlying pressures for local government budgets will total £279 million, most related to workforce costs (including social care commissioning costs), which may be affected by the public sector wage announcements made by the UK government last week.

- 4.7 The position of these services going into the Covid-19 crisis should also be considered. Total Welsh Government support for local authorities was still around 13.5% lower than 2010-11 levels in real terms, before the pandemic hit. Older age social care spending has remained broadly flat in real terms for over a decade, and there is a strong argument for improving staff remuneration given that less than half of the personal care workforce are paid less than the Real Living Wage. Per pupil schools spending fell by 6% in real terms from 2009-10 to 2018-19, according to the Independent Review of School Spending in Wales.¹
- 4.8 A key part of government economic support this year has been provided through the Welsh Government budget, with up to £2.1 billion of grants, reliefs and loans being made available to businesses. Barring significant changes in the flow of consequentials next year, the prospect of similar support being provided next year is unlikely. Even providing half of the level of reliefs offered to businesses in 2020-21 (£332 million) in 2021-22 would take around a third of the additional funding available for non-NHS funding increases, in the scenario outlined in paragraph 4.4.
- 4.9 With forecasts suggesting a rise in unemployment in Wales to around 110,000 next year, support provided for those out of work will become hugely important. Skills related spending was set to be around £157 million in 2020-21 and increased to £186 million in the 2nd Supplementary Budget. There is a strong argument for increasing this spending again next year.

5. Budget management and borrowing rules

- 5.1 The system of funding guarantees introduced by the UK government in July provided some welcome certainty for the devolved government budgets and increased transparency on the additional funding being made available. However, with large amounts of Covid-19 funding being held in reserve by the UK government, uncertainty over the size of the Welsh budget and large in-year revisions are likely to persist next year and beyond.
- 5.2 While some unexpected increases in demand pressures this year may be covered by late increases to consequentials, the Welsh Government will be unable to borrow to cover overspending in this financial year. This means the Welsh Government may need to keep back unallocated funding in response to these uncertainties. This also impairs the Welsh Government's ability to make 'open-ended' spending commitments, such as the commitments made by the UK government to businesses in England, with grants depending on the extent of restrictions in place over coming months.
- 5.3 There are also restrictions on the Welsh Government's use of the Wales Reserve, which were agreed as part of the 2016 Fiscal Framework agreement. The Welsh Government has drawn down the maximum annual amount of resource funding (£125 million) in its budget plans for this

¹ Available [here](#).

year. This would mean it will be restricted from accessing £107 million of resource funding from the reserve should it wish to use all remaining amounts.

- 5.4 Conversely, if the Welsh Government underspends relative to the increase in its budget this year, it will be restricted in the amounts it can carry forward to future years. Although there are no annual limits for payments into the reserve, it is capped in aggregate at £350 million. Given the projected position of the Wales Reserve at the end of this year, the maximum the Welsh Government could carry forward under current rules into 2021-22 would be £138 million. The UK government has agreed some flexibility over previous years when late changes were made to the Welsh Government's block grant via the UK Supplementary Estimates. As in the case of current borrowing powers, the rules governing the Wales Reserve should be amended to reflect the heightened uncertainty which the Welsh Government faces this year and will likely face over coming years.

6. Devolved taxes in the Draft Budget 2021-22

- 6.1 A key strength of the fiscal framework is that the Welsh Budget is only exposed to volatility in the tax base insofar as an economic shock is felt asymmetrically across the UK. The net effect on the Welsh budget will be determined by the *relative* change in revenues compared to England and Northern Ireland.
- 6.2 In November 2020, the Office for Budget Responsibility (OBR) published their devolved tax forecasts on behalf of the Welsh Government. Despite differences in the sectoral composition of the Welsh economy relative to the UK as a whole, there is little evidence to suggest that Income Tax liabilities in Wales are expected to be hit by more or less than the UK average due to the pandemic.
- 6.3 Although devolved tax revenues are not expected to be disproportionately impacted by the pandemic, a forecast decline in the Welsh share of UK non-savings, non-dividend (NSND) Income Tax means the Block Grant Adjustments for the Welsh Rates Income Tax (WRIT) is set to grow faster than tax revenues over the next four years, negatively impacting the Welsh Budget. This is true to a smaller extent for Land Transaction Tax (LTT), but slightly offset by the net effect of revenue from Landfill Disposals Tax (LDT) and its associated BGA.
- 6.4 For LTT and LDT, the Welsh Government can adjust their supplementary budgets to account for an in-year update to the forecast. For WRIT, any difference between forecast at the beginning of the financial year and the outturn for Wales and England & Northern Ireland will not be resolved until a reconciliation exercise after outturn data becomes available (normally around 15 months after the end of the financial year). This reconciliation process may introduce some volatility to the Welsh Budget over future years.
- 6.5 Given the relatively austere outlook for the Welsh Budget over coming years (as described in our section 4.2 of our main report), debates over the use of devolved tax powers should intensify. Increasing the basic rate of Income Tax could allow the Welsh Government to fund higher levels

of spending in a progressive manner or shield poorer households from less progressive elements of the local and reserved tax system.

Wales Fiscal Analysis
Cardiff University
Law Building
Museum Avenue
Cardiff CF10 3AX

wgc@cardiff.ac.uk
www.cardiff.ac.uk/wales-governance

Tudalen y pecyn 131

Dadansoddi
Cyllid Cymru
Wales Fiscal
Analysis

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon